ВІСТІ
КОМБАТАНТА

2

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2008

Nadia Kostruba Estates Inc.

Заснувавши Фундацію в імені і у світлу пам'ять своєї коханої дружини Наді, я втілив в життя ідеали допомоги, якими ми керувались впродовж всього нашого щасливого подружнього життя.

Це підтримка і сприяння розвитку і діяльності
- української Церкви,
- суспільно-громадських і політичних організацій в Канаді і Україні,
- української молоді і студентства,
- видавничої діяльності УДО та СУМу,
- спонсорування важливих національно патріотичних проектів та проведення різноманітних акцій для процвітання України та добра українців у світі.

Евген Коструба
Президент Фундації

ВІСТІ КОМБАТАНТА
Рік 2008 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 2 (254)

ЗМІСТ

ст.

Закінчення на ст. 108

ВІСТІ КОМБАТАНТА

2

2008

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА,Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

РЕДАКТОР: Роман Колісник

АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERAN'S NEWS, quarterly published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soildiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody - Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

УКРАЇНА
Гудзій Василь
вул. О. Мишуги 9, кв. 10
79034 Львів
Україна
тел. (322) 70-00-36

АНГЛІЯ
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows, Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND
тел. (115) 981-8978

АВСТРАЛІЯ
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
1-800-216-9136

Коментар

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

БИТВА ЗА КИЇВ ТА ЇЇ МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

На той час, коли цю статтю буде опубліковано, стануть відомими результати виборів до Київської міськради та на посаду столичного голови. Не будьмо наївними, уявляючи, що вердикт виборчої комісії всі відразу готовно приймуть і леґітимізують. Як це й ведеться у нас, розпочнеться нескінченна смуга судових оскаржень з метою визнати вибори недійсними. Всі, хто зазнав на виборах поразки, не просто піддаватимуть сумніву проходження виборів, дотримання всіх законодавчих приписів, а звинувачуватимуть, звинувачуватимуть, звинувачуватимуть...

Звинувачуватимуть інших кандидатів на столичний трон. Виборчу комісію. Київський електорат. Погоду. Втручання сторонніх сил. Закулісні ігри сильних світу сього. Мораль сучасного суспільства. Українську історію та українську ментальність. Одне слово, знову повториться типово наша ситуація, в якій зі сторінок газет і з екранів телевізорів та з радіоефіру нестримно ринуть ніяґари демагогії.

Політичні конкуренти (а за їхніми спинами і високопоставлені ляльководи) виснажуватимуть одне одного у нещадних міжусобицях. І, як мовиться, хай завалиться світ, хай там будь що відбуватиметься з Україною, але моє–і тільки єдино моє!–хай буде зверху.

Очевидно, важко знайти в столиці України людину, яка не розуміла б, що нинішні вибори–це майже генеральна репетиція перед виборами президентськими. Тільки нетиповою в них є ситуація з Партією Реґіонів, яка в столиці не має тієї ваги і популярности, яку має на Півдні та Сході України (її команда на чолі з абсолютно невиразним та геть не елоквентним Василем Горбалем зовсім губиться в контексті тутешніх подій). Реґіонали в Києві–це таки політичні маргінали й статисти. Погоду тут роблять кумир підкуплених пенсіонерів і столичного люмпену Леонід Черновецький та популярний у молоді світовий чемпіон Віталій Кличко. Вони мають шанс на перемогу. Черновецький–у тому разі, якщо виборчий бюлетень буде списаний усіма головними дійовими особами цих змагань, які розтягнуть голоси опонентів, Кличко може перемогти в тому разі, якщо (уявімо собі, що неможлива в українській реальності ситуація стане можливою) Олександер Турчинов та Микола Катеринчук знімуть свої кандидатури і закличуть свій електорат віддати голоси за боксера-чемпіона. І тоді Кличко може пережити такий тріюмф, який пережив у далекій Каліфорнії Шварценеґер. Однак виглядає, що зняти себе з цих перегонів Турчинову ніколи не дозволить Юлія Тимошенко, а Микола Катеринчук так переоцінює себе і свою популярність у столиці, що не може чітко уявити свої можли-

вості і зрозуміти: це–не його „весілля", стати міським головою йому анітрохи не загрожує. І його фотогенічне обличчя, без ліку розтиражоване на кожному стовпі в Києві (це ж мільйони й мільйони гривень!), може сприйматися хіба що як претенсії власника цієї парсуни на роль супермена в голлівудівському серіялі.

Про решту учасників перегонів, які намагаються визирнути з-за постатей лідерів, і говорити не варто. Це або відпрацьований матеріял на взір такого політичного анахронізму, як Олександр Омельченко, або ж індивіди, котрі ще не мають ані голосної політичної репутації, ані справді резонансних добрих справ, які зробили б їх популярними людьми і створили їм добре ім'я. Ще дуже цікава подробиця. Бачимо там і такі обличчя, з якими не те що під світло юпітерів виходити не можна, а й у тюрму показуватися зась, але це вже інша–зовсім самостійна–тема.

Невгамовна і нетерпляча Юлія Тимошенко „продавила" через парлямент ці вибори, прагнучи взяти Київ. Київ, який має стати її потужним плацдармом в боротьбі за президентський пост. Цій пасіонарній і безмежно зухвалій особі вдається майже все. Але взяти Київ їй, здається, не вдасться. Таку поразку, яка трохи послабить її позицію, вона, звичайно, переживе, але її може не пережити другий номер бютівського списку, один із ветеранів українського політикуму–Олександр Турчинов. Поразка в цій грі, де ставки дуже високі, може стати для Турчинова політичним нокавтом. І, доки він оговтуватиметься від нього, місце незмінно другого у „Батьківщині" та в БЮТі займуть нові фаворити. Адже Тимошенко не робить з того секрету, що нині вона рекрутує до своєї армії всіх тих, хто був ключовими гравцями в інших–здебільшого послідовно опозиційних і їй, і всім помаранчевим–силам. Включно аж до найодіозніших в українському політикумі індивідів на взір Віктора Медведчука. (Воістину поленінськи: всі методи годяться для досягнення мети!) Поразка в цих виборах значно понизить і загальний політичний, і внутрішній, бютівський, рейтинґ Турчинові, призведе до переоцінки цінностей в ієрархії дійових осіб тимошенківської команди.

Якщо перемога прийде до Кличка, то він позиціонуватиме себе як незалежний і щодо Тимошенко, і щодо Ющенка політичний гравець, котрий постане під час президентських виборів перед дилемою: кого з них двох підтримати? Одне зрозуміло, він ніколи не виявить підтримку Януковичу чи його політичним собратам. Довкола Кличка можуть згрупуватися політики, що претендують на незалежність, на невасальність своїх стосунків і з Президентом чи Прем'єром. А таких стає дедалі більше, оскільки жорстока війна на владному олімпі завдала і Президентові, і Прем'єрові втрат майже непоправних–вони обоє змаліли в очах багатьох своїх учорашніх прибічників. В цій війні перемогти важко. В цій війні легко здобути одну поразку на двох. І біда в тому, що ця поразка стосуватиметься не тільки Ющенка та Тимошенко, вона буде поразкою всіх національно-демократичних сил. Вона буде відчутним ударом по тих надіях та сподіваннях, які ще кволо жев-

ріють в українському просторі після Помаранчевої революції. Вона буде–а, властиво, вже нині є–ударом по репутації всієї України в світі. А всередині України це вже викликало відчутну деморалізацію і демобілізацію в „помаранчевому" таборі. Відчайдушний популізм Юлії Тимошенко, з одного боку, додає їй нових прихильників, а з другого боку, зменшує кількість тих прибічників, яких вона мала до сьогодні. Головним чином з тих, хто схвалював її союз із Ющенком. В портреті Юлії Тимошенко поволі починають зникати риси української Жанни д'Арк, натомість там проступають легко впізнавані прикмети Леоніда Черновецького в жіночому варіянті.

Отже, за умов перебування у кріслі столичного голови Тимошенко доведеться вести війну за президентство, маючи позаду Київ, де їй у масах симпатизують не менше? аніж Черновецькому, але з першими особами столиці їй треба домовлятися та й домовлятися. Обіцяти їм та й обіцяти. Як відомо в політиці нічого не робиться за просто так. В політиці завжди платять. Інколи навіть надмірно. І, як правило, ще авансом. Інша справа,–на київському престолі бютівський „сірий кардинал" Олександр Турчинов. Він зняв би всі проблеми, але все може обернутися іншою реальністю, яку бютівські аналітики не можуть уже сьогодні не передбачати. Ясна річ, здібна й креативна тимошенківська команда знайде якісь нестандартні ходи, однак одне незаперечно: втілення їх вимагатиме дуже великих фінансових ресурсів, а ще ж проблемою з проблем для неї будуть і Донецьк, і Луганськ, і Одеса, й Крим...–адже грати там випаде на полі іншого суперника–Януковича. Там також доведеться викласти немаленьку купку грошей.

А тепер–про посланця на київські пагорби з самого космосу, тобто–про Черновецького. Бачачи вже сьогодні політичний канібалізм у таборі суперників по виборчих перегонах, Черновецький поспішає замовити оркестри, що оглушатимуть київський пейзаж маршами на честь його перемоги. На диво бездарна (антиукраїнська в столиці України!) команда Черновецького, винахідлива й послідовна тільки в мародерстві, може легко перемогти всіх цих отаманів та підотаманчиків, яким засліпила очі мерська булава.

Здавалося б, не просто найпарадоксальніша, але найбезглуздіша ситуація. Перемога саме Леоніда Черновецького–найбільше влаштовує Президента Ющенка. Його штабісти розуміють: ні Катеринчуку, ні іншим близьким до Ющенка претендентам перемога не світить. Кличко, як уже мовилося,–це рівняння з невідомим. Він може опинитися в стані Тимошенко. Турчинов–перемога Тимошенко. А Черновецький–той, хто боротиметься з Тимошенко всіма можливими і неможливими засобами. Хто в час президентських виборів відтягуватиме на себе її значні сили, хто зрештою, знекровлюватиме її. Легко уявити, що саме він стане „другим фронтом" проти Тимошенко, а враховуючи фінансовий потенціял Черновецького, адміністративний ресурс та дисципліноване воїнство в облаченнях конфесії „Посольство Божье"–це сила. Жорстока, безжаль-

на, бездумна, готова змітати все на своєму шляху. Саме на її прикладі, як, скажімо, й на прикладі Партії Реґіонів, можна виразно побачити, яка цілковито позбавлена національних чи суто людських сантиментів сучасна політика. Такі сили проходять по українській землі як орди завойовників-номадів, полишаючи після себе хаос, руїну, мертву зону.

Таких політиків анітрохи не бентежать боротьба Росії з українською державністю, російська аґресія в різних сферах нашого життя, зрештою її зусилля, спрямовані на знищення або ж зведення нанівець нашої державної незалежности. Якщо їм вигідно, вони можуть вистрелити політичною риторикою про те, що вони, звичайно ж, не схвалюють, ба, навіть засуджують позицію офіційного Кремля і російську інвазію в чорноморській акваторії і т. ін., але це, ясна річ, так, для годиться, щоб, як у спорті, очки здобувати. В реальності це сили, які важко запідозрити в бодай мінімальному натяку на якийсь україноцентризм.

Завершення київських виборів заповідається прологом до нового загострення політичної ситуації в загальноукраїнському масштабі. Воно може ознаменуватися початком голосних політичних скандалів, несподіваних відставок, нових викидів компроматів і, як уже мовилося, нескінченних судових позовів, що й стане відповідною прелюдією до виборів президентських, які (схоже, це вже переростає в українську традицію) викликають у нашому суспільстві ефект, суголосний землетрусові.

Великий це народ, незнищенний народ. Ані війни, ані голодомори, ані тоталітаризм, ані політичні землетруси й найризикованіші експерименти наших політиків та економістів ніяк не можуть доницити цей народ. Українські вожді мають усі підстави дякувати Богові, що він дав їм саме цей многотерпеливий народ. В той час, коли вони, побиваючи одне одного в міжусобицях, ризикуючи державою, граються в ігри недорозвинених, вередливих і невихованих у національному дусі істот, народ засіває ниву, народжує дітей, вчить їх бути патріотами своєї землі і свого імені. Нашим політикам, здається, анітрохи не засвічується в голові, що цей народ, ця земля–не їхня приватна власність. Що є речі, до яких їм треба доростати й доростати і яким вони мають підпорядковувати свої наміри та діяння. Це–той якісний рубіж, який навряд чи візьме сьогоднішнє покоління політикуму.

В історії покоління та політична погода змінюються блискавично, тому у нас є всі підстави сподіватися, що якогось ранку ми спостережемо за нашим вікном іншу погоду, а вийшовши на вулицю, побачимо там інші обличчя. З іншим виразом та змістом в очах. Саме молода ґенерація, мов свіжа хвиля, змиє оці рудименти совкізму та постколоніялізму й принесе з собою справді український патріотичний дух, адже виростає й мужніє покоління, не інфіковане тією злоносною спадщиною. Покоління з іншим складом мислення, іншими пріоритетами, зрештою, навіть з іншою енерґетикою.

І воно підтвердить залізний закон: завтра не можна відмінити. Воно прийде. Іншого варіянту немає. І слава Богу.

Ярослав КОЛОДІЙ

У 45-ту РІЧНИЦЮ ЗВІЛЬНЕННЯ ПАТРІЯРХА ЙОСИФА СЛІПОГО

В цьому році минає рівно 45 років з того часу, як Києво-Галицький Митрополит Йосиф Сліпий з'явився після 18-літньої каторги Сибіру, в центрі Вселенського християнства–у Вічному місті Римі. Поява на волі Блаженнійшого Йосифа була провидінням Божим, яка дивувала весь світ. Про його звільнення писала на передових шпальтах вся світова преса. В історії Християнської Церкви в Україні–це світла і героїчна постать, яка зробила великий внесок в розбудову нашої Церкви.

У XX столітті Боже Провидіння післало Українській Греко-Католицькій Церкві двох визначних і світлих церковних мужів, що пройшли тернистим шляхом і в героїчний спосіб виявили свою вірність Христовій Церкві та українському народові. Слуга Божий Митрополит Андрей і його послідовник на престолі галицьких Митрополитів–Блаженнійший патріярх Йосиф.

В 1939 році Митрополит Андрей, приготовляючись на мученицьку смерть за свою Церкву, вибрав свого наслідника, сказавши, що „ліпшого кандидата над о. ректора Сліпого–нема".

В празник Непорочного Зачаття, 22 грудня 1939 року він разом з єпископами Будкою та Чернецьким уділили архиєрейських свячень Блаженнійшому Йосифові, який намагався оправдати це велике довір'я. У своїх записах з 1975 року згадує: „В покликанні до духовного стану я бачу виразно Божий Голос, Божу Руку впродовж усього життя... Зокрема Голос Божий наказував мені стати наслідником святого і геніяльного сл. п. Митрополита Андрея в найтяжчих умовах нашої Церкви. За одно дякую Богові, що я старався і в найтяжчих умовинах не сплямити доброго греко-католицького імени нашої Церкви і свою скромну особу".

Караючись 18 років по совєтських тюрмах і леґерях, Митрополит давав свідоцтво справжнього Пастиря, вказуючи, що поза брутальною силою, якою користується безбожницька система і її звироднілі ватажки, існує ще незнищимий Дух.

Від 1945 до 1963 року він поневірявся по тюрмах, сибірських тайгах і тундрах, де між мільйонами каторжників треба було чоловіка Божого, що своїм зразком християнського життя і геройською поставою супроти безбожної влади проповідував Христову Євангелію краще, ніж з собору св. Юра.

З нагоди 70-ліття від дня його народження, після 17-літньої неволі в лютому 1962 р. Блаженніший писав: „Про свою долю не буду Вам сповіщати, бо вона така, як і багатьох таких самих, як я. Нас ламали, та не зламали, бо з нами був Дух Святий; ми залковані, але не скорені. Сибір почув стогін і нарікання, але й піднесену молитву до Бога... Те, що зі мною сталося, вийшло справді на користь Євангелія".

В бставинах, які тяжко нам зрозуміти, він перейшов тортури і страждання з такою великою силою Духа, що цим збагатив нас усіх. Для нас Він залишиться як символ живучости української Церкви й українського народу, як виховний дороговказ для української молоді в її трудах і змаганнях за Христову Правду і волю Батьківщини.

Всевишній зберіг нам його і повернув з каторги до столиці Вселенської Церкви в час Другого Ватиканського Собору. Він навчав нас: „Народе мій, стань уже раз собою! Позбуться своєї вікової недуги сварів і чварів, вислуговування чужим... Отрясися од своїх вікових недостач, стань на свої ноги в Україні і на поселеннях, піднеси свою голову, випростуй свої рамена... Покажи свою силу і вдячність, бо, шануючи своє минуле, ти ростеш у своїй могутності й славі!"

Того пам'ятного вересня 1963 року, в Римі, у поході 2500 єпископів, при участі десяти тисяч поломників, ступав до Петрової Базиліки задуманий архипастир-каторжанин і ніс на своїх руках, донедава скутих кайданами, благословення Рідної Церкви і народу, а в своїм серці стогін і благання зраненої душі, щоб на гробі мученика св. Петра зложити жертву й молити милосердного Бога за краще майбутнє свого стада та волю рідного народу.

Вже з перспективи 45 років можемо незаперечно твердити, що своєю появою у вільному світі Блаженніший Йосиф започаткував нову сторінку в історії Української Греко-Католицької Церкви.

Може наша Церква не йде в такому темпі, як передбачав Патріярх Йосиф, але незалежно від усього, вона посувається в тому напрямі, в якому повів наш Глава Церкви Святої Пам'яти Патріярх Йосиф, і від цього напрямку самобутности нашої Помісної Української Католицької Церкви втекти, забути і не бачити неможливо. Про це Патріярх Йосиф пише у своєму унікальному та неповторному *Заповіті*: „І вас, мої возлюблені діти, благаю: ніколи не відкажіться від Патріярхату своєї Страдної Церкви. Ви ж живі, існуючі її діти!"

Тому згадаймо Патріярха Йосифа, якого Господь зберіг для нас в ті тяжкі часи та допомагав Йому обороняти єдність і права нашої церкви.

На посілості Парафії Св. Архистратига Михаїла в Дженкінтавн-Філядельфії, Па, США, побудовано Церкву-Пам'ятник на прославу Патріярха Йосифа, де землю під будову Церкви-Пам'ятника посвятив сам Патріярх Йосиф.

Йосиф СІРКА

КАНДИДАТ НА АМЕРИКАНСЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА БАРАК ОБАМА: „МИ–ОДНА НАЦІЯ, ОДНА ДЕРЖАВА"

Такими словами розпочав свій перший виступ перед виборцями у штаті Айова кандидат на президента США від Демократичної партії Барак Обама. Для американців це не є нічим незвичним, коли чорно-, жовто-, білошкірі громадяни США (політики, спортсмени, науковці) виступають гордими американцями. По Обамі видно, що він не білий і не жовтий, а спритні журналісти дуже швидко встановили африканське походження Обами (батько Обами африканець, а мама біла). Знайшлись і такі, що поїхали аж до Кенії і там провели інтерв'ю з бабцею та вуйком Барака Обами. Але на походження кандидата не концентрують уваги, оскільки в США корінним населенням можна вважати хіба індіянські племена.

Історично склалося так, що в США на національне походження звертають увагу лише перед виборами, що засвідчує, що в цій країні мають можливість всі громадяни брати участь у політичному житті. Перед законом всі групи за національним походженням рівні і всі вживають одну державну мову, оскільки всі вони громадяни одної великої країни. Та патріотизм сам не приходить–його виховують, плекають! У всіх школах США щоденне навчання починається з присяги на вірність прапорові: „Я присягаю на вірність Прапорові Сполучених Штатів Америки і Державі, якої він є символом (яку він представляє): одна Нація під Богом, неділима, зі Свободою і Справедливістю для всіх. (I pledge allegiance to the Flag of the United States of America,and to the Republic for which it stands: one Nation under God, indivisible, with Liberty and Justice for all.) Отож і не дивно, що всі громадяни висловлюють всюди свій патріотизм, який вони всмоктують у школі вже з першого до останнього класу.

Подібною політичною системою, де згадують національне походження, але всі є гордими громадянами одної країни, є Канада. Пригляньтесь зокрема до спортивних змагань (де канадська команда складається з різношкірих і різних національностей), які є загальнонаціональним святом при перемогах єдиної команди. Чудовим прикладом цього була перемога юнацької гокейної команди на Чемпіонаті світа в Чеській Республіці, де канадська команда здобула звання чемпіона, а переможного ґоля забив молодий канадець українського походження Ґаліщук. Радість за національну збірну в Канаді була велика і всі гордяться за свою державу Канаду!

Звичайно, з мовою в Канаді трохи інакше, ніж у США, оскільки й історично Канада виникла інакше і провінція Квебек (визнана національністю) була франкомовною вже від самого виникнення Канади!

Я хотів звернути увагу на те, що люди, які стали громадянами цих країн, мають рівні права, а щодо мови–обов'язки. В Канаді і США

можна мати українську школу, де викладають історію України та українську мову, але не може бути школи, де б не вивчали англійської (в Канаді і французької) мови і то щоденно. В Конґресі та Сенаті США існує одна мова, а в канадському парляменті вживають обидві.

Про демократичну законність в цих країнах знає світ і багато чому вчиться у них.

Але щодо патріотизму, то слід би було вчитися українським політикам, які задля свого політичного виживання готові йти на розбиття країни і не знаходять у собі вдячности до країни, в якій живуть з привілеями та імунітетом! Саме з їхніх уст повинні б лунати постійні патріотичні заяви, а не прояви нехтування державної мови, історії й культури народу, якому мали б служити!

Залишається лише мріяти, що українські політики вчитимуться патріотизму від отаких політиків як Барак Обама. Як би хотілося чути з уст представників різних політичних партій, які є, або були при владі: ми одна нація, одна країна–НЕДІЛИМА, замість постійних загроз розподілу та підкреслювання відмінности реґіонів.

Ділимося з побратимами й українською громадою сумною вісткою, що на 82-му році трудолюбивого життя в Торонті, Канада, 24 квітня 2008 року відійшов у вічність

бл. п. СТЕПАН ҐУЛА

співосновник Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Канаді, голова Контрольної комісії Головної Управи і Крайової Управи Канади, відомий підприємець і громадський діяч.

Народжений 7 березня 1926 року в селі Медика біля Перемишля, один з перших зголосився до Української Дивізії.

Активний член Ліґи Українців Канади, Муж Довір'я Українського Харитативного Фонду міста Торонта, один із основоположників кредитової спілки „Будучність", управитель підприємства *UBA*, голова дивізійної оселі „Говерля" на протязі 10 років.

Похоронні відправи і похорон відбулися з церкви св. о. Миколая в Торонті на кладовище „Парк Лавн".

Покійний Степан залишив у невимовному смутку дружину Лесю, дочку Христю, сина Андрія з дітьми Адріяною і Данилком, сина Романа з дружиною Христиною; сестер Дарку, Марію та Ірену з їхніми родинами; дальшу родину, друзів і знайомих.

Вічна Йому пам'ять!

Родині покійного Степана Ґули висловлює щирі співчуття

Братство кол. вояків 1-ої УД УНА

ТРИ ГОЛОДОМОРИ

Демографічні та соціяльно-політичні наслідки українських трагедій першої половини XX століття

За останні роки в Україні побачило світ чимало праць, присвячених жертвам голодоморів радянського періоду. За межами України тематика голодоморів викликає серед дослідників менше зацікавлення. Відомою є лише проблема колективізації сільського господарства в СРСР. Статистичні дані про голодомори в Україні подають довільно й не завжди обґрунтовано. Тому необхідне не лише предметне обговорення причин, умов і наслідків, а й більш-менш точна оцінка чисельности жертв кожного зі згаданих голодоморів. На початку 1918 року перед російськими й українськими містами нависла загроза голоду. Через те, що гроші втратили свою вартість, селяни перестали продавати продукцію на ринку. У відповідь Ленін запровадив т. зв. „продовольчу розвертку". Люди почали помирати через виснаження та недоїдання.

Для втримання влади партія мусила змінити економічну політику. Та виняткова посуха 1921 року охопила найбільш урожайні області більшовицької Росії–Поволжя та Південно-Східну Україну. В Україні, що перебувала в межах більшовицької Росії, зібрали тоді лише 35% зерна, порівняно з попередніми роками.

Неврожай найбільше зачепив Запорізьку, Донецьку, Катеринославську, Одеську й Миколаївську губернії. Продовольча ситуація внаслідок неврожаю ускладнилася вже восени 1921 року. На початку наступного року в п'яти згаданих губерніях Південно-Східної України голодувало 1,9 мільйона осіб, у квітні–3,2 мільйона, а в червні–вже 3,8 мільйона, що становило 40% населення цих губерній. На відміну від пізніших голодів, тоді проводили постійний моніторинг подій у губерніях і повітах.

Перебіг голоду та його демографічні наслідки містяться в меморіалі, який підготував 1923 року Л. І. Ейхенвальд для Одеської Комісії Боротьби з Наслідками Голоду. Автор зазначив, що людей довели до стану варварства й дикунства, були часті випадки канібалізму або ж поїдання трупів перед похованням. Досі не встановлено точної кількости жертв голодомору 1921-1923 років в Україні. Згадують здебільшого 500 тис. осіб, які померли від голоду.

Якщо голодомор у 1921-1923 роках не лише не приховувала більшовицька влада, а навпаки–афішувала, то про черговий великий голод на початку 1930-х уже не дозволяли згадувати публічно. Для індустріалізації країни були необхідні ресурси. Шлях до них лежав

через колективізацію, яка розпочалася 1929 року, а від 1931-го її вже реалізовували тотально та безкомпромісно.

Перші згадки про нестачу продуктів харчування й вимирання населення з'явилися в часописах Праги та у Львові. Водночас інформація про голодомор в Україні з'явилася в польській, британській та американській пресі. Згодом про трагедію почали забувати. Увагу зосередили на сталінських кривавих чистках кінця 1930-х років, а пізніше–Другої світової війни.

Чергова хвиля зацікавлення виникла 1953 року, коли українські еміґранти пригадали події двадцятирічної давності. Відтак на доручення президента Рейґана 1984 року було створено спеціяльну комісію Конґресу США для з'ясування причин і визначення демографічних втрат, спричинених великим голодом в Україні у 1930-их роках. На основі чисельних матеріялів підготували рапорт комісії обсягом 1715 сторінок. 19 квітня 1988 року Комісія прийняла документ.

На заході, крім еміґраційної української публіцистики, до цієї теми часто зверталися на шпальтах паризької „Культури", яку редаґував Є. Ґедройц. У підпільному польському часописі „Обоз" видано працю С. Олеськіва. Ймовірно, це була перша публікація про голодомор, опублікована на землях під комуністичним пануванням. Автор стверджує, що акцію свідомо скеровували проти сільського неселення України і з самого початку її сплянували. Його висновки ґрунтуються на словах члена ЦК і секретаря райкому партії в Дніпропетровську Катаєвича 1933 року: „Треба було голоду, щоб показати їм (*українським селянам–„Газета"*), хто тут головний. Це мусило коштувати мільйонів жертв, але система колективного господарства тут утримається. Ми перемогли в цій війні". Дискусійним досі є питання кількості жертв голокосту. У першій інформації, яка з'явилася в нью-йоркській газеті в серпні 1933 року, згадувалося про мільйон померлих. У наступних газетних публікаціях подають чисельність два мільйони, а іноді навіть чотири мільйони жертв. 1934 року московський кореспондент „Манчестер Ґардіан" В. Чемберлейн після повернення з поїздки по Україні та Північному Кавказі до Бостона опублікував книжку „Залізний вік Росії", в якій подав, що голод 1933 року охопив у СРСР територію з населенням 60 мільйонів, з яких три-чотири мільйони померло. Найвідомішими є оцінки Р. Конквеста, які стосувалися всього Радянського Союзу. Автор називає кількість 14,5 мільйона селян, які загинули впродовж 1930-1937 років, а втрати від акції розкуркулення оцінюють у 6,5 мільйона жертв. Ще мільйон селян, т. зв. „жертв казахської трагедії", депортовано до Казахстану. Кількість жертв голодомору 1932-1933 років дослідник оцінив у сім мільйонів осіб, з яких п'ять мільйонів померло від голоду в Україні, мільйон–на Північному Кавказі та мільйон–на решті території СРСР.

Найновішу оцінку, яка враховує також іміграційне сальдо населення України, зробив С. Кульчицький. Вихідним пунктом були дані перепису населення УРСР 1926 року та наступного перепису 1937 року. Згідно з першим переписом чисельність населення УРСР становила 28 мільйонів 926 тисяч, через 11 років перепис виявив 28 мільйонів 388 тисяч жителів. Отже, втрати сягали 538 тисяч. Далі автор вирахував різницю між нормативними народженістю та смертністю. Гіпотетичний приріст мав становити 4043 тисячі осіб. Отже, чисельність населення УРСР протягом 1926-1937 років знизилася на 4581 тисяч осіб. У підсумку дослідження автор стверджує, що втрати внаслідок голодомору слід оцінювати в межах від 3 до 3,5 мільйона.

Третій голодомор в Україні був одразу після завершення Другої світової війни. Його причина–неврожай, викликаний поганими погодніми умовами. Трагедія 1946-1947 років була невідомою історикам у світі аж до перелому 80-х та 90-х років. Інформацію приховували, а писати про це в УРСР не дозволяли. Лише невеликі згадки з'явилися в українських еміґраційних публікаціях, однак не було відомо ні кількості жертв, ні масштабу цього голодомору.

Урожай зернових 1946 року був надзвичайно низьким. У середньому в Україні зібрали тоді 3,8 центнера зерна з гектара. Ситуацію ускладнювали також низькі врожаї картоплі й овочів. Неврожай, однак, не змінив плянів закупівлі зерна, якого надалі суворо дотримувалися. 1946 року за кордон вивезли 1,7 мільйона тонн, натомість 1947-го–0,8 мільйона тонн зерна. Експортували здебільшого до Чехословаччини, Польщі, Болгарії, оскільки йшлося про підтримку прокомуністичних режимів.

Тогочасний перший секретар партії М. Хрущов звернувся безпосередньо до Й. Сталіна з проханням про підтримку та забезпечення продовольством. Україна допомоги не отримала, а роздратований порушенням цієї справи Й. Сталін усунув М. Хрущова з посади. Новим секретарем української Компартії став Л. Каганович, який уже не звертався по допомогу до Москви. Колгоспники залишилися без засобів для існування.

Визначення точної кількості жертв голоду 1946-1947 років є складним. Найвірогіднішими є підрахунки Ю. Шаповала, які представили на конференції 27 квітня 1997 року. За оцінкою автора, на території, охопленій голодом 1946 року померло від недоїдання 282 тисячі осіб, а 1947-го–520 тисяч. Унаслідок цієї останньої у XX столітті катастрофи голоду в Европі втратили життя 808 тисяч жителів України.

У наведеному аналізі не враховано роки Другої світової війни та складний післяреволюційний період. Багато фактів і документів свідчать про те, що тоді були голодомори, хоч і менш масштабні, які іноді охоплювали по декілька сотень тисяч осіб.

Подані факти вказують, що перша половина XX століття для населення українських земель була трагічним і драматичним періодом, результати якого мали не лише демографічний вимір. Не можна тут оминути психологічних наслідків, які мали визначальний вплив на українську суспільність. Жителі країни, принаймні тричі приречені владою власної держави на голод, були настільки перелякані й упокорені, що будь-який опір проти тоталітарної влади ставав нереальним. Отже, шляхом голодоморів комуністична влада розчистила собі фундамент для побудови нового суспільно-економічного ладу, опертого на страху та поневоленні.

Пйотр ЕБЕРГАРДТ,
доктор географічних наук,
професор Інституту географії
та територіяльного управління
ім. С. Лещиньського
Польської Академії Наук

Ігор ГУЛИК

ГОЛОД ЯК МОТИВАЦІЯ

Стаття І. Гулика, головного редактора „Львівської газети", підтверджує теорію про розвиток постгеноцидного суспільства Джеймса Мейса (див. „ВК", ч.1, ст. 19-21).

Редакція

Важко запідозрити наших політиків у щирості, але принаймні, коли передвиборна риторика вже позаду й немає нагальної потреби сподобатись електоратові, вони іноді артикулюють доволі цікаві і, я б сказав, рефлексивні речі. До прикладу, Володимир Литвин нещодавно по-своєму і, видається, цілком слушно пояснив мотиви поведінки своїх колеґ із владної когорти. Йдеться про захланність певних персонажів у контексті нещодавно оприлюдненого рейтинґу найбагатших осіб Центральної та Східної Европи, у якому наші співвітчизники посіли чільні місця.

Мабуть, не варто переконувати спільноту в тому, що зазирати до чужих кишень не вельми делікатно. Однак ідеться про джерела астрономічних статків, що їх набули доволі знані й позірно шановані люди в каламутній воді первісного нагромадження капіталу. Пан Литвин, подивляючи вискочням із переконливими конто, зауважує, що, мабуть, невситима жага до примноження зелених банкнот і майна розмаїтого штибу криється в генетичній пам'яті. Він проєктує це на початок 30-х років минулого століття, вважаючи, що саме в умовах голодної гуманітарної катастрофи слід шукати причини новітньої „скна-

рості" владних осіб.

Це таки правда, що голод, точніше пам'ять про нього, керує вчинками значної частини українців. „Олігархи" тут не виняток, а радше рафінований зразок того, що свого часу Оксана Пахльовська назвала коротким, мов постріл, мов останній подих, словом „страх". Страх перед імовірним голодом, смерть від якого досі вважається найстражденнішою у країні, що здатна, за умов раціонального господарювання, прогодувати півсвіту.

Страх перед голодом діймає тих, хто навіть не чув про „жнива розпачу", хоча таких, мабуть,–одиниці. Він укорінений у генній пам'яті. І не лише тих, хто мешкає в реґіонах, що безпосередньо потерпіли від комуністичного експерименту. Нинішні галичани, батьки яких свого часу як могли допомагали Великій Україні, скажуть вам, що найбільшою життєвою катастрофою, попри тотальне зубожіння чи зростання комунальних тарифів, є відсутність на столі хліба.

„Батько усіх народів", безумовно, був геніальним політтехнологом. 1932-1933-го він застосував механізм геноциду, який, на його думку (і ледь не століття маємо прямі підтвердження цієї зловісної логіки), є найкращим запобіжником для будь-яких соціяльних порухів. Варто тільки витягнути на світ Божий привид голоду, і спільнота не тільки втихомирить свої пристрасті, а й розпочне інтенсивний пошук способів порятунку від голодної перспективи. Причому цей пошук буде індивідуальним, на рівні тваринного інстинкту, і тоді годі говорити про якісь спільні цінності, прероґативи, про потребу змінити щось не лише в приватному житті, а й у країні загалом.

Мусимо визнати, що влада й опозиція досі вміло оперують цим „інструментом", нагнітаючи за потреби пристрасті довкола ймовірної інфляції чи подорожчання продуктів. Найперше, що чуємо від урядників, коли йдеться про соціяльну сферу, це те, як вони турбуються про ціну на хліб, до яких нагінок вдаються стосовно своїх містечкових представників за щонайменші порухи цієї „святої цифри". Опоненти ж завжди мають в арсеналі залізобетонний арґумент–за цієї влади ви поневіряєтеся у злиднях, а буде ще гірше... Коли ж ідеться про „відступників"–і у владному, і в опозиційному середовищі,–то проти них застосовують сформований ще на початку 90-х років стереотип носіїв „ковбасної психології". Мовляв, для них немає нічого святого, крім власного шлунку. Таким чином, трагедія голоду, на відміну від єврейського Голокосту, знесилює націю. „Трагедія Голокосту,–зауважує Оксана Пахльовська,–стала для євреїв захисним муром для їхньої пам'яті. Символом мужности й витривалости. Символом незнищимости. Символом безсмертя". А для нас? Що для нас Голодомор? Квінтесенція жаху і своєрідний бар'єр, за яким ми не бачимо перспективи?

(„Львівська газета")

Anatol Krakowiecki

KSIAZKA O KOLYMIE

Анатоль Краковецький, польський письменник і журналіст, 1901–1950. Перед війною писав сатиричні твори й ліричні вояцькі вірші. Після 1946 року жив в Англії. Написав „Книгу про Колиму" про свої пережиття 1939-1942 рр., видану 1950 року—London, Katolicki Osrodek Wydawniczy „Veritas", 1950, 255 p., ill., maps. Перекладено книгу на інші мови.

Друкуємо розділ з книги про голодомор в Україні.

Редакція

ПЕРЕД ЗАКАМ'ЯНІЛИМ СУМЛІНЯМ СВІТУ СКЛАДАЮ ЗІЗНАННЯ НАСТУПНОГО ЗМІСТУ

—Прошу не насміхатися з мене—я є повним ляїком у тих справах. Пан знає масу речей гарних і дуже потрібних, я за своїм фахом мусив знати багато речей непотрібних і забагато речей дуже бридких. Пан...

...Стільки то років проплило від того ранку й передполудня у Владивостоку, стільки відбулося подій, стільки пролито крови, стільки людей спалено в крематоріях, стільки то пішло „під сопки", що нема страху—назву спавжнє прізвище людини, з котрою я розмовляв. Йому вже ніхто нічого не зробить. Його вже ніхто не злапає третій чи четвертий раз, ніхто не буде його бити і копати на допитах, не буде плювати на лице, морити голодом і замикати в ізоляторі на льодовій підлозі та з плачучими стінами—нагого.

Може хтось колись прочитає слова, які я тепер пишу, подумає, пригадає його, довідається, яка була його доля... Не можливо, щоб професор Київського університету, який студіював в Італії та Франції, був незнаним. Треба його виявити, бо він уже перед роками загинув...

Здивувало його слово „пан"—в тій хвилині. Говорить помало:

—Я є священик. Називаюся о. Аркадій Руденко Рудницький... Дивне,—каже усміхаючись,—ім'я: Аркадій..,

—Я не дивуюся з дивних імен,—відповідаю незручно й на те, щоб скрити своє здивування,—маю сам чудне ім'я...

Стоїмо один навпроти одного, а сонце над нами—вже полудне.

—Мушу йти. Повернуся увечорі. Хочу з паном поговорити. Етап за етапом відходить—за кілька годин можемо розлучитися назавжди...

Однак увечорі з о. Рудницьким не говоримо про Колиму. Зрештою, я якнайменше перешкоджаю йому своїми словами. Всім своїм єством слухаю й напружую всю свою пам'ять.

—Після розпуску польського університету в Києві недовго тішився я своєю свободою. За півроку КГБ заарештувало мене. Слідство, тор-

тури, тортури, слідство, карцери—це пан все сам знає...

—Знаю,—безрадно помахав головою.

—Не хочу про це розповідати, ані про наступний етап. Про це пан колись сам напише...

—Не знаю чи виживу. Але вже тепер знаю, що як би написав про те, що дотепер, заледво дотепер пережив я і побачив, то ніхто мені не повірив би в Европі, у світі...

—„Заледве?" Якщо пан не уникне Колими, то цей прислівник буде аж забагато виправданий... Згодом, очевидно, табір, один і другий. Потім праця на Біломорканалі. Не потрібно пану оповідати, сам пан це побачить—деінде, це саме... Але один раз я втік...

Чув про такі випадки...

—Втікав я кілька разів, кілька разів: слідство, побиття і т. д. Але врешті вдалося мені—звіяв я. Півроку забрало мені, поки добився в свої сторони...

Священик говорить про ті сторони, називає міста, села, хутори. Не бачу мети, чому я мав би їх повторяти, але скажу, що це були околиці Києва й подальше...

—Повернувся до села, в якому був певний час парохом. Село велике, було дуже небезпечно, бо наражував я людей. Тому перейшов до недалекого поселення, де було кільканадцять господарств. Жив я на стриху й з нього не сходив... так тривало кілька років... Не сходив вдень, але виходив уночі. Часом на кілька днів. Хрестив я, сповідав, причащав, одружував. Люди вивідували й приїжджали з віддалі десяток і сотень миль. Зорганізували мені втечу за кордон.

Я аж встав:

—Чому, отче?

—Мої обов'язки не були за кордоном...

Мовчанка.

Дивлюся на ці заімлені зорі, слухаю шуму близького океану... В останніх роках дуже я постарівся, але ще раз спробую втекти, при нагоді...

Довша хвилина вагання, чи надуми:

—Пан виглядає на скептика й пройнятого іронією...

Мусив відповісти, бо мовчанка продовжувалася:

—Сам не знаю, чи я скептик, але знаю, що отець неабиякий психолог. Бо коли дістав карту покликання на війну, встав я і відійшов від „Стола глузунів". Був я сатириком і чоловіком повним іронії...

—Виглядає, що пан вийде з цього всього...

(А я в це щораз менше вірив...)

—Тому хочу повірити певну справу. Чи чув ти про голод в Україні?

—Чув. Але ніколи не чув у Польщі чи в Европі, хоч я професійний журналіст. І навіть як почув би, не повірив би.

—Зрозуміло. Але я був священиком, який ходив ночами по цвинтарях і узбіччях, і посвячував гроби. Ходив я по країні могил і посвячував їх. Дивно, що я затримав рівновагу духа... Тривало це три роки, майже весь час моєї свободи. Чи можна було почислити гроби—могили були висипані, ледве покриті землею, румовищами, сміттям? Дев'ять мільйонів людей померло тоді, в тих роках, в Україні, на найврожайнішій землі на світі, чорноземі, на городничій скибі... Пси тягали по полях частини тіл. Пси труїлися і скаженіли. Сморід тіл виходив з землі й летів під небо...

—Европа про це нічого не знала, а як знала, воліла мовчати.

—Мусив я бути великим грішником, якщо мені було наказано оце все побачити і пережити, і вийти...

—Отче...

—Я майже не бачу обличчя пана. Але пан мусить мені приректи, що якщо виживе, то про це напише. Посвятив я сто тисяч могил чи півмільйона—хто їх почислить? Хочу панові повірити таємницю сповіди й прошу про це написати, якщо пан вийде, але хіба вийдеш, сину...

Це його слова, які я напам'ять завчив:

—Сповідав я людей з гріху людоїдства. Чи є багато таких капеланів на світі? Люди, не тільки собаки, вигребували тіла і їх їли. Люди вбивали людей, щоб їх з'їсти. Деякі, дуже нечисленні, близько блуду, шукали за мною, щоб висповідатися. А тепер послухай...

—Віднайшла мене якась блудна жінка і висповідалася. Її дитина, немовля, вмерло з голоду. Не мала корму, бо звідки мала б мати? Разом з іншою жінкою занесли мерця на цвинтар, вигребли руками ямку і поховали. Навмисне неглибоко. Вночі прийшли, вигребли і з'їли. Мати з'їла свою дитину. Висповідав і...

Голос заламався у присмерку:

—... і дав розгрішення. Так напиши, напиши виразно.

Увечорі підчас дальшої розмови я просто запитався:

—Отче. Боюся, що ніхто не повірить. Мені самому тяжко повірити.

—Не зважаючи на це, хай пан напише. Не моя справа і не пана, але мій обов'язок і пана, бо пан знає.

Переклад з польської Романа Колісника

* * *

„Якщо ми хочемо, щоб нас шанували інші, ми повинні навчитися поважати самі себе".

Павло Загребельний, письменник

До 65-ліття 1-ої УД УНА

Олег ЛИСЯК

МИ ПРИСЯГАЛИ УКРАЇНІ

Побратим Ярослав Колодій прислав оригінал спомину дивізійного звітодавця Олега Лисяка (Див. Ярослав КОЛОДІЙ: „У 10-ту річницю смерти побратима Олега Лисяка", „ВК", ч. 1, 2008). Дякуємо.

Редакція

Був квітень 1945 року. Війна вже кінчалася, хоч завзяті бої нашої Дивізії були в повному розгарі в Штірії на відтинку Фельдбах-Ґляйхенберґ-Штраден. Совєтська армія саме прорвала німецький фронт у Мадярщині і вдарила на Австрію. Нашу Дивізію поспішно пересунено із Словенії з околиць Марібора, де вона прочищувала терен від тітовських партизан, з завданням, що вона, в рамках 2-ої Армії і 1-го кавалерійського корпусу, протинаступом стримала совєтський наступ на відтинку Штраден-Ґляйхенберґ-Фельдбах. У завзятих боях від початку квітня остаточно лінія фронту устійнилася на цій лінії з доволі важкими нашими втратами.

Зайняте важкими фронтовими діями вояцтво Дивізії, нічого, або майже нічого, не знало про переговори між українськими політичними чинниками і німцями про створення Українського Національного Комітету і визнання Української Національної Армії і що, згідно з цими договореннями, головою цього Комітету став генерал Павло Шандрук. Згідно з наказом ч. 8 Української Народної Республіки за 15 березня, генерала Павла Шандрука назначено командуючим Української Національної Армії (УНА).

(Щойно багатьма роками пізніше я довідався з тексту наказу Уряду УНР ч. 64 за 14 травня 1968, що: „Стверджується, що Українська Національна Армія, як окрема військова одиниця введена з днем 15 березня 1945 р. до складу Війська Української Народної Республіки".) Але, по правді, ми на фронті в тому часі про це все не знали.

* * *

Десь в половині квітня з'явився в нашій кватирі звітодавців, в селі Марієндорф під фронтом о. д-р Іван Гриньох, який разом з Ґенералом Шандруком добився з трудом до Дивізії. Він розказав нам про становище і дав нам деякі вказівки і доручення, як своїм знайомим по іншій, не офіційній лінії.

Виконуючи доручення о. д-ра Гриньоха, я почав відвідувати поодинокі фронтові частини, побував двічі в обложеному замку Ґляйхенберґ, раз з моїм приятелем з-перед дивізійних часів, Богданом Підгайним; тоді замком володів пор. В. Козак (з замку я виніс під час совєтського обстрілу мідяну старовинну іконку св. Миколая, тепер вона

спочиває в архіві Української Католицької Філядельфійської Митрополії); побував на нараді наших старшин запасного полку, де був тоді поручник М. Малецький; був у фюзилерів Ґуляка, був у Богдана Бігуса, був у Романа Ґерасимовича, відвідав мого колеґу з Карпатського Лещетарського Клюбу Романа Гавриляка, побував в „Асика",Тараса Чмоли, який зі своєю сотнею стояв на віддалі кількадесяти метрів (через сад) від совєтів–всюди розказував все те, що знав, і радив, що робити, згідно із вказівками о. д-ра Гриньоха. Прийшло тоді теж до Богдана Підгайного доручення від Миколи Лебедя („Рубана"), яке приніс кол. полковник УПА „Гуцул" (Іван Бутковський), щоби роззброїти німецький командний склад Дивізії і пробиватися до Адріятики і там чекати на англійців. Чи що, очевидно було вже неможливо, бо ми були на самому фронті між німецькими частинами 2-ої Армії...

* * *

Тим часом прибув з Фелькермаркту (з запасного полку А. Яворського-Гаєцького) Ґенерал Шандрук до команди Дивізії, віднайшов нашу „звітодавчу" кватиру і перебув з нами дві ночі в баворській хаті в Марієндорфі, де спав на одинокому ліжку, а ми, як звичайно, на долівці. Він розповів мені доволі багато про останні події, як також про своє минуле, показував документи з часів контрактової служби в польській армії тощо. Ґенерал привіз з собою український прапор і нові відзнаки на наші шапки–тризубці. Протягом кількох днів Ґенерал відвідував різні наші фронтові частини у їх становищах, що викликувало велике піднесення у вояків, бо ж ген. Фрайтаґ від часу Бродів фронту не відвідував, командуючи з свого мешкального вагона. А в міжчасі бої йшли далі, зокрема за Ґляйхенберґ і Штраден.

* * *

Котрогось дня мене повідомили, що Дивізія має остаточно перейти під українське командування, чого видимим знаком мала бути урочиста присяга нашого вояцтва на вірність Україні. Це сталося 25-го квітня, не цілі два тижні перед закінченням війни 8-го травня 1945.

Очевидно, що я був при тому, це ж обов'язок звітодавця.

І що запам'ятав, постараюся розказати.

Пам'ятаю–на відкритій галявині було збудоване мале підвищення-мовниця, оточене відкритим „карре" двох чи трьох сотень 30-го полку. Посередині уставлено два гратомети дулами звернені до себе, а біля них у вихідних уніформах, в шоломах і при короткій зброї, станули два старшини з 29-го і 31-го полків–хор. Роман Гавриляк і хор. Роман Припхан. Біля них станув Ґенерал Шандрук. Капелян Дивізії, пор. о. Михайло Левенець, провів присягу, яку з піднесеними правицями повторювали за ним усі присутні, текст якої був:

„Присягаю Всемогучому Богові перед Святою Його Євангелією

та Животворящим Хрестом, не шкодуючи ні життя ні здоров'я, скрізь та повсякчасно під Українським Національним Прапором боротися зі зброєю в руках за свій Нарід і свою Батьківщину Україну. Свідомий великої відповідальности, присягаю як вояк Українського Національного Війська виконувати всі накази своїх начальників слухняно і беззастережно, а службові доручення тримати в таємниці. Так нехай мені в цьому допоможе Бог і Пречиста Мати".

Після проведення присяги о. пор. М. Левенець виголосив коротку проповідь про значення присяги для всіх християн. Зчерги з мовниці коротко говорив Ґенерал Шандрук про конечність втримання наших традицій в боротьбі за незалежність України.

Після присяги відбувся перед Ґенералом і його почотом, в якому, оскільки пам'ятаю, були сот. Макарушка, ад'ютант Ґенерала хор. Роман Цьолко, та німецькі старшини Вехтер, д-р Арльт і ще дехто (ген. Фрайтаґ не прийшов на урочистість присяги), перегляд-дефіляда сотень, які брали участь у присязі. Дефілюючі відділи марширували новоуведеним маршовим парадним кроком з руками притисненими до стегон (без вимахів рук), а Ґенерал Шандрук салютував своїх вояків, підносячи правицю до дашка шапки, на якій красувався тризуб. Не пам'ятаю, як салютували німці.

Я весь час стояв на невеликому горбку-шкарпі разом з недавно пізнаним сином полковника Дяченка, Петром, який з „Волинським Леґіоном" прибув до Дивізії. До речі, волиняки виявилися знаменитими боєвиками, відважними вояками. Німці однак не довіряли воякам Леґіону, розділили їх по сотнях, а їх „неофіційного" коменданта „Ворона" розстріляли.

Взагалі, не зважаючи на всі домовлення і зміни, німці назагал поводилися по „давному", якби нічого не змінилося.

Доказом може бути це, що стрінуло мене з боку д-ра Фріца Арльта, який же ж був при всіх переговорах і прибув в почоті генерала Шандрука до Дивізії; коли я, виконуючи мої звітодавчі обов'язки, приступив з нотатником в руці до „генеральської" групи, щоб дізнатися про прізвища присутніх в групі і їх записати, як частину мого звіту, який я мав намір написати, д-р Арльт підійшов до мене і гостро сказав" „Але про це все, що тут було, звітодавче, ви не смієте писати!".

Ну, що ж, така була їхня німецька настанова, не зважаючи на всі домовлення. Так, я тоді цього не записав і не написав, бо війна скінчилася за два тижні, а все-таки вийшла в Маріборі наша дивізійна газета, одна її сторінка–фотомонтаж з цієї події.

Але так, чи інакше ми, вояцтво Дивізії, того пам'ятного дня, 25-го квітня 1945 року, могло сповнити мрію наших мрій, яку висловила пісня ще, мабуть, з часів Першої світової війни: *„О Україно, о люба ненько, Тобі вірненько присягнем"*. І з цієї присяги, нас, вояків Української Національної Армії,–ніхто не звільнив!

Наталка Буняк

ДИВІЗІЇ «ГАЛИЧИНА»

Ми не прощаємось з тобою Україною,
Тебе у серці зі собою понесем,
Рушник вишиваний дороговказом встелим
І плем'я нове за собою поведем.

Рік 43-ій і клич «здобути волю»,
Знов сколихнув нескорені серця,
Вдягнувши тимчасово не свої мундири,
Єднала молодь Дивізія «Галичина».

Цей клич, мов грім, вдаряв в молоді скроні,
Надія воскресала із поклику століть
І хлопці йшли, любов в душі горіла,
За волю України віддати свій одвіт.

Це красені, це молодь повна сили,
Хоч молоденькі ще, лице вкривав пушок,
Прощались з матір'ю залитою сльозами
Та не спинявся їхній задум, волі крок.

Тоді Вкраїна стиснута кліщами
Боролася, тяжіли два фронти.
Московський визволитель давив в своїх обіймах,
А німець підступом палив наші хати.

Куди ж надію, це зернятко кинуть,
Хіба на полі ворога зросте?
То де ж знайти і де його посіять,
Щоб сходило нам збіжжя золоте?

Любов московську вже Україна знала,
Від тих обіймів лилась невинна кров,
Лиш армія своя підніме прапор волі
І знищить ворога, візьме під свій покров.

Тож стався задум, здобуть військовий вишкіл
Й так використать наших ворогів,
А потім стати на захист України,
Не дати ворогу топтати наш посів.

Співали пісню відлітаючі лелеки,
Дивізія боролась як могла,
Своєю кров'ю поливала Броди
Та волі ворогові в ярмо не продала.

Ви нині тут, ви нині ще між нами,
Хоч рідшають і хиляться ряди
Та прорив той, що дав нам волю і державу,
Залишиться на завжди, на віки.

В цей день у ваше Шестип'ятидесяття
Бажаєм вам здоров'я й добрих днів,
Бо кожний з вас носив в душі завзяття,
Для України жив, про волю завжди снив.

То ж слава вам борці неумерущі,
Сьогодні Україна вже вільна!
Ви боронили край так як уміли,
Хай славиться «Дивізія Галичина» !

День Дивізії у Тернополі пройшов успішно

28 квітня на річницю створення 14-ї ґренадерської дивізії „Галичина" (1-ої Української), в місті Тернопіль було проведено марш пам'яті Дивізії. Акція розпочалася о 13.00 під пам'ятником Данилові Галицькому. Після урочистої промови керівника Тернопільського відділу УНТП Романа, колона, яку складали понад 50 українських патріотів з різних міст України, пройшла центральними вулицями міста. В тому числі і єдиною в Україні вулицею, названою на честь Вояків Дивізії.

Крокуючи містом, учасники акції наспівували патріотичних пісень, роздавали листівки, в яких була описана правда і міт про Українську Дивізію. Перехожі зустрічали колону привітними усмішками, а водії підтримували гудками клаксонів. Метою акції було виразити пошану до живих ветеранів, а також полеглих бійців. Навчити громадськість пам'ятати, поважати і пишатись своїми героями, а не цуратись їх. Адже подібні дні повинні святкуватись на рівні національних свят.

Відновлення монумента на г. Жбир

17 квітня Бродівська районна рада прийняли звернення до Львівської облради, Львівської ОДА, підприємств, організацій, громадян України та іноземців з ініціятивою відновити пам'ятний знак полеглим у 1944 році українцям Дивізії „Галичина"– під Бродами, на горі Жбир, у селі Ясеневі.

1991 року тут вже був встановлений пам'ятний знак, але його майже одразу було по-варварськи знищено за наказом „найвищого військового командування Радянського Союзу". Про це повідомив кореспондент ЗІКу.

Подаємо текст звернення зі збереженням стилістики:

„Українці! У 1991 році з ініціятиви Студентського Братства у

пам'ять про полеглих у 1944 році українців під Бродами на горі Жбир у селі Ясенів Бродовського району було споруджено пам'ятний знак. Однак, через кілька тижнів він був по-варварськи знищений згідно наказу найвищого військового командування Радянського Союзу. Пізніше затяжна економічна криза не дозволила відновити монумент–на його місці було насипано лише символічну могилу і встановлено хрест.

Сьогодні, вважаємо, настав час відновити монумент.

Ми, депутати Бродівської районної ради, закликаємо усіх, кому є небайдужою пам'ять про тисячі полеглих патріотів України, долучитися до цієї ініціативи.

Переконані, що за наших спільних зусиль пам'ятний знак невдовзі знову гордо височітиме над міжнародною автотрасою Київ-Чоп як символ героїчного пориву Нескореної Нації.

За дорученням депутатів, голова Бродівської районної ради, Ігор Клим".

Цього тижня у Бродах створена ініціятивна група із відновлення пам'ятника на горі Жбир, головою якої обрано голову Бродівської районної ради Ігоря Клима. У районному бюджеті на цей рік на уточнення проєктної документації передбачено 10 тис. грн, віднайдена первинна документація, налагоджена співпраця з автором зруйнованого пам'ятника–скульптором Валерієм Потюком.

Водночас, за словами голови Бродівської районної ради Ігоря Клима, у своєму сприянні у справі відновленні пам'ятника на г. Жбир у с. Ясеневі запевнили депутати Львівської обласної ради Олександр Ганущин і Олег Данькевич, а також керівник Львівського мистецького об'єднання „Дзига" Маркіян Іващишин.

У ЛЬВОВІ ВІДКРИЛАСЬ ВИСТАВКА ІСТОРІЇ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

Майдан. До 65-річчя створення 1-ої української стрілецької дивізії „Галичина" в Ґалереї українського військового однострою, що у Львові, 1 травня відкрилася виставка історії дивізійників.

На відкриття були запрошені шість львівських вояків Дивізії: Б. Гроб, Р. Чуманчук, Р. Шумський, У. Мамчур, М. Бендина, З. Арубський. Виставку зібрав та представив власник Ґалереї Богуслав Любів. Усі експонати з його власної колекції, яку Богуслав Іванович почав створювати ще 20 років тому. Більшість зразків одностроїв справжні, але окремі унікальні мундири власноруч реконструйовані паном Б. Любів. Представлено тут також чимало нагород Дивізії, предметів амуніції, озброєння та архівних документів.

Під час відкриття відбулася презентація документального авторського фільму Тараса Хомича „У рамках долі".

Цікаво, що виставка здобула неабияку популярність серед військовиків міста Лева. Незважаючи на різні погляди щодо воєнної орієнтації Дивізії, більшість сьогоднішніх офіцерів згідні, що вояки зіграли важливу роль у відродженні української державности.

Вхід у Ґалерею вільний. Виставка триватиме до 22 липня–річниці битви під Бродами.

НЮРНБЕРЗЬКИЙ ДУРМАН: ПРАВДА ПРО ДИВІЗІЮ „ГАЛИЧИНА"

Коли заходить мова про історичну оцінку бойового шляху 14-ї Ваффен-ґренадерської дивізії СС (галицької №1)—саме під такою офіційною назвою це з'єднання пішло у бій під Бродами,—відомої „Галичина", то дискусія, зазвичай, набирає наступних обрисів. Національно свідомі українці, обізнані з історією Другої світової війни та ролею українців у цьому конфлікті, та не обтяжені стереотипами радянського окупаційного дискурсу, визнають дивізійників як героїв. Звичайно ж, на превеликий жаль, їх меншість. Дещо більше таких, хто дещо зверхньо вказує на „неприпустимість" співпраці з націонал-соціялістичною німецькою владою в рамках збройних формувань СС, апелюючи до морального боку діяльности цих структур, та з розумним виглядом говорить про те, що галицькі хлопці стали жертвою обставин та „гарматним м'ясом" на службі Райху. Це—типова позиція ліберальних українофілів, що перебувають в полоні квазі-европейського інтелектуального трясовиння. Врешті-решт, досить значною є кількість тих, хто фанатично переконує себе і оточуючих в тому, що, будучи частиною війська СС (Ваффен-СС), галицька дивізія автоматично зараховується до організацій, визнаних Нюрнберзьким трибуналом як „злочинних", а відтак дивізійники—військові злочинці. Це—класичний вияв українофобії, притаманний однаковою мірою як русифікованим „совкам", україномовним хохлам, російським шовіністам, так і „цивілізованим" европейцям і американцям, настільки „травмованим" історичною пам'яттю, що перманентна фальсифікація історії та паплюження всіх сил, які протистояли так званій „антигітлерівській коаліції" стали нормою повсякденности в акаде-мічній науці та масовій свідомості. Об'єктом звинувачень, парадоксальною мірою голослівних, окрім збройних сил Німеччини та її союзників (Італії, Японії, Румунії, Угорщини, Словаччини, Хорватії та Фінляндії), стають також національні й інтернаціональні формування, в яких пліч-о-пліч воювали валлонці, флямандці, норвежці, шведи, данці, французи, голляндці, словенці, боснійці, албанці, еспанці, українці, росіяни, білоруси, латиші, литовці, естонці, народи Середньої Азії та Кавказу.

Центральним елементом інформаційно-зомбувальної вакханалії, розв'язаної після 1945 року, є сакралізація текстів рішень так званого Нюрнберзького процесу проти головних німецьких військових злочинців, який, між іншим, розглядав і справу СС та дотичних формувань. Ті, для кого національно-визвольна боротьба поневоленого народу—це ніщо супроти ухвал, сфальсифікованих плутократичними силами на базі показів, вибитих із німецьких полонених під тортурами та морально-психологічним терором, надзвичайно люблять посилатися на документи Нюрнберзького процесу як на істину в останній інстанції. Звичайно ж, це стосується і українофобів усіх категорій. Але тут варто звернути увагу на такий момент: як правило, українофоби, а особливо ті, що фанатично домагаються права „разгаварівать на радном язикє" в Україні, звичайно з великими труднощами оволодівають будь-якими іншими мовами окрім сакраментального „язика". А це—важлива деталь в контексті посилань на священні „рішення Нюрнберзького трибуналу", згідно яких, начебто, вояки дивізії „Галичина" автоматично потрапляють у розряд військових злочинців.

Справа в тому, що в СРСР публікація матеріялів процесу дивовижним чином зупинилася на позначці у...7 (сім!) томів, тоді як видання англійською та німецькою мовами нараховують десятки томів. Незважаючи на те, що публікація матеріялів всіма робочими мовами трибуналу була визначена обов'язковою самими режисерами дійства. Тобто, навіть вибиті англійськими, американськими і французькими „слідчими" (яким, окрім осіб з кримінальними нахилами допомагали радянські колеґи із єжовсько-берієвсьим гартом) зізнання не повинні були стати надбанням радянської громадськости. Пострадянської, до речі, теж. Нових російських видань матеріялів процесу у повному обсязі щось не видно на горизонті, про українську версію, знаючи стан сучасного книговидання годі й вести мову. Тому й виникає елементарне бажання перевірити глибину знань затятих адептів оцінювання історичної місії українських дивізійників з точки зору „нюрнберзьких" перспектив, які начебто винесли суворий і абсолютний вирок „прислужникам нацистів".

Наприклад, цікаво б довідатися у таких суб'єктів, чи було визнано Нюрнберзьким трибуналом злочинною організацією, скажімо, штурмові загони (СА) Націонал-соціялістичної німецької робітничої партії (НСДАП). Без знайомства з матеріялами відповідь тут дати непросто. Набагато легше, приміром, поливати брудом українських хлопців, які одягли у далекому вже 1943-у році мундири „фельдґрав" та взяли до рук мавзерівські гвинтівки, посилаючись на, здавалося б, уже „загальновідомі речі". Але й тут на українофобів чекає „маленька" прикрість, бо виходить, що навіть доступних російською мовою джерел опрацювати вони не спроможні. А звинувачення їх голослівні і цинічно порожні.

Коротка цитата: „Розглядаючи питання про СС, Трибунал включає сюди всіх осіб, які були офіційно прийняті в СС, включаючи членів „загальних СС", військ СС, з'єднань СС „Мертва голова" і членів будь-якого роду поліцейських служб, що були членами СС. Трибунал не включає в це число так звані кавалерійські з'єднання СС. Питання про службу безпеки райхсфюрера СС (загальновідому під назвою СД) розглядається у вироку Трибуналу в справі ґестапо і СД. Трибунал оголошує злочинною згідно визначення Статуту групу, що складалася з тих осіб, які були офіційно прийняті в члени СС і перераховані у попередньому параграфі, які стали членами цієї організації чи залишалися її членами, знаючи, що ця організація використовується для вчинення дій, що визнаються злочинними згідно статті 6 Статуту, які були замішані особисто або як члени організації у здійснення подібних злочинів, за виключенням, однак, тих осіб, що були призвані в дану організацію державними органами, причому таким способом, що не мали права вибору, а також тих осіб, що не здійснювали подібних злочинів." („Нюрнбергский процесс. Сборник материалов в 8 томах", том 8, Москва: Юридическая литература, 1997, стр. 652).

У вічі впадає дві цікаві деталі: по-перше, злочинцями визнали членів СС, які, наприклад, у 1944 році брали участь у бойових операціях, виконуючи накази командування, замість того, аби впасти на коліна, посипати голову попелом і задуматися над тяжкою дівочею долею в контексті доленосної „статті 6 Статуту трибуналу", вигаданої... правильно, у 1945 році. Закон, як відомо, зворотньої дії не має. Тому таке визначення „злочинності" можуть сприйняти за вияв правосуддя хіба надзвичайно наївні, м'яко кажучи, люди. Або ж цинічні фальсифікатори. По-друге, навіть таке політично заанґажоване рішення трибуналу однозначно вказує, що до числа злочинців не зараховувались особи, що злочинів не вчиняли. Відтак, розвіюється надзвичайно тривалий міт про те, начебто всі есесівці, включно з українськими, автоматично мусять вважатися військовими злочинцями. Це—безпрецедентно нахабна маніпуляція, існування якої стало можливим виключно через масове невігластво та діяльність псевдоісториків. Насправді ЖОДЕН вояк 14-ї Ваффен-ґренадерської дивізії СС не може вважатися злочинцем, поки не буде доведено в судовому порядку скоєння ним якого-небудь злочину. Бажано, із залученням неупередженого складу суду, зі свідками, із залученням документальних матеріялів. А до того часу, поки цього не сталося, всі розмови про дивізійників як „нацистських прислужників" та „військових злочинців" повинні вважатися наклепом. І отримувати належну оцінку: чи то від правосуддя, чи від патріотів, які не бажають паплюження пам'яті героїв.

(„Свобода")

УКРАЇНІ І ГРУЗІЇ ВІДМОВИЛИ ПДЧ ДО НАТО

Президент України Віктор Ющенко
і генеральний секретар НАТО Яаап де Хооп Схеффер

Букарештські наради НАТО завершилися, у четвер, 3 квітня низкою висновків, однак не були позбавлені напружених емоційних моментів. Головні очікування були пов'язані з розширенням Альянсу трьома новими державами–Албанією, Хорватією та Македонією, а також з наданням ПДЧ Україні та Грузії, які висловили бажання приєднатись до структур північноатлантичного альянсу.

Згідно з фінальним офіційним повідомленням Північноатлантичного Альянсу, яке представив генеральний секретар організації, керівництво НАТО підтвердило намір прийняти до Альянсу Хорватію та Албанію. Альянс оцінив докладені зусилля та відданість Македонії цінностям НАТО, однак, на жаль, „26"-ка спостерегла, що від минулих нарад НАТО не зареєстровано жодного результату в грецько-македонських переговорах щодо назви Македонія, яка може стати учасником альянсу тільки після вирішення суперечок з Грецією щодо офіційної назви республіки.

Альянс дотримується принципу, що жодна країна-кандидатка на вступ не може приносити всередину Північноатлантичної організації свої невирішені проблеми із сусідами. Водночас, Рада НАТО вирішила відкрити свої двері Боснії-Герцеґовині, Чорногорії та Сербії, як доказ рішучости організації продовжити процес розширення та убезпечити Західні Балкани.

Що стосується України та Грузії, які мали великі очікування від

результатів роботи нарад, НАТО привітало атлантичні прагнення цих двох держав, зазначивши однак, що вони стануть членами організації після вирішення чимало внутрішніх проблем, які б допомогли їм здолати перший етап приєднання–ПДЧ– а розгляд заявок цих двох країн на приєднання було перенесено на грудень.

Франція та Німеччина не підтримують приєднання їх до ПДЧ, вважаючи, що їхнє залучення до НАТО зашкодило б рівновазі сил в Европі і може викликати непередбачувані реакції з боку Росії.

ЩО ТАКЕ ПДЧ

ПДЧ–це плян дій щодо членства в Альянсі (ПДЧ). Хоча ПДЧ не ґарантує вступу до НАТО, виконання такого пляну впритул наближає країни до евроатлантичної спільноти.

НАТО запровадило ПДЧ у 1999 році, щоб допомогти країнам, які виявлять таке бажання, скоріше досягти західних оборонних стандартів. Відтоді програму почало виконувати 9 країн: Албанія, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Македонія, Румунія, Словаччина і Словенія.

ПДЧ–це „програма порад, допомоги і практичної підтримки" країн, що бажають вступити до Альянсу. Що це означає на практиці? „Це низка критеріїв, які має виконати країна, щоб продемонструвати поступ у сфері військових реформ, але також у загальному політичному і демократичному процесі. Реформи у військовій сфері щодо приведення війська до нинішніх стандартів НАТО потім підуть на користь загальній соціяльній і політичній ситуації",–зазначив Аластер Камерун.

Країни учасниці такої Програми також мусять розв'язати територіяльні та міжетнічні конфлікти і сприяти соціяльній справедливості та економічній свободі.

З перспективи НАТО ПДЧ–це інструмент, який ґарантує, що кандидати на вступ до Альянсу робитимуть свій внесок у загальну безпеку.

Кожна програма ПДЧ розробляється з урахуванням конкретної країни і має різну тривалість. Учасники цієї Програми–Албанія та Македонія–чекають на запрошення до НАТО вже майже десятиліття.

ПУТІН: РОСІЯ СПРИЙМЕ НАБЛИЖЕННЯ НАТО ЯК ПРЯМУ ЗАГРОЗУ

Про це заявив Владімір Путін на прес-конференції після наради Росія-НАТО у п'ятницю, 4 квітня в Букарешті.

„Розширення НАТО, яке триває, створення військової інфраструктури на території нових членів, криза навколо ДОЗСЕ (Договір про збройні сили в Европі), Косово, пляни розміщення в Европі елементів ПРО США–усе це не працює на зміцнення передбачуваности і довіри в нашій співпраці, і аж ніяк не сприяє її переходові до нової якости"–

підкреслив Путін. „Поява на наших кордонах могутнього військового блоку, дії членів якого реґулюються в тому числі статтею 5 Вашинґтонського договору, буде сприйнята в Росії як пряма загроза безпеці нашої країни",–сказав Путін.

При цьому В. Путін додав, що заяви про те, що цей процес не спрямований проти Росії, „нас задовольнити не можуть".

ВІКТОР ЮЩЕНКО: УКРАЇНА БУДЕ В НАТО РАНО ЧИ ПІЗНО

З інтерв'ю Лаурентію Міху, „Евеніментул зілей"

–У 2007 році партнерству НАТО–Україна виповнилося 10 років. Як би Ви охарактеризували це співробітництво?

–Підсумовуючи першу декаду нашої активної співпраці, можна впевнено сказати, що вона мала винятково позитивні наслідки.

Основне досягнення–це укріплення атмосфери дружби і довіри з усіма країнами-членами Альянсу, особливо тими, хто є нашими безпосередніми сусідами. Наша співпраця є ґарантією стабільности і запорукою безпеки не лише в регіональному вимірі, а й масштабі всієї Европи.

На сьогодні ми задіяні у всіх сферах співробітництва з Альянсом, починаючи від основоположних безпекових консультацій, проведення реґулярних спільних навчань і налагодження стабільного діялогу–до поглиблення співпраці у військово-технічній сфері, обміну досвідом реформування і модернізації збройних сил і протистояння сучасним викликам світовій безпеці, таким як тероризм.

Від підписання Пляну дій на Празькому саміті НАТО у 2002 році і до сьогодні ми значно поглибили нашу взаємодію у сфері миротворчих та антитерористичних операцій. Україна–єдина держава, яка, не будучи членом Альянсу, бере участь в усіх його миротворчих операціях, які, в свою чергу, проводяться під егідою ООН.

–Рівень співробітництва між Росією та НАТО незрівнянно вищий за аналогічну співпрацю України з Альянсом. Як вплинула інтенсифікація співпраці між Україною і НАТО за останні роки на розвиток українсько-російських відносин?

–Давайте почнемо одразу з позитиву. Посилення співпраці між Україною і НАТО сприяло виробленню більш прагматичних відносин між Україною і Росією.

Ми вдячні нашим російським партнерам за розуміння того, що ви-

бір форм безпекової політики є суверенним правом кожної незалежної держави, в тому числі й України. Зрештою, і українці, і росіяни розуміють: настав нарешті той час, коли потрібно відходити від ідеалістичних, а часто й утопічних кліше у наших двосторонніх відносинах. Ми ведемо постійні дипломатичні консультації з нашими російськими колеґами, і думаю, вони поступово визнають, що питання приєднання України до НАТО–незворотній процес, незважаючи на будь-які сантименти минулого

Україна неодноразово заявляла і продовжує наголошувати, що поглиблення співпраці між Україною і НАТО ні сьогодні, ні в майбутньому не становитиме ніяких загроз для Російської Федерації. Ми готові ґарантувати це нашим російським партнерам у будь-якій формі.

–Чи можете Ви визначити реальний термін щодо можливого запрошення України приєднатися до НАТО?

–Як тільки Україна досягне всіх критеріїв, передбачених ПДЧ, і вступ до НАТО отримає підтримку більшості громадян на загальнонаціональному референдумі–оце і буде реальний термін.

Ми свідомі того, що це справа не одного дня. Вона потребує історичної виваженості, розумних кроків, професійних зусиль. Але ми готуємось і будемо готові. І не маємо наміру розтягувати цей процес на десятиліття.

Україна буде в НАТО рано чи пізно, і виклик перед нами полягає лише в тому, щоб пройти етап підготовки якомога швидше і досягти таких показників, які б ні у кого не викликали сумнівів.

Василь ШПАРИК
ветеран війни, фронтовик

УКРАЇНА І НАТО

Захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішими функціями держави, всього Українського народу.

Конституція України, стаття 17.

Як тільки в Україні заговорили про намір вступити в НАТО, почалося неймовірне протистояння проросійських політичних сил в образі Партії регіонів, комуністів, „прогресивних соціялістів" та інших, територіяльно пов'язаних зі Сходом і Півднем України, з одного боку, і національно-демократичних сил, територіяльно пов'язаних в основному з Центром і Заходом України, з іншого боку.

Як зазначає Президент України Віктор Ющенко, завдання полягає у тому, щоб український народ усвідомлював усі аспекти, пов'язані з НАТО, а тому необхідна правдива і достатньо повна інформація про НАТО на телебаченні, в радіо, у пресі.

Що таке НАТО?

Починаю з того, бо навіть найзапекліші противники НАТО не змогли конкретно пояснити, що означає НАТО. Отже **NATO** це–абревіятура від англомовного **North Atlantic Treaty Organization**. Можна зустріти ще абревіятуру із еспанської, наче обернену,–**OTAN**, що означає **Organisacion Trafico Atlantico Norte**. Українською мовою це перекладається як **Організація Північно-Атлантичного Договору** (що, до речі дає абревіятуру–**ОПАД**, але вона не увійшла в користування, а шкода, бо не було б такого ажіотажу, наче мова йде про щось страшне.)

Отже, в цій назві закладено, що це є організація на умовах міжнародного договору (пакту) держав по обидва боки північної частини Атлантичного океану, а саме Сполучених Штатів Америки і Канади на західному узбережжі океану, і европейських держав на східному, а саме: Ісландії, Великої Британії, Франції, Португалії, Еспанії, Італії, Люксембургу, Бельгії, Голляндії, Норвегії, Данії, Німеччини, Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини, Хорватії, Албанії, Греції, Туреччини, Болгарії, Румунії, Литви, Латвії і Естонії.

НАТО була створена в 1949 році, а вже на противагу їй у 1955 році була створена військова структура **Варшавського Договору**, куди ввійшли СРСР і всі Центрально-Східні держави Европи, включаючи Німецьку Демократичну Республіку, які знаходилися під політичним і військовим впливом СРСР.

Цілі і завдання НАТО

НАТО–це організація колективної безпеки країн, що є її членами. Вона означає наступне: по-перше, між членами НАТО неможливі будь-які протистояння і тим більше–конфлікти; по-друге, в разі нападу на будь-якого члена організації, вважається, що аґресія здійснена проти усіх членів.

Зазначимо, що це є надзвичайно важливі постуляти, бо, як згадаємо, зокрема, першу половину XX століття, в Европі точилися кровопролитні війни і воєнні конфлікти між сусідами. З виникненням НАТО, всі їхні члени існують в мирі і повній безпеці стосовно незалежности територіяльної цілісности.

Створення НАТО відображало на той час стосунки між США та Західною Европою, з одного боку, і СРСР і його союзниками в Центрально-Східній Европі, з іншого боку. Заходу йшлося про стримування надто аґресивних устремлінь СРСР, що по суті збереглися з моменту закінчення війни проти нацистської Німеччини. Насправді уже після війни Радянський Союз утримував у Німеччині, Австрії, Угорщині, Польщі і Чехословаччині значні угрупування військ, що не могло не турбувати західні держави. Заклики скоротити збройні сили СРСР не були почуті.

Стосовно загроз особисто пригадується, що на початку 1946 року, коли я ще служив у 1-ій артилерійській дивізії прориву резерву головного командування, СРСР висунув претенсії на контроль над протоками Босфор і Дарданелли, і нашу дивізію стали передислоковувати на радянсько-турецький кордон в Грузії. Тоді виступ Черчілля у Фултоні 6 березня 1946 року, в якому він закликав Захід виступити єдиним фронтом проти намагань СРСР, зупинив перекидання дивізії, і наш полк повернули з дороги, бо ми потрібні були на Заході.

Стосовно скорочення особисто пригадується такий факт: коли державний секретар США Бірнс в 1947 році звинуватив СРСР у наявності на Заході великої кількості дивізій, що не викликалося потребами окупації, керівництво СРСР вжило „радикальних заходів" по скороченню числа дивізій, які полягали у пониженні статусу військових частин усіх рівнів–армій, корпусів, дивізій, полків, батальйонів (дивізіонів). Так, наприклад, мою 3-ю ґвардійську танкову дивізію, яка підчас боїв була корпусом, перейменували в „кадровий танковий полк", а 7-му механізовану армію, куди входила дивізія,–у 7-му механізовану дивізію. І вийшло „скорочення". Натомість весь офіцерський склад і вся бойова техніка збережені, і лише відправили солдатів. Сержантів було у мінімально можливій кількості для обслуговування бойової техніки. Для офіцерів організували передусім КШУ–командно-штабові навчання, де вони на топографічних картах „відвойовували"територію аж до Атлантичного океану.

Ось такі „картинки" з того часу, які безумовно викликали турботу США і їхніх союзників у Європі, пригадуються мені. То, як було не застосувати стримуючих заходів?

Чи НАТО провадить воєнні дії?

Противники входження України в НАТО часто висувають твердження, що НАТО воює в інших країнах. Як приклад, наводять колишню Югославію. Ми повинні знати, що НАТО не має військових формувань, а лише операційні штаби, що кожен член має свою армію, якою повністю розпоряджається, тому воля конкретної держави-члена послати десь своїх військовиків. Якщо брати колишню Югославію, то там НАТО, як міжнародна структура, не воювала; військові дії вели США, як і в Іраку–США та Велика Британія.

Тут належить зазначити, що приводом для застосування США зброї в Югославії був збройний опір Сербії і етнічних сербів, зокрема, в Хорватії, Словенії, Боснії і Герцеговині та автономному окрузі Косово, створенню національних держав. При цьому застосовувалися етнічні чистки–масові вбивства і виселення з метою звільнення територій для сербів. Але часи докорінно змінилися, і жоден колись пригноблений народ не бажає терпіти зверхність інших народів. Росія дуже стоїть на захисті Сербії, хоча та діяла абсолютно неприйнятно, а лише задля збереження „Великої Сербії". Росія підтримує сербів, бо хоче уникнути подібного у себе.

Стосовно Косово серби заявляють, що це–„колиска" Сербії. Але ж чому про цю „колиску" серби не дбали протягом останнього століття, і там вони, дбаючи лише про зверхність і управління територією, опинилися в суттєвій (бо 1 до 9) меншості стосовно албанців? Україні прийдеться таки висловити однозначність, якою б вона не була, для однієї зі сторін.

Чому Україна не обирає позаблоковий статус?

У нинішніх умовах, коли є низка держав, які володіють ракетно-ядерною зброєю, захиститись в одиночку країні, яка не має такого грізного потенціялу, неможливо.

Можна почути, що найкращим захистом є **позаблоковий статус**. При цьому посилаються зовсім некоректно на Швайцарію та Австрію. Позаблоковий статус не обирає окрема держава по своєму бажанню, цей статус надають інші держави, які відіграють основну роль у збереженні миру. Швайцарія–є „світовим банком", тому всі впливові політичні структури у будь-якій іншій країні зацікавлені в тому, щоб мати ґарантовану всіма позаблокову державу. Австрії був наданий цей статус після Другої світової війни державами, які окупували Австрію, тому з метою припинення окупації США, СРСР, Велика Британія і Франція дійшли згоди про невтралітет Австрійської держави.

Стосовно України ми маємо сумний історичний досвід, бо в 1917-1921 роках керівництво Української Народної Республіки повірило в добропорядність своїх сусідів і не надавало належної уваги створенню армії, яка могла б протистояти „революційним" загонам більшовицької Росії, своїм зросійщеним та й добре озброєним військовим загонам царської армії. Результат відомий–на захист від банд Муравйова послали ненавчених студентів і учнів шкіл Києва, які склали свої молоді голови під Крутами, а Українська Народна Республіка не встояла під тиском озброєних банд, що вторглися в Україну, наче на допомогу революційному українському пролетаріятові, зокрема Харкова, а практично на загарбання України більшовицькою Росією. Тож, чи потрібен Україні позаблоковий статус? Однозначно–він привів би до втрати державности.

Чому Україна хоче в НАТО?

Смішно чути від деяких політиків риторичне запитання: хто загрожує Україні, що хочете в НАТО? З вуст державних діячів високого ранґу можна почути, що в НАТО нам треба вступити, щоб провести реформи, краще жити і тому подібне.

Ясно, що українські політики національно-демократичного спрямування не можуть опуститися до рівня Жириновського, Лужкова і навіть Путіна, які прямо заявляють про територіяльні претенсії до України, зокрема, лякають поділом України по Дніпру і приєднанням Східної і Південної України до Росії, про націлювання ракет на українські міста. Такі ж думки висловлюють і наші „рідні" комуністи й іже з ними. Вони прогнозують громадянську війну, щоб не допустити входження в НАТО. Таким чином, вони ж по суті штовхають Україну в НАТО, бо хто в Україні після вікового поневолення Росією–царською і більшовицькою–бажає повернення такої перспективи. А виступають проти ті сили, яким незалежна Україна взагалі непотрібна, і вони, щедро пігодовувані Росією, виконують в Україні роль „п'ятої колони" Росії.

Російська Федерація не позбулася претенсій на зверхність над Україною. Вона не зацікавлена в належному оформленні кордону з Україною; втручається у внутрішні справи України, зокрема, щодо вибору влади; не вчиняє кроків по підготовці до виведення Чорноморського флоту зі Севастополя, а навпаки, закріплює свої позиції; дуже активно користується „послугами" антиукраїнських політичних сил, зокрема, Партії реґіонів, комуністів та „проґресивних" соціялістів; впливові політики Росії заявляють неприховані територіяльні претенсії до України і навіть були конкретні кроки стосовно острова Тузла.

Україна за будь-що мусить набути членство в НАТО, бо тільки НАТО здатне не допустити до ліквідації незалежности України як силами Росії, так і з її „допомогою" проросійським силам в Україні здійснити повалення Української державности.

НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ–СІМНАДЦЯТЬ РОКІВ

24 серпня українці всього світу відзначатимуть сімнадцяту річницю незалежности Української Держави, що відродилася 24 серпня 1991 року. Однією з найважливіших подій, що дали Україні характер держави, було схвалення Верховною Радою в 1996 році Конституції України, де сказано, що державною мовою України є українська мова, що символом України є синьожовтий прапор, що гербом України є знак Княжої Держави–Тризуб.

Річниця незалежности нашої Батьківщини є найвеличнішим святом кожного українського патріота як в Україні, так і на поселеннях–у далеких заморських країнах. Цього дня ми подумки вертаємось до тих тривожних і радісних днів, коли, всупереч запеклому спротиву комуністичної більшости парляменту, над Верховною Радою замайорів наш рідний національний синьо-жовтий прапор. Ще ніколи в Україні не відчувалося такого неймовірно радісного піднесення, такого спонтанного піднесення національного духу іскрометних надій, гідности, гордости та великодушности.

Тоді, сімнадцять років тому, Український Нарід на референдумі виявив волю до самостійности та незалежности рідного краю. Люди щиро вірили, що незалежна, самостійна Україна забезпечить своїм громадянам гідне людини життя. Тоді ще вірилося, що й керівництво держави також буде працювати передовсім над зміцненням економічної незалежности держави, що належно використає для цього надзвичайне моральне піднесення народного духу. Одначе, оптимістичний проспект національного відродження зупинено, спорадичні пориви придушено.

Тим часом Україні потрібна спаяність, єдність. Тут йдеться насамперед про консолідацію нації як національно-культурної спільноти, що об'єднує мільйони українців на базі спільного історичного минулого, боротьби за незалежність, духовної культури, мови, побуту тощо. Це справа усвідомлення мільйонів українців що ми–українці–один великий народ, який пройшов крізь важкі випробування історії і врешті став сувереном своєї землі, заявив про своє право і бажання бути рівним з іншими народами. А рівночасно–це консолідація українців і не українців, отже–громадян України, які заселяють українську землю як свою батьківщину, національно й культурно різногранну, але рівночасно об'єднану спільним ідеалом і спільним інтересом тієї самої землі, також спільної спадщини,

словом, рівних господарів тієї землі.

Треба вірити у власні сили, у гідність української людини, у розсудливість Українського Народу. Тільки за таких умов ідеали Волі, Незалежности та Самостійности будуть гідно збережені та утривалені.

Прийде час, збережуться спогади про важку годину, а залишаться Держава, Народ, Україна. Слава Україні!

Ярослав КОЛОДІЙ

ДІВЧИНКА-КІЛЕР

Якщо можновладці в Україні й далі нехтуватимуть законами та справедливістю, то є дуже велика імовірність, що за здійснення правосуддя візьметься народ. І такі настрої назрівають в Україні. Отже, якщо можновладці негайно не почнуть задумуватись про те, що насправді визріває всередині народу, то можуть отримати „по повній програмі" ланцюгову реакцію „судів Лінча".

Проте є велика підозра, що можновладці вже настільки втратили почуття реальности, що навіть і не думають про таку можливість. А марно. Адже ознак наростання таких настроїв в Україні стає все більше.

Володимир Щербина

У мене з голови не йде одна дівчинка. Вона була пару тижнів тому в Шустера на передачі.

Вона тягла руку години дві, але їй не давали слова. І вона заплакала. Так і показали її–високо піднята рука й сльози ллються струмками по щоках. Шустер побачив таке діло й дав їй слово. Він запитав:

— Ким ви хочете бути?

— Кілером,–відповіла дівчинка.

Шустер сказав:

— А про що ви хочете запитати в депутатів?

Вона запитала:

— Чому ви повертаєтеся в парлямент після кожних виборів як злочинець, що повертається до місця свого злочину?

Я засміявся. Це було чудово. Вона послухала всіх цих депутатів і вирішила стати кілером. Мені здалося, що всі повинні були посміятися. Але реакція присутніх депутатів була несподіваною. Вони

все сприйняли всерйоз. Вони дійсно відчули загрозу від цієї дівчинки, а значить і від тисяч інших українських дітей, які мріють їх убити.

Ну, особисто я, звичайно, вважаю, що вбивати–це гріх. Навіть убивати депутатів–це гріх... Ну, ви ж розумієте, що це жарт. Хоча депутатам цей жарт не смішний. У вухах депутатів він злочинний. Червоненко так серйозно вичитав цю бідну дівчинку-кілера... Така молода дівчинка, а така невихована, нестримана, проявляє неповагу до старшого...

Ох, як же вона не сподобалася депутатам! Вона налякала депутатів. Коли дитина говорить тобі, що хоче тебе вбити,–напевно, це неприємно.

Коли людина таке говорить, то вона робить це в голові, отже може зробити це й у реальності. Вони це зрозуміли. Вони це знають.

Але зрозуміли вони ще й те, що дівчинка-кілер стала національним героєм, і в її місті її зустрічали квітами десятки тисяч молодих кілерів, що мріють про те ж саме...

У депутатів не вистачить ніякого гумору зрозуміти її жарт.

— Ви обіцяєте, що не будете більше плакати?– запитав Шустер у дівчинки-кілера.

Вона відповіла:

— Ні... я не депутат, щоб обіцяти.

О, це було чудово! Ця дівчинка–справжній кілер! Вона вбивала депутатів упевненою рукою, сміливо й безжалісно. Вона виймала кишки з жирних черевець і розвішувала їх на заборах.

І раптом я побачив майбутнє України! От вони–вільні діти-кілери вільної країни. Діти, які ніколи не знали, що таке рабство, що таке плазувати перед комуністами. Я побачив дітей, які будуть убивати нас у буквальному значенні цього слова, і Бог буде радуватися, дивлячись на це побиття старих педерастів.

Я побачив дітей, яким призначено ввійти в Землю Обітовану–Вільну Чисту Прекрасну Велику Україну. Я побачив покоління кілерів, що покінчить із боягузтвом, неправдою, розпустою, лицемірством, зрадництвом колишніх рабів комунізму.

Сьогодні вони йдуть по пустелі, харчуються манною небесною, і в них немає страху перед ворогом. Вони бачать великі цілі й не зауважують проблем. Усе, що залишається нам,–привести їх до кордону України-Мрії. А далі вони підуть самі–без нас. Зрозумійте, вони повинні вбити нас і йти туди, куди ми не посміли...

Яке щастя, що я побачив їх! І я благословив цих дітей. І я зрадів!

Ігор Ткаленко

http://observer.sd.org.ua/, 27.03.2008

Протопресвітер Степан ЯРМУСЬ

ЗБРОЙНІ СИЛИ І ФЕНОМЕН ВОЄННОГО КАПЕЛАНСТВА

Пастирські роздумування з приводу конференції „Армія і духовність: свобода совісті і віроісповідання”

Протопресвітер д-р Ярмусь Степан – (1925), православний церковний діяч, родом з с. Лідихова на Волині, теологічну освіту здобув у Колегії св. Андрея (Вінніпег, 1962-74) і семінарії в Сан-Франсіско (1981). Священик з 1956 у Лондоні, з 1963 у Канаді. Редактор „Вісника” (1969-75) і журналу „Віра й культура” (з 1981), проф. Колегії св. Андрея у Вінніпезі з 1977, з 1983 голова президії Консисторії Української Православної Церкви в Канаді. Видавець творів П. Юркевича, автор студій: „Памфіл Данилович Юркевич та його філософська спадщина” (1979), „Духовність українського народу” (1983), підручників з гомілетики, загального богословія, церковного права, історії української церкви.

Про свою службу в Українській дивізії коротко написав у спомині „Дмитро Мамчур і я–друзі 70 років”, „Вісті комбатанта”, ч. 3, 2004.

Редакція

Феномен воєнного капеланства

З уваги на те, що в даних роздумуваннях ідеться про речі суттєвого, навіть категоричного значення,–для насвітлення самого феномену воєнного капеланства,–подаю передмову до офіційного посібника військовим капеланам, що його видала Православна Церква Америки 1985 року. Переклад його з англійської–мій:

Воєнне капеланство–історичне місійне покликання особливого значення, початки якого датуються четвертим століттям. Св. Мартин Турський, великодушний воїн четвертого століття, зустрів однієї холодної зимової ночі перемерзлого жебрака. Не маючи грошей, він скинув із себе безрукавний плащ, перетяв його наполовину своїм мечем і віддав одну половину жебракові. Пізніше тієї ночі він бачив видіння, в якому побачив Христа, одітого в цю половину його плаща. Внаслідок цього дивного пересвідчення він згодом прийняв хрещення. Вкінці він покинув військо і все своє життя посвятив Церкві. А пізніше він став святим покровителем середньовічних французьких королів.

Плащ Св. Мартина (його capella) носили в бій, як хоругву, що знаменувала присутність Бога. Але коли цей плащ став реліквією Церкви, з нею, як кустодій/охоронець завжди ходив священик. Цей кустодій Мартинового плаща (тобто–його capellanus) обслуговував також ре-

лігійні потреби короля і через те набув собі титул „капелан". А місце, де зберігався цей плащ, стало „каплицею"–місцем богопочитання та святкувань.

Але капелан–це не півмілітарна і півцерковна людина. Він повний член обидвох інституцій. І так, наприклад, без спеціяльного одобрення від церковних властей і без благословення від свого єпископа,–він у збройні сили не може вступити. У збройних силах його головна функція–функція священика, пастора, чи рабіна: він–духівник у повному розумінні цього слова. Але якщо його Церква, чи єпископ своє одобрення від нього відтягне,–його від мілітарної служби звільняють негайно. Капеланів рекрутують тільки для однієї цілі: служити духівниками.

Капеланство в США сягає війни за Незалежність (роки 1775-1783). Потреби капеланів не дискутували ні в колоніяльний, ні в революційний час, коли то Американські збройні сили формувалися. Тоді воєнне капеланство було самозрозумілою справою. Згодом Континентальна Армія постала з локальних міліцій, а ці міліціонери йшли в бої з своїми духівниками, звичайно місцевими пасторами, і це була загально прийнята практика.

Проте воєнні капелани становлять одну з особливих груп духовенства,–навіть одиноку групу, яка виконує своє служіння, будучи невід'ємною частиною даної мілітарної інституції.

І так, воєнний священик носить цю саму уніформу, підлягає тим самим вимогам, живе в тих самих бойових обставинах і є невіддільною частиною даної загальної мілітарної інституції. Його знають усі і шанують, як людину від Бога. Для командира–він знавець у справах релігії і моралі. Він є моральною і релігійною совістю і релігійним провідником для всієї мілітарної спільноти. Він також повноправний член командного штабу.

Воєнний капелан–одинокий духівник у Християнському світі, який у частих відвідинах бараків бачить своїх парафіян в одних трусиках. Він буває з ними більше тоді, коли вони знаходяться у стані виснаження, ніж зодягнених у чисту святкову уніформу. Він зжитий з їхньою земельністю і з їхньою щоденною мовою. Це–одне.

Іншою додатньою сторінкою статусу повної приналежности до суцільної інституції, що сприяє кращому пастирському служінню, є глибше ознайомлення з проблемами вояцтва. Капелан добре знає їхнє розчарування, їхнє осамітнення з приводу розлуки з ріднею,–він бо буває в службових виїздах і сам переживає тугу й розлуку з своєю сім'єю.

Ще одна сприятлива нагода для душпастирства в середовищі тотальної інституції є та, що капелан має нагоду спілкуватися й з нецерковними особами. Молоді люди Американських збройних сил–вірне відображення всього американського суспільства. Вони походять з усіх час-

тин, з кожного соціяльного рівня, з кожної економічної групи. Особливою їхньою рисою є те, що багато з них–з різних практичних спонук–це люди, які християнства не практикують. Багато з них не мали жодних стосунків з духовною особою аж поки не опинилися в збройних силах і тільки тут побачили капелана. Але православний капелан–це капелан для всієї мілітарної інституції,–не тільки для частини православних у ній. Він має велику нагоду–і то щодня–бути дорадником, проповідувати й навчати, навіть пропаґувати Православну Віру самій секуляризованій інституції.

Душпастирство й священство–в повному розумінні цього слова–збуджує і перероджує уми й серця людей, воно насичує їхні душі. Служити людям у такий спосіб–найперша мета і завдання капеланства.

„Один одному служіть на славу Бога"–основується на четвертому розділі Першого послання Апостола Петра, який радить християнам припиняти ворогування один проти одного і стати до співдії, як виявлення їхньої одності в Христі. Служити–це бути правдивим християнином, бо служіння–то неминучий наслідок нашої християнської віри. Наша віра–виявляється любов'ю. Христос дав нам і приклад, і силу служити. Він прийшов не на те, щоб Йому служити, але щоб послужити і віддати Своє життя, як викуп за багатьох. Він прийшов, щоб офірувати Свою Любов усім людям, незважаючи на їхній стан та місце в житті. Перед Ним ніхто не був переочений, чи упосліджений завдяки своєму станові в житті.

Як Церква,–ми мусимо служити, святкувати, проповідувати й навчати всі частини суспільства, а втім–як церковних, так і нецерковних членів збройних сил.

Православні капелани–це виняткова дружина місіонерів, люди великої посвяти, хоч вони перш за все і завжди–православні священики. Головне їхнє завдання–привести в оґраду Православної Віри тисячі військового персоналу та їхніх рідних, що служать своїй країні в армії, в морфлоті, в летунстві, чи у ветеранській адміністрації. Цих людей не можна занедбувати, чи нехтувати ними. Їхні душі мусять мати те саме духовне окормлення, яким користуються парафіяни цивільних парафій.

Біля 60% американського військового персоналу–одружені; вони і їх сім'ї мають такі ж самі потреби, що й парафіяни цивільних парафій. Православний капелан є на те, щоб задовольняти всі їхні потреби. Він служить і звершує повний літургічний круг релігійних богослужб, звершує Таїнства, проповідує, несе людям розраду й пораду, веде кляси релігійного виховання, відвідує хворих і намагається підносити дух людей, приводячи їх до Воскреслого й Прославленого Христа. Православний капелан негайно формує людей у типічну парафію, в якій повинна бути парафіяльна рада і всі інші атрибути церкви, яка була вдома.

В додатку до його православних обов'язків і відповідальностей,–він

також релігійний проповідник і дорадник для всіх, хто тільки потребує такої обслуги, незважаючи на те, чи вони віруючі, аґностики, чи невіруючі. Наші капелани, як члени Капличних Дружин, організують і виконують всякі інші завдання. В цю працю входять такі програми як родинне життя, курси приготовлення до одруження, семінари для збагачення подружнього життя, про надуживання ліків, на теми різного насильства в родинному житті, навіть програми відносно душпастирства.

Капеланство–надзвичайно важливе служіння і його треба продовжувати в повній підмозі з боку Церкви. Відношення Церкви до нього–дуже важлива справа. Коли в наших збройних силах служать тисячі людей та їхніх сімей,–ми не можемо допускатися того, щоб їхні моральні і духовні потреби були занедбані. А православний капелан–їхній душпастир далеко поза їхнім домом.

Наші капелани вже заслужували великі оцінки з боку їхніх вищих властей. Це–за їхню сумлінність, посвяту, компетенції, інтеліґентність та готовність уводити в життя світу науку Христа, нашого Господа. Усі вони–наші моделі; вони–здоровий образ Православної Віри й Церкви та їхнього служіння в дійсному світі.

А служити Церкві і народові–найвища мета і завдання капеланства.[1]

Наведена передмова до підручної брошури для православного капеланства в збройних силах США–зовсім вистачальна для ознайомлення з феноменом воєнного капеланства, з його природою та філософією. Тут бо ідеться про теоретичний аспект цього феномену. Особливо важливим у цій передмові є те, що вона є продуктом православної душпастирської мислі і православного богослов'я.

А тепер перейдемо до практичного трактування і практичного пристособлення воєнного капеланства в площині реального життя. Нам же ж бо треба буде поробити деякі практичні висновки. Але перше погляньмо на сам суб'єкт, пов'язаний з феноменом воєнного капеланства,–на воїна.

Воїн–людина і християнин

Віруючий воїн–це людина-християнин, тому все, чого Церква навчає і вимагає від своїх вірних,–усе це обов'язує і віруючих воїнів. Все ж таки треба мати на увазі, що вояцька ситуація–особлива силою її природи. Очевидна річ, що як у звичайному житті християнин обов'язаний певними нормами та правилами життя,–такими ж нормами й правилами обов'язаний християнин-воїн; його ж бо також обов'язує закон людський і Закон Божий. Проте вояцьке життя ставить перед воїном суто вояцькі завдання,–вояцькі в тому значенні, що дані чесноти у вояцькому випадкові стають яскравіші й наголошуються сильні-

1. *Military and Veterans Administration Chaplaincy*, OCA, Department of Chaplaincies, Syosset, New York, 1985, pp. 5-7.

ше, наприклад:

Кожен християнин, громадянин своєї держави, природно керується патріотичними почуваннями й патріотичним законом відносно своєї батьківщини; він обов'язаний послухом та вірністю національному проводові свого народу й підтримує його морально, фізично, а також матеріяльно. Цивільний громадянин обов'язаний морально й леґально шанувати закони своєї батьківщини й виконувати всі громадські обов'зки в ній: дбати про добрий стан своєї держави в аспектах політичному, економічному й духовно-культурницькому. Сюди входить обов'язок брати участь у виборах, платити податок, служити у війську тощо. Вояцька патріотична вірність включає більше: вона вимагає від воїна готовности в потребі покласти на жертівник батьківщини своє життя. І людина-патріот чинить це не із зовнішніх спонук законної повинности, а із внутрішніх спонук,–з любови до своєї батьківщини.

Воїн ніколи не перестає бути християнином; він також повинен шанувати християнські норми життя і завжди придержуватися їх. Воїн ніколи не може надуживати свого стану і використовувати його для заспокоєння своїх пристрастей. Треба мати на увазі, що за часу проповіді Св. Івана Хрестителя до нього горнулися люди всіх суспільних верств і становищ і допитувалися в нього наставлення щодо праведного життя. Також воїни приходили й запитували: „А що нам робити?" Це дуже живе і благородне питання у вояцькій ситуації, бо ж природне зайняття воїна–відоме: це фізична сила, війна з усіма її наслідками і для того військо удержується. Але як цей внутрішній вояцький конфлікт розв'язував найбільший з пророків–Святий Іван Хреститель?

„Нікого не кривдьте, ані не оскаржуйте фальшиво, удовольняйтесь платнею своєю" (Лк. 3:14),–тільки так повчав він своїх запитувачів воїнів.

Тут повчається зовсім ясно, що воїн не повинен виходити поза межі своїх вояцьких обов'язків, ані не надуживати привілею сили, яку йому довіряє державна влада. Це значить, що будучи вірною й розсудливою людиною, кожен воїн може бути і добрим воїном і зберігати праведним своє життя. Історія знає багато воїнів, які за своє чеснотне життя були зачислені до хору Святих. На всі ці факти капелан обов'язково повинен звертати увагу воїнів і так, остерігаючи, рятувати їх від евентуальних душевних мук, від сумніву та докору сумління.

Великою душевною недугою, у випадкові вояцького життя, буває те, що воїн не раз починає жити тільки сьогоднішнім днем, і то жити морально необачним життям. Проти такого наставлення повинне постійно стояти військове капеланство, але й слово принагідного душпастиря може допомогти воїнові збудити в собі ширші життєві зацікавлення, а зокрема надію на майбутнє. Воїн повинен берегти свою людську гідність і образ Божий, бо він–людина, і завжди людиною і

християнином повинен бути.

З феноменом воєнного капеланства й самого вояцтва,–реальним являється й питання війни. Проблема війни... як її трактувати?

Проблема війни взагалі–дуже жива проблема за нашого часу, за часу всесвітнього руху за мир, що опирається не тільки на політичні мотиви, але й на гуманні стримління усунути війну взагалі і всякі причини, які до воєн доводять. І хоч за цією мировою акцією стоять щирі люди й мотиви,–війни із світу усунути неможливо і, виходить, що війна буде частиною історії людства до самого її завершення. І справді, як сказав Ісус Христос, ознакою завершення історії людини на землі, чи ознакою кінця світу, властиво і будуть часті війни та розмови про війну (Мт. 24:6).

До того ж варто зазначити, що в Святому Писанні, по суті, не знаходимо прямого осудження війни, як такої. І ані Сам Господь наш Ісус Христос, ані Його Апостоли ніколи вояцтвом не погорджували, а навпаки: віру Капернаумського воїна-сотника Ісус Христос ставив, як приклад для інших людей (Мт. 8:5-10). Нам відома також подія сотника італійського полку, Корнилія, і його навернення на Християнство. У випадкові сотника Корнилія Апостол Петро сказав:

„Пізнаю я поправді, що „не дивиться Бог на обличчя", але в кожнім народі приємний Йому (той), хто боїться Його і чинить правду" (Дії 10:34-35). Тут і в першому, і в другому випадкові слуга війни не осуджується за його воєнну професію як таку, а, навпаки–похвалюється, коли він чинить особисту праведність і стримить до правди.

Коли ж звернутися до Священних Книг Старого Заповіту, то там війни ізраїльського народу відбувалися з Божественного повеління, а бойовий героїзм ізраїльтян та їхніх полководців ставився нарівні з моральними чеснотами. Наглядним прикладом цього може бути Мойсей, Ісус Навин, цар Давид і багато-багато інших. [2]

Образ, кваліфікації воєнного капелана та його роля

Воєнний капелан–повний воїн і повний священик/душпастир. Але бажаючий послужити своїй Церкві і Державі в ролі воєнного капелана–згідно з вимогами канадських й американських мілітарних властей–мусить бути людиною доброго здоров'я; він мусить посідати академічну освіту університетського рівня і не менше трьох років богословських студій маґістерського рівня (це приблизно рівень Духовної Академії). Крім того, він мусить посідати відповідні духовні, моральні, інтелектуальні та психологічні кваліфікації.

Кандидат на службу воєнного капелана мусить бути членом духовенства даного віроісповідання і конче мусить мати апробату на цю

2. Прот. Степан Ярмусь, *Гомілетика,* частина друга, Колеґія Св. Андрея в Вінніпезі, 1981, стор. 311-315.

службу від найвищих властей своєї церковної інституції.

А з уваги на те, що у військових частинах є люди різних віроісповідань–кандидат на службу воєнного капелана мусить посідати терпимість відносно релігійного плюралізму і бути готовим послужити особам інших релігійних переконань,–навіть безвірним. Це тому воєнний капелан мусить бути людиною здорового розсудку, емоційного зрівноваження та професійної компетентности.

Але незважаючи на те, він залишається вірним всім вимогам та приписам своєї Церкви й ніколи не стає проти цих вимог та приписів. З капеланами інших віроісповідань та релігійних переконань він співпрацює у межах дозволеної співпраці, бо цього вимагає благо даної військової частини, свого народу й держави.

Щодо віку,–кандидат на службу воєнного капелана не може бути людиною понад 40 років, хоч у випадку Католицької Церкви в США цю вимогу піднесено до 50 років. А на мою думку, він не повинен бути нижче 30 років віку. Зовсім самозрозуміло–він мусить бути громадянином своєї держави.

Воєнний капелан–повний душпастир і повний воїн. З уваги на те, кожний апробований Церквою і прийнятий у збройні сили кандидат мусить пройти звичайний військовий вишкіл,–не менше трьох місяців, щоб краще розуміти життя й вояцьку долю своєї пастви. Він вправляється з усією зброєю даної частини, але–згідно з вимогами міжнародніх Женевських Конвенцій–не має права її при собі носити, ані вживати. Таким самим міжнароднім приписам підлягає воєнний лікар. (Остання Женевська Конвенція відбулася 1949 року).

Вищесказане–відноситься до зовнішнього образу воєнного капелана. А ось погляньмо, що говорить про духовний образ капелана Верховний шеф Воєнного Капеланства США в його зверненні до майбутніх капеланів:

Духовний провідник. Дорадник. Друг. Як військові капелани, ви будете сповняти велику участь у житті чоловіків та жінок у теперішній Армії. Багато з цих воїнів відійшли від дому перший раз. Їм потрібне релігійне наставництво, або просто заохочуюче слово. Дехто з них буде дивитися на вас як на джерело потіхи, коли їм доведеться переживати душевне обтяження, або коли вони будуть наражені на моральний конфлікт. Солдати почуваються багато краще, коли знають, що для їхніх послуг є капелан. Якщо ви священик, пастор, чи рабін, що хоче поділяти свою духовну посвяту з тими, кому вона найбільш потрібна,–заохочую вас подумати про воєнне капеланство.

Як воєнні капелани, ви будете високо видними і станете частиною щоденного вояцького життя. Ви будете біля самих них–чи то при столі в їдальні, чи в процесі фізичних вправ, чи десь на маневрах. Тому що ви знаєте найкраще, що вони переживають,–ви ввійдете в особливі сто-

сунки з ними, а це таке важливе для тих юнаків та юначок, коли їм треба буде поговорити з кимсь про свої турботи. Коли їм треба буде поради в справі душевних чи особистих проблем,–вони будуть знати, де вас знайти. Для цих солдатів саме усвідомлення, що вони мають до кого звернутися, означає дуже багато. А це може залежати якраз від вас.

Воєнний капелан обслуговує також потреби солдатських сімейств: жінок, чоловіків та їхніх дітей. Ви будете звершувати таїнства, виконувати обряди, щоб допомогти людям будувати релігійні основи, що будуть сприяти їхньому духовному розвитку. Буде це звершення хрещення, допомога порадою тим, які пробують впорядкувати свої подружні стосунки, організування релігійних виховних лекцій,–ці родини потребують вашого наставництва, співчуття і того духовного впливу, що його тільки ви можете їм дати.

Воєнне капеланство. Яке динамічне середовище для священиків, пасторів та рабінів, які радо вітають виклики послужити мужам та жінкам різного походження, культур, релігій і додавати духовної глибини до їхнього життя. В армії,–будете мати нагоду брати участь у всяких спеціялізованих підприйняттях, здобувати виховний вишкіл, розвивати свій хист. А що найголовніше,–вам відкриється безпорівняльна нагода розвиватися й рости не тільки, як слуга Бога, але й як людина. Отож,–якщо ви зацікавлені тим, щоб свої таланти розвивати, використовувати свої здібності скільки можна–все в усвідомленні, що ви граєте велику ролю в житті багатьох людей,–воєнне капеланство–для вас.[3]

Вищенаведене відкриває перед нами світ воєнного капеланства в американській ситуації, але воно кидає чимало світла на образ капелана та на істоту воєнного капеланства взагалі. Від цього і нам можна дечого навчитися. А головне в цьому те, яке велике значення має капеланство для збройних сил США!

3. *Serve God and Country as an Army Chaplain*, U. S. Government Printing Office: 1988, p. 1.

Закінчення в наступному числі.

Петро ГРИЦАК

ПАВЛО В. ГРИЦАК
у 50-ліття смерти

Другого квітня цього року минуло 50 літ, як помер у Нью-Йорку надійний український історик Павло Грицак, якого невблаганна смерть скосила у молодому віці 32-ох років. Народився Павло в родині проф. гімназії клясичних мов Євгена Грицака, який любив виховувати своїх двох синів у дусі пов'язаному із клясичною історією, дискутувати з дітьми епізоди з Гомерової *Іліяди*. В хаті було багато книжок про античну культуру грецькою мовою. Студенти реґулярно приносили додому шкільні задачі у грецькій мові до коректи, як ще грецька мова була обов'язковою в українській гімназії в Перемишлі. Це все, правдоподібно, заохотило Павла до студій історії, але модерної, бо також бачив навколо Перемишля, колишньої великої фортеці, страшні сліди 1-ої світової війни. Вже маючи тільки 14 років, почав збирати матеріяли, які мали відношення до недавної історії, як вони стали доступними в покинених поляками численних касарнях у місті Перемишлі, у вересні 1939 р., зараз перед приходом большевиків.

Перебуваючи на вакаціях на Волині (звідки походила мама Павла, Людмила), мусив бачити певні різниці, на побутовому рівні, між Галичиною та Волинню, що його, правдоподібно, заохотило потім до написання книжки про Галицько-Волинську державу. Бо прийшов до переконання, що в тих бурхливих часах XII-XIII століть Волинь була властиво колискою української державности. „Волинська монархія, галицька анархія", казав, жартучи, про ті бурхливі часи. На жаль, та книжка вийшла друком вже по смерти Павла, який, у міжчасі, приготовлявся до наукової кар'єри в історії як студент Фордгемського університету в Нью-Йорку. Його дорадником (консультантом), був відомий професор від східноевропейських справ Оскар Галецький. До закінчення студій докторатом, після здання всіх потрібних іспитів, бракувало Павлові тільки ще написати докторську працю в листопаді 1957 р., як нагло появилися симптоми Павлової фатальної недуги (цілком несподівано, бо був назагал дуже здоровим). Була це рідка недуга знана як „хоріокарцинома" (choriocarcinoma), де клітини перебрані через пляценту від матері при народженні часами стають дуже аґресивно злоякісними. Треба було переходити важку операцію, яка не вдалася, й після неуспішної хемотерапії, три місяці пізніше Павло помер. Тепер виглядає, що новий лік на ту хворобу (тоді якраз

недавно відкритий) метотрексат (methotrexate) міг його би вилічити, але не був тоді правильно вживаний, бо лікарі ще не знали, як той лік ефективно вживати.

Похорон відбувся на цвинтарі Святого Хреста на Лонг-Айленді, де у прощальній промові проф. Ґалецький сказав ось що про Павла: „Хоч я був Павла Грицака ментором, то мушу сказати, що він, для своєї наукової роботи, не потребував жодного ментора". Хотів цим підкреслити, що Павло був уже цілком дозрілим до самостійної наукової праці, ще перед формальним закінченням своїх професіональних студій. Від представників Дивізії мав слово поручник Любомир Ортинський. Були ще інші промовці. Причиною несподіваної недуги Павла, саме як мала завершитись його наукова кар'єра, могли бути фізичне навантаження та брак відпочинку, через родинні обов'язки (двоє малих дітей), щоденну працю в міській бібліотеці Нью-Йорку, студії на університеті. Це все получене з активністю в українських студентських і професіональних організаціях. Велика працьовитість завжди Павла характеризувала. Наприклад, свої спомини *Вежі і кулемети* він зараз почав писати по приході з полону, й закінчив усе протягом кількох тижнів. Можливо, що якби вів менш активне життя, з більшою увагою на відпочинок від своїх інших занять, то би також мав більше відпорности на недугу, яка, будучи без симптонів, правдоподібно, розвивалася роками, аж його замучила. Може, зрештою, якось передчував, що його дні є почислені, та старався свій, йому призначений час, якнайкраще використати. До совєтського полону дістався з пораненням. Заки Павло вкінці показався в Німеччині, дві чи три особи (деякі особисті знайомі) твердили авторові, що бачили, як він згинув на фронті під Бродами, де були великі втрати.

Але як зреаґувала діяспора? Були пляни видання збірника статтей Павла в *Анналах* УВАН професором Іваном Л. Рудницьким, у 1967 р. Але матеріяли передані до перегляду проф. О. Пріцакові, не зустрілися з апробатою того останнього, і проєкт не був проведений у життя. Все таки проф. Рудницький дальше думав, що варто тим зайнятися для публікації в журналі *Український Історик*, що згадує у листі до редактора *Українського Історика* проф. Любомира Винара 20 липня 1967 (*Український Історик*, 2006, ст. 190). Характеристичним для тих часів є факт, що середовище, яке у 1946 р. намагалося зберегти провідну ролю серед української еміґрації в Німеччині, видало на Павла „присуд смерти", як мнимого зрадника чи шпигуна. Це як такого, що прибув до Німеччини „без їх спеціяльного дозволу". Присуд не був тим разом виконаний, але було тоді більше нерозглянених уповні вбивств серед української еміґрації в Німеччині, а мав тоді Павло тільки 20 років. От так намагалася діяспора потрактувати майбутнього українського історика (згаданий 9 разів у *Encylopedia of Ukraine*, КІУС, Торонто, 1984), що вже „при каноні стояв, і фурт і фурт, і фурт і фурт, ладував", боровшись (на свій спосіб) за Україну, вихованець неформальних пластових таборів 30-их років, некурящий.

Лубаш ПАЛАТА
Прага

ЩО МИ ЗНАЄМО І ЩО ХОТІЛИ Б ЗНАТИ ПРО РОСІЮ

Писати про Кремль–це те саме, що прогнозувати погоду. З Кремлем, як із метеорологією: імовірність вдалого прогнозу знижується, обернено пропорційно до часового відтинку прогнозу. Словом, як казала моя бабуся: „Метеорологам можна вірити хіба тоді, коли кажуть, яка погода є саме тепер. Та й то не завжди".

А писати про Росію–означає займатися „кремльологією", що насправді про суть тамтешнього режиму, чи якщо хочете, тамтешньої політичної системи, говорить більше, ніж сотні політологічних трактатів. На думку колишнього чеського президента Вацлава Гавела, сьогоднішня Росія поєднала „те найгірше з комунізму із тим найгіршим із капіталізму". Я б настільки радикальним не був. Сьогоденна Росія не засуджує до смертної кари черги своїх громадян і, за винятками на кшалт Ходорковського, не ув'язнює їх за політичні погляди та не висилає до Сибіру. Порівнюючи з навколишнім світом, люди тут живуть цілком пристойно і мають певні свободи, включно зі свободою виїхати з Росії і до неї повернутися. Росія не є демократією, але вона також не є диктатурою. В Росії існує придушена, але дозволена опозиція; придушені, але вільні засоби масової інформації.

Та фактом, який не може не бентежити, є те, що у сьогоднішній Росії свободи і демократії менше ніж раніше. Але росіяни і на це мають своє пояснення–в Росії нині менше демократії і свободи, ніж за Єльцина, тому, що зруйнована тоді держава нині знову почала функціонувати. А на запитання: „Що краще: сильніша держава чи більше демократії?"–у росіян відповідь однозначна: „Сильна держава". Хоча це не мусить бути назавжди. „Путін відновив державу, у Медведєва завдання відновити демократію", сказав мені один цілком ерудований російський пенсіонер перед виборчою дільницею у Москві.

Вибори президента відбулися на початку березня. Щоправда, світ ще до них і, зрештою, дотепер сперечається, чи дійсно йшлося про вибори? Їхній переможець був відомий вже заздалегідь, з тієї миті, коли Володимир Путін назвав Дмитрія Медведева своїм наступником. Ще до того, як Путін це зробив, я прочитав (і сам написав) не одну статтю, розмірковуючи, хто би тим наступником міг бути? Ім'я Медведєва я в жодній зі статтей не зауважив. Так само, як ніде, аж до часу, коли це сталося, не прочитав сценарію, за яким Путін президентські функції змінює на прем'єрські. Путін вибрав Медведєва, а вибори підтвердили те, що мали підтвердити, а саме, що з квітня Росія матиме нового президента. Медведєв демонстративно іґнорував передвиборні дебати, адже його вибрав Путін, то навіщо входити в якісь політичні

баталії з політичними маргіналами та ще й перед телевізійними камерами? Не здійснював він також, якщо не рахувати тих два чи три мітинги, жодної передвиборної кампанії. В цьому потреби і не було, адже державне телебачення добре знало, ким саме треба заповнити інформаційний простір. Не дивлячись на це все, у Росії пройшло голосування. Вільне, зількома кандидатами, з яких, наприклад, лідер комуністів Геннадій Зюганов не залишив на сучасних російських можновладцях сухої нитки. Тридцять відсотків голосів, які росіяни віддали за опозиційних кандидатів, вже не можна вважати ознаками диктатури.

Але в Росії вам всі скажуть, що всі ті вибори, весь той парлямент, всі ці суперники Медведєва–то лише куліси. І вся, чи майже вся влада, як колись в руках партії, так нині в руках Кремля. Але якщо колись всі знали, що це комуністична партія, то нині про те, що і хто власне уособлює Кремль–можна лише робити припущення. Чи панує у Росії „пітерський клан" колишніх офіцерів КГБ? Чи Путін є дійсним вождем, чи лише маріонеткою? А якщо Путін дійсний володар, то тоді ким буде Медведєв? Чи він дійсно найбільш ліберальний політик Кремля чи лише прикидається? Та навіть, якщо він і є лібералом і хоче дати росіянам більше свободи, чи буде в нього достатньо можливостей зробити це? Що ми знаємо про російську економіку, якою керує „Газпром", ще донедавна очолюваний Медведєвим?

Такі питання можна ставити ще на кількох наступних сторінках. Росія і нині є таємничою, непрозорою країною, яку важко описати. Країною, в якій час і історія пливуть інакше, ніж у Европі. Кожен „кремльолог", який хоч трохи чогось вартий, зізнається у тому, що не знає, що буде за рік і не знає, що буде за місяць і тільки трохи відчуває, що там може діятися саме зараз. Росії не треба боятися, але бажано бути обережним, незважаючи на те, що вперше в історії Росії глава держави передав владу конституційним способом. Та чи це в Росії щось важить? Ніхто не знає.

Валентин МОРОЗ

„НАРКОМАНІЯ" ВТРАЧЕНОЇ ДЕРЖАВНОСТИ

Є у Юрія Липи вірш із дуже символічною назвою: „Дев'ятнадцятий і Двадцятий" (мається на увазі, річ ясна, 1919-й і 1920-й роки). Цей геніяльний поет висловив „тональність" і сенс української революції 1917-1920 років краще, ніж ми всі, історики, разом узяті:

Порохом Україна стоїть,
Чорна коло гармати стоїть,
(Не говоріте теорій, бо теорія продалася,
Не говоріте нічого, слова то вороги).
І коло Неї люди в подертій одежі.
Коло Неї–босі полки.
Що боронять останні межі,
Що моляться тільки Їй!
То молитва їх проста, без афектації,
Молитва полків:
–Правдо, ти–зброя Нації,
Ми–гнів!
І от відступають у розривах,
Усе рідших розривах ґранат,
І от відступають, упадають,
Покидають свій рідний край.
–Державо, ти була як огненна злива!
Державо, прощай!

Коли людина чогось немає–то одна річ. Але коли мала і втратила–то вже „наркоманія" у найпозитивнішому розумінні слова.

Цією „наркоманією" втраченої державности („Державо, ти була як огненна злива! Державо, прощай!") жило і дихало покоління „міжвоєнного двадцятиріччя" (1920-1939 рр.), що створило як Організацію Українських Націоналістів, так і Українську Повстанську Армію.

Але, крім цих фінально-ностальгічних мотивів, у збірці поезій Юрія Липи є й „Сон на ярмарок", „вимальований" у зовсім іншій тональності:

„Князі чужоземні за України гонір, славу і фортуну в карти грають.

– За яку ціну
Здобуду Вкраїну?
– Із пенсом, із сенсом.
– Червоні–в долоні.

– Всі гроші–хороші.
– Хлопець зради!
Король Самоволі!
– Я не граю!
– Голод Ас!
– Пас. Доволі.
– Я беру.
– І я беру.
– Але кінчаймо, ах, кінчаймо швидше гру.
– Чого боїшся? ярмарку?
– Ні, я почув здаля:
– Все головніш говорить їх Земля.

Земля заговорила...

Юрій Липа це висловлює так:

... І я почув, як в ярмарку лихому
Заговорив хтось тихо і без грому.
То Важне Слово розлилось, як злива,
То Важне Слово розцвіло щасливо:
„Покиньте все, що є мале й нуждене,
І з вас знаряддя вибере Найвищий,
Тож зрійте душами, готові станьте в тиші,
Бо ось приходить–простір і надія,
Що тут не ярмарок, а Сили дух повіяв.

Земля заговорила–пробуджена трьома роками української революції. Земля говорила далі–незважаючи на те, що фізично (мілітарно) українська революція програла бій з новою, червоною московською імперією. І з цим мусили числитися всі. Революція сформувала українську людину; показала всім (і чужим, і своїм), що відновлення української державності–це вже не питання принципу, це лише питання часу!

Найголовніше–у це повірила українська людина; а тому чужі комбінації були вже другорядними.

Заговорили земні глибини, спаливши поверхневе сміття дріб'язків. (І сам Юрій Липа зродився з цього голосу Землі. Вийшовши із зрусифікованої Одеси, а потім опинившись серед еміґраційної малоти і дрібноти, він зумів піднятися над цим усім і створити не лише велику поезію, але й велику концепцію України!)

Виявилося: навіть перемігши мілітарно, Москва все ж мусила не диктувати, а мавпувати! Українська стихія була настільки сильною, що нав'язала свій стиль майбутніх подій! Увірвавшися знову до Києва в лютому 1918 року, більшовики замість свого „чапаєвства" мусили вже копіювати українські реалії (ситуація диктувала). Замість уже по-

пулярного і стабілізованого „Вільного Козацтва" більшовики видумують „Червоне Козацтво"; замість українського Генерального Секретаріяту (тодішня назва уряду) більшовики „вимавплюють" „Народний Секретаріят". Правда, в українському загалі цей „народний" секретаріят популярністю не користувався,–з тієї простої причини, що головою його („прем'єр-міністром") була київська гімназистка єврейського походження Євгенія Бош.

У спогадах киянина російського походження–Григор'єва (виданих у 60-і роки, в час „хрущовської відлиги"), є цікавий епізод.

До Києва на зміну українським військам знову входять „москалі". (Так було кілька разів на протязі української революції). Мітинг... Виступає більшовицький комісар (звичайно ж, „трудящійся еврей"). Хтось з „московсько-орієнтованих" слухачів, що були присутніми на його виступі, каже: „Отих українців уже й сліду не буде!" І раптом цей комісар відповідає: „Ні, тепер буде Україна! Ми дуже любимо Україну!"

Вся слухаюча публіка була дуже здивована!

Але дивуватись не було чого. Москва просто мусила рахуватися з розмахом української стихії, і–як результат–розпочати українізацію.

Спроба українських більшовиків завоювати Україну власними силами ні до чого не привела. Вибори до Установчих Зборів дали більшовикам на Україні всього 10% голосів... На І-у Всеукраїнському з'їзді рад більшовики мали мізерну меншість... Їх просто схопили за шию і стягнули з трибуни.

„Ленін і компанія", що тепер керувала Московською імперією, добре зрозуміли: більшовицька влада може триматися в Україні лише на багнетах, привезених з Москви. На українських „трудящіхся" покладатись було неможливо.

Перша більшовицька окупація Києва тривала дуже коротко: неповний місяць. Уже 1 березня 1918 року українські війська (а за ними німці) увійшли до Києва. Друга окупація, що прийшла на початку 1919 року, тривала вже довше. Але й тут Москва мала на кожному кроці сюрпризи. Пробуджена стихія українського відродження „показувала роги" на кожному кроці. Дуже симтоматичний приклад...

На роль „прем'єра" (фактично–намісника) окупованої України Москва призначила Раковського. Був він євреєм з Румунії, але... болгарського походження.

Тут згадується відома „тарапунько-штепсельська" історія. Штепсель читає свою автобіографію і каже, що він походить „із сем'ї бедняков". А Тарапунька повторює: „із сємі бедняков" (з семи бідняків). Штепсель заперечує: „Не з семи бідняків, а із сім'ї бідняків". На це Тарапунька відповідає: „Слухай, Штепсель! Одним бідняком більше, одним менше–яка різниця?"

З Раковським–та сама історія. Був він євреєм з Болгарії чи з Румунії– яка різниця? Москву він цікавив лише тим, що був українофобом. Його прислали з Москви до Харкова в ролі „прем'єр-міністра" тільки тому, що він казав: „Україны нєт! Україна–фікція". (Зрештою, він цю „дебілформулу" не мусив видумувати. Це була теза московської пропаґанди на протязі довгих десятиліть: Україны нєт! Україну видумали німці!)

Але магнетизм України, пробудженої революцією, був настільки сильним, що втягнув у свою сферу й цього „болгарсько-румунського" єврея. Уже через кілька років Раковський на „всесоюзному" (!) з'їзді комуністичної партії у Москві заявив: СССР перетворюється на „бюрократично-шовіністичну російську державу". (Потім, у роки сталінщини, Раковський зник безслідно в Сибірі. І не лише він... На нього, з його пробудженим українофільством, Москва все-таки мала причини „сердитися". Але зникли в Сибірі й на Соловках такі, як Антонов-Овсєєнко (класичний символ зради). Зникли в тюрмах ЧК й ліві есери, що увійшли в перший совєтський уряд як „партнери" комуністів. Але компанія Ленін-Троцький не дивилася на них як на партнерів. Комуністи дивились на них як на того цапа, що заводив овець на чікаґську бойню; всі знали, що з нього пізніше теж зроблять котлети...)

Зникнення Української Народної Республіки з мапи світу 21 листопада 1920 року ще не означало зникнення України як політичної реальности. Україна як у 1920, так і в пізніші роки була „нашпигована" сотнями повстанських загонів. Враховуючи критичну ситуацію совєтського режиму під час голоду 1921 року, що викликав масові повстання, варіянт „чуда над Віслою" був цілком можливим і на Україні. Українську державність ще можна було врятувати,–як і польську в 1920 році, у дні „чуда над Віслою". І тому вступ Винниченка до „Українського" харківського уряду в 1920 році (як і його диверсійні пасквілі в европейській пресі про підтримку–„радянської" влади) були чи не найбільшою антиукраїнською диверсією 20-го століття.

До 1922 року, коли був проголошений СССР, офіційно існувала Російська республіка і такі ж „незалежні" радянські республіки на Україні, в Грузії, Вірменії та на інших „нє-русскіх" територіях. У 1920 році було укладено „договір" між Україною й Росією і навіть відбувся обмін дипломатичними представниками... (Москва змушена була погодитися на цю дипломатичну гру не від легкого життя... Стихія національного відродження неросійських націй була все ще сильною; а крім того–ситуація голоду 1921 року (з масовими повстаннями) загрожувала непередбаченими політичними катастрофами.

Комуністичний режим означав на практиці однопартійну систему. Але політична палітра України стала однопартійною не відразу. Ліві есери в 1919 році переіменовуються на „Українську партію соціялреволюціонерів, комуністів-боротьбістів". (Боротьбістами цю групу

іменували за назвою відомої в лівих колах газети–„Боротьба"). Вийшла ситуація, як у відомому українському жарті:

„Мамо, у діжку з тістом впала миш.

– А ти що зробила?

– А я вкинула ще й кота..."

Українська людина і так була збаламучена неясністю політичного обличчя лівих груп (і неможливістю зрозуміти: які з них українські, а які ні?)–а тут ще одна партія...

У 1920 році комуністи-боротьбісти увійшли до Комуністичного Інтернаціоналу.

Практично багатопартійність у совєтській Україні закінчилася в 1925 році. До цього року ще існувала УКП (Українська Комуністична Партія, колишня УСДРП). Але з 1925 року вона входить до КПУ (Комуністичної Партії України). (Незважаючи на таку „слухняність", всі колишні члени УКП („націонал-комуністи") були знищені в роки сталінізму).

Що ж стосується Комуністичної Партії України (з гумором кажучи: не-української комуністичної партії на Україні), то вона дійсно була „дико-неукраїнською". Чубар (керівник комуністів після Раковського) навіть назвав виразну цифру: на початку 20-х років у КПУ українців було аж... 5%! (Всі решта були або москалі, або „трудящієся євреї", або ж якісь приблудні латиші).

На початку совєтської системи, у „до-непівський" період, офіційною політикою Кремля був „воєнний комунізм", поєднаний з офіційно проголошеним „червоним терором". Воєнний комунізм означав заборону всього приватного у господарському житті. (Навіть продати власні черевики–це вважалось злочином). Уперше в історії селянин не мав визначеної норми податку; замість неї була „продразвйорстка". Совєтсько-російською мовою це означало: селянин повинен віддати владі „ізлішкі" (зайве) своєї продукції. На практиці це означало: „продотряд" (спеціяльна група люмпену) забирає все, що селянин не встиг заховати...

Ясно, що така „система" мусила привести до гігантського розвитку чорного ринку. Але чорний ринок був не найбільшою проблемою „воєнного комунізму". Може навпаки: рятував від голодних бунтів і всенародних заворушень (особливо в умовах голодного 1921 року). У Кремлі зрозуміли: якщо не припинити цей божевільний експеримент (офіційно названий воєнним комунізмом)–система „відкине копита". (Що це не емоційне перебільшення–досить навести один факт: у 1921 році на Україні функціонувала всього одна (!) доменна піч. Ця дико-антиекономічна система призвела до повного розвалу господарського життя).

І компанія Ленін-Троцький робить несподіваний (у поняттях того

часу) „хід конем".

У 1921 році на 10-у з'їзді комуністичної партії проголошується нова стратегічна лінія–НЕП. Означало це–Нова Економічна Політика.

Що ж це означало на практиці? –Це означало повну капітуляцію комуністичної доктрини перед приватним принципом (як тепер сказали б: перед ринковим принципом).

Допускалося існування не лише приватних майстерень і крамниць, але й приватних фабрик. Допускалась широка участь західного капіталу в совєтському економічному житті. Звичайно, домінуючою була „державна" власність–але роль ринкового сектора зросла неймовірно.

Все це призвело до економічного росту. Після грошової реформи совєтська валюта стала стабільною; інфляція припинилась. Особливу роль у цих процесах відіграв аґрарний аспект. У ході НЕП-у божевільну „продразвйорстку" було скасовано; селянин мусив просто платити податок від своїх гектарів (як і скрізь у світовій практиці). З'явилась зацікавленість в обробітку землі й збільшенні площі посівів. В результаті український селянин просто-таки „засипав" систему збіжжям; ні про який голод уже говорити не доводилось. Селянство, що заволоділо землею колишніх великих власників-латифундистів, дуже скоро зростало як економічна, а також як і соціяльна категорія.

Отже: кремлівська система з допомогою НЕП-у врятувалась від неминучої катастрофи.

Але...

На горизонті вирисовувалась нова проблема...

Що означав НЕП у принципі? Був це плюралізм. Бо коли співіснують і „держава", і приватна (ринкова) власність–то це неминучий плюралізм.

Але коли допустити плюралізм в економіку тоталітарної держави–то це означає, що він обов'язково „влізе" і в інші сфери життя. СССР, який виник на мапі світу в 1922 році–це була та ж сама Московська імперія, тільки під червоним прапором. За підрахунками Леніна, напередодні 1-ої світової війни 52% населення імперії–це були „нєрусскіє". У державах такого типу головною проблемою завжди буде національна (як би це не ховали в офіційній пропаґанді).

Отже: допустити приватний (ринковий) принцип в економіці поряд з державним–це означало, що мусово дати в політиці права „нє-русскім" поряд з „русскімі". В системі НЕП-у ця тенденція мусила з'явитись обов'язково. Конкретно: на українському просторі допустити вільний ріст приватного сектора–це означало допустити вільний ріст українства!

На цьому ж 10-у з'їзді комуністичної партії, де започатковано НЕП, була проголошена й „коренізація". Для сучасного покоління українців (а тим більше для української діяспори) необхідно просто-таки перекла-

дати слова з цього совєтсько-російського жарґону не лише на нормальну українську, але й на нормальну російську мову. „Коренной" по-російському (при всій полівалентності цього слова) означає місцевий. Тобто–„нє-русскій". „Корєнниє" нації–це означало: різні там українці, грузини, узбеки і всякі інші „чучмеки".

Тобто: проголошувалась політика посиленого розвитку не-російських народів імперії. Теоретична база під це підводилась така: царська Росія була тюрмою народів (що під червоним прапором залишалась та сама тюрма–це, звичайно, промовчувалось). Не-російські народи були придушені; їхні мови і культури переслідувались. А тому необхідно дати їм додаткові шанси для розвитку національних мов і культур.

На Україні „корєнізація" автоматично ставала українізацією; у Грузії–„грузинізацією" (чи як там), і т. д. В усякому разі, 20-і роки минулого століття увійшли в українську історію як епоха українізації.

Читайте в наступному числі: „Українізація".

З листів до редакції

Лютий 2008

Хвальна Редакціє!

Минає 65 років створення Української Дивізії. В той час зустрічався і ділив долю та недолю з різними побратимами. На жаль, так сталося. що тільки деякі закарбувалися в пам'яті.

Ось хто: Степан Михайлів, Богдан Сверида, Роман Дзядик, Дмитро Дем'янів, Володимир Сюсько, Василь Біневич, Василь Ґудзій і Роман Дринич. Виглядає, що мій список скупий. Знаю і пам'ятаю ще більше побратимів, але то вже були цивільні часи.

З тої нагоди складаю $65 на пресфонд „Вістей комбатанта".

Остаюсь з побратимським привітом,

Богдан Баб'як

19 березня 2008 р.

До Редакції!

В числі 1-му за 2008 рік у *Вістях комбатанта* в статті „Єднаймо нашу громаду", ст. 17, є такі неточності:

1) Підполковник Онуфрик Богдан „Коник"...

Має бути: **Підполковник Гальо Михайло „Коник"...**

2) сотник Орський сотенний сотні „Ударники"...

Має бути: **Хорунжий Дмитро Карванський псевдо „Орський-Кер" сотенний сотні „Ударники"...**

Точні дані находяться в книжці „Повстанські могили", автор Євген Місило, і в книжці „Во ім'я Твоє", автор Анна Карванська-Байляк.

З повагою,

Анна Карванська-Байляк

Mattituck, NY, USA

ТЕОДОР БАРАБАШ: „ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА–ВІДСУТНІСТЬ ЄДНОСТИ..."

У січні 2008 р. почесному голові „Української громади Еспанії", відомому вченому, доктору гірництва, активному учаснику визвольних змагань за Україну, кавалеру ордена „За заслуги" III ступеня, п. Теодору Барабашеві виповнилося 85 років. Редакція журналу вітає ювіляра і зичить йому міцного здоров'я і здійснення найзаповітніших мрій. Увазі читачів пропонуємо інтерв'ю з п. Барабашем.

(Див. теж „Моя подяка", „ВК", ч. 2, 2007.)

Скільки років Ви живете в Еспанії?

25 грудня 1946 року я приїхав сюди. Нас було 18 студентів, що приїхали на навчання з табору полонених в Ріміні, Італія.

Як Вам жилося у ті часи?

У ті часи основним нашим завданням було: „І чужому научайтесь, і свого не цурайтесь". Нам виділили стипендію від Obra Catolica de Asistencia Universitaria. Ми серйозно займались навчанням, рівночасно не забували наших українських справ. Ми зорганізували відразу ж „Обнову"–асоціяцію українських студентів-католиків, хор, почали співати наші пісні, колядки.

І як сприймали той спів місцеві жителі?

Дуже гарно. Ми давали концерти безплатно. Наша ціль була–дати знати, чому ми після війни опинились на чужині. Під час концертів при нагоді розказували про Україну, про діяльність УПА. Майже всі із нас закінчили студії. Я як почав працювати, то серйозно присвятив себе гірництву. Вчився у Вищій гірничій школі, працював інженером та директором шахт. Я весь час жив у провінції Уельні, і як були якісь важливі українські акти, то з жінкою, Марікармен Бустело, приїжджали сюди.

Хто вона?

Я одружився з еспанкою. Пізнав її у Сантьяґо-де-Компостелля, під час перебування влітку 1948 р., в університеті цього міста. Я їй зацитував: „Я люблю тебе, мила, за те, що ти любиш мою батьківщину". Їй то дуже подобалося. Але ж тодішні обставини–то лише була надія, важко було серйозно думати про подружжя. Потім вона перевелася до Мадріду, і вже там ми спілкувалися більше, а в 1952

році одружилися. Мали четверо дітей–синів Михайла і Романа і доньок Анну та Софію. На жаль, Роман, також гірник, помер. То велика втрата. Соня є професоркою історії, має великі успіхи. І вона вимагає у своїх учнів, щоби знали про Україну. Між іншим, завдяки старанням асоціяції „Українська громада за права, честь і гідність українців", особливо Ю. Чопика, вийшла друком книжка про українську греко-католицьку церкву еспанською мовою, яку я написав у співавторстві із Софією.

Чому еспанською?

Бо ми вважаємо, що наш обов'язок–дати знати еспанцям, особливо нашим приятелям, хто ми такі, дати знати про Україну, щоб не плутали нас ні з росіянами, ні з поляками. У 1980 році ми провели маніфестацію „За свободу України", і вже тоді Соня написала невеличку книжечку про історію України. Опісля візиту Іоанна Павла II на Україну, виникла потреба пояснити, чому Папа їздив туди. У вступному слові ми подаємо коротку історію України. Але найбільшу увагу звернули на нашу церкву, чому вона була переслідуваною, як православна, так і греко-католицька. У книзі також є всі промови Папи, виголошені ним у Києві та Львові, перекладені еспанською.

Частнну коштів від цієї книги Ви перерахували на будівництво Патріяршого собору в Києві. Так?

У першу чергу треба було заплатити видавництву, а потім ми змогли виділити гроші і на завершення будови храму Воскресіння Христового в Києві. Також я виділив гроші на церкву у моєму селі, у Малому Ходячкові.

Як, на Вашу думку, зарекомендовують себе українці, що зараз перебувають в Еспанії?

Переважно дуже гарно. Наші люди є виховані, знають чого вони сюди приїхали. Вони розповідають багато про Україну, а еспанцям це подобається. А як є часом якісь винятки, то вони є у кожному суспільстві.

Якщо порівняти життя українців в Еспанії 5-7 років тому і зараз, помітна різниця?

Я знаю тих людей, які ще в 1990 році прийшли до нас в Асоціяцію. Вони, кожен на своєму місці, гарно працюють, гарно живуть, щороку їдуть на Україну, відвідують своїх рідних, посилають їм гроші, і, як на мене, то більшість із них незабаром повернеться назад. Але мене турбує думка, що в нас є багато асоціяцій, більше 20. Я за демократичну систему. Але проти творення асоціяцій.

У чому Ви вбачаєте головну проблему асоціяцій?

У відсутності єдности. Бо зараз „той мурує, той руйнує..." Не буду розказувати про руїни. Ви про це знаєте. А мене то болить. А треба єднатися, прощати один одному, а не зводити наклепи. Це є наша біда. На Україні сьогодні ми вже тішимося тим, що створена більшість у парляменті, що маємо на 2 чи 3 голоси більше для прийняття рішень, які голосуватимуть за те, що запропонують. Вже є надія, що щось зміниться на краще. Ми не можемо бути згідними з тими. які обдурюють людей і дбають лише про власну кишеню, про власні інтереси. Це мене болить, і болить так само і тих, хто ще залишився із старої „Обнови".

Розкажіть про Вашу подорож на Україну.

То було дуже гарно. І у Львові, і в Києві нас дуже гарно приймали. Зі мною була моя дружина, дві дочки, невістка, внук. У Львові на зустріч прийшло багато людей. Ігор Калинець виголосив промову. У Києві ми розпочали з відвідин Аскольдової могили, де відбулося богослуження.

Помітні якісь зміни в Україні?

Так. Особливо у Києві. Він прекрасний. Я відвідував Україну 11 разів, починаючи із 1992 року. У перший рік незалежности було багато недоліків, усе було занедбане. А тепер люди починають відновлювати, так само у Києві, Львові чи Тернополі. Треба сказати, що у Києві люди гарно живуть, у промислових зонах теж. Мій батько, висловлюючись „по-большевицьки", був куркулем. Йому мій дід залишив землю. То були сільські господарі. Жили від урожаю до урожаю. Тракторів тоді не було. Сьогодні немає коней. Моя сестра має господарство: сад, город і частину поля. І нам показали поле з пшеницею і гречкою. Прекрасний урожай. Для збору прийде комбайн. І матимуть і на хліб і на коровай. Але там близько є поля з бур'янами. Що сталося?

Нема кому обробляти?

Нема кому. Наша земля дуже врожайна. А село занепадає. Тоді, коли наша промисловість–залізо, мідь, марганець–приносить людям гарні прибутки, наше село занепадає. Треба щось робити і в першу чергу це має робити держава.

Що б ви хотіли передати читачам?

Шевченко сказав: „Обніміте, брати мої, найменшого брата..." В єдності сила народу.

(„Українське слово")

Роман КОЛІСНИК

ІСТОРІЯ 4-го ГАЛИЦЬКОГО ДОБРОВОЛЬЧОГО ПОЛКУ

У німецькому воєнному архіві у м. Коблєнц опрацьовано короткі історії СС-галицьких доровольчих полків 4-8 і запасного батальйону, як також бойових груп Вільднера й Віттенмаєра у Словаччині, Дивізійного запасного полку та Дивізійного зенітного дивізіону. Копії цих матеріялів прислав до архіву Братства Майкел Мельник, автор книги "To Battle".

Частина добровольців до Дивізії „Галичина" була відряджена на вишкіл до СС-порядкової поліції (SS-Ordnungspolizei), без відома Військової Управи й Українського Центрального Комітету. СС-порядкова поліція була зовсім окремою службою, непов'язаною з військом СС. Тих добровольців було оформлено у полки 4-8, хоч 8-ий полк на практиці не був створений. Процес творення полків відбувся: 5-го –у липні, 6-го –у серпні, 7-го –у вересні 1943, а запасного куреня (батальйону)–у січні 1944. Їхня офіційна назва: SS-Galizische Freiwilligen Regimenter (СС-галицькі добровольчі полки). Усі офіцери, підофіцери й деякі вояки були німці. Присяга була: боротьба проти більшовизму.

Полки 6-ий і 7-ий було розв'язано у січні, а інші в травні-червні 1944. Українські вояки з тих полків прибули до Дивізії „Галичина", а німецькі військовослужбовці залишилися в Порядковій поліції.

Наказом від 30 липня 1943 був створений 4-ий полк, що приміщувався: полковий штаб–Цаберн (Zabern), І-й батальйон (1-4 сотні)–Цаберн, ІІ-й батальйон (5-8 сотні)–Сааральбен (Saaralben), ІІІ-й батальйон (9-12 сотні)–Ферншвайлєр б. Трієру (Fernschweiler b. Trier). (4, 8, 12 сотні були т. зв. тяжкі сотні.)

ІІІ-й батальйон 8 лютого 1944 р. був перенесений до Маастріхт (Maastricht) у Голляндії та тимчасово підпорядкований командувачеві вермахту в Голляндії (Gen. Kdo. LXXXVIII. AK). Однак уже 9 лютого 1944 р. Гіммлер наказав перенести батальйон під команду Порядкової поліції у Кракові, де вже були дислоковані два інші батальйони полку. Але батальйон від'їхав з Голляндії щойно 19 лютого.

Деякі частини 4-го полку були підпорядковані бойовій групі "Rheingold" (s.a.a.O.) для боротьби з партизанською бриґадою Наумова, яка діяла в лісах Білограю, на південь від Любліна.

ІІІ-й батальйон розташовано в околиці на схід від Збаража, вздовж річки, що плила крізь Луб'янки Вищі й Луб'янки Нижчі, та підпорядковано XXXXVII-у танковому корпусові (Pz. Korps/Pz.AOK 4).

В той час командний пункт полку стояв у Золочеві.

Рис. Орест Слупчинський

Примітка: сотні 4, 8, 12 важкої зброї були розділені по піхотних сотнях у їхніх куренях для підтримки в бойових діях.

В середині березня І-й і ІІ-й батальйони проводили дії проти партизанів в районі Львова на ширині 170 км.

ІІІ-й батальйон, який мав також назву „Бойова група Мічерлінг" (від прізвища командира батальйону Mitscherling) від 3 березня був підпорядкований бойовому комендантові Тернополя, генерал-майорові Шрепферу (Schrepfer).

Сильні танкові сили вдарили на батальйон, який віддступив 7 березня на Ступки вздовж залізничної колії Проскурів-Підволочиська-Тернопіль та вночі через Смиківці, 7 км на південь від Тернополя, під тиском ворога (частини совєтської 336-ї дивізії), відступив у напрямі Тернополя.

У твердині Тернопіль опинилося 120 вояків (11 березня), які були 23 березня оточені в Тернополі. У прориві з 16 на 17 квітня тільки два вояки вціліли. (Див. Т. Качмарчук: „Заборолo-Тернопіль, 1944", *Вісті комбатанта*, ч. 2, 1993.)

Про ці події написав звіт 9 січня 1945 року Василь Петровський (родж. У Ямниці, біля Станиславова) у штабі Дивізії в Жіліні.

Він служив у 10-ій сотні 4-полку, який в лютому 1944 року прибув до Збаража. В околиці Збаража були сутички з більшовицькими партизанами. Після 3-4-денного побуту сотня перейшла на опірний пункт до с. Доброводи. 28-29 лютого дві чоти 10-ої і одну 9-ої сотні та панцирний поїзд вислано до с. Лопушна. За селом попали у перехресний вогонь наступаючих танків. Стратили один рій (6 людей), бо не мали протитанкової зброї. Відступили. У Мазурківці сіли до панцирки. Вернули до Збаража біля 20-ої год. Мабуть, 1-го березня вночі провели військову евакуацію Збаража. Німецькі старшини покинули їх і виїхали до Тернополя. Мабуть, 2 березня вранці був наступ більшовицьких танків. Всі пішли в розтіч. Петровський поїхав кіньми до Тернополя. За два дні майже всі хлопці з сотні зібралися в Тернополі. Їх призначено до оборони північно-східного відтинку в напрямку Бродів.

Петровський був ранений і отримав від одної жінки цивільний одяг. 21-го квітня став до бранки більшовицького війська. Після вишколу їхню дивізію вислано до Латвії, де під час наступу 17-го або 18-го серпня 1944 року Петровський й около 50 людей перейшли на німецький бік. Петровський прибув врешті до Дивізії вже у Словаччині. (Див. „До історії 4-го полка", *Вісті*, ч. 20-21, Мюнхен, 1952.)

Деякі частини 4-го полку були підпорядковані 340-ій дивізії (4-ї панцерної армії –340. ID/ 4.Pz. Armee/ HKGr. Sud (30.4.-10.5. 1944).

З днем 18 травня 1944 полк роз'язано, а 9 червня українських вояків перенесено до Української дивізії.

Джерела:

1. Fernschriben des Chefs der Ordnungspolizei Kdo. g I-Ia, 9.2.1944
2. KTB OB West v. 1.2.-28.2.1944
3. Anlagen zum KTB OB West v. 1.2.-28.2.1944

4. vgl. SS-Pol. KGr. "Rheingold"
5. Reisebericht u. Bericht ueber die Besprechung mit dem Kommandeur des Gfl. SS-Frei.Rgt. 4
6. KTD XXXXVIII. Pz. Korps von Maerz 1944 (BA)
7. Befehl XXXXVIII. Pz. Korps Ia/Nr. 583/44 vom 8.3.1944
8. Anlagen zum KTD XXXXVIII. Pz. Korps von Maerz 1944 (BA)
9. Pz. AOK 4 Ia-1857/44 g. Kdos v. 11.3. 1944 detr.: Ernennung von Gen. Maj. Kittel zum Kampfkommandanten von Tarnopol (BA:
10. Anlagen zum KTB Pz. AOK 4
11. Frieke "Fester Platz Tarnopol"
12. Chef der Ordnungspolizei - Kdo. g I Org. (3) Nr. 104/44 (g.) v. 9.6.1944
13. Chef der Ordnungspolizei - Kdo. g I Org. (3) Nr. 104 II/44 v. 17.6.1944
14. "Zur Geschichte der Ordnungspolizei 1936-1945" (1947), Teil II, Tessin 8. S. 53-53

4-Й ГАЛИЦЬКИЙ ДОБРОВОЛЬЧИЙ ПОЛК і ГУТА ПЄНЯЦЬКА*

Певне число добровольців до Дивізії „Галичина" німці, без відома Військової Управи й Українського Центрального Комітету, оформили в 4 полки порядкової поліції. На весні 1944 р. 4-ий полк був дислокований в Галичині. ІІ-ий курінь взяв участь у діях проти укріпленого польського села Ґути Пєняцької.

Загально поляки й українське населення вважали 4-ий полк „дивізійним", називали його вояків: „наші СС-и". Бо то справді були добровольці до УД. Однак їх призначено на вишкіл до порядкової поліції (SS-Ordnungspolizei), котра не була командно пов'язана з військами СС і Дивізія не мала жодного впливу на накази й дії порядкової поліції. З того походить багато помилок і непорозумінь.

Польські „хронікарі" видумують різні протиукраїнські „історії", напр., в одній опублікованій „історії" подається, що цілий полк брав участь у акції проти Ґути Пєняцької і що німецький командир не хотів давати наказу, а його заступник–український офіцер настоював на акцію. Офіцерів-українців, ані підофіцерів не було в тих полках взагалі, за вийнятком полкових капеланів і лікарів.

В одному документі з того часу подається, що 4-та СС-дивізія українська була в акції, а це був один батальйон з німецькими відділами, які дощентно спацифікували село по відході українських вояків. Частину полку було включено до німецької бойової групи

* Ґута Пєняцька, польське село біля Бродів, один з центрів польського підпілля, стало темою багатьох польських публікацій, які займаються історією чи насвітленням польсько-українських стосунків під час 2-ої світової війни. Див. О. Матла: „Справа Ґути Пєняцької і джерела", *Вісті комбатанта*, ч. 1 (93), 1978

„Rheingold", а за акцією наглядав з літака СС-оберфюрер Бок.

Причину подають два документи, які післало польське підпілля до Лондону в Англії. У першому, між іншим, подається:

„Дня 27.II. 44. 4. дивізія СС укр. [sic?] о год. 5-ій вранці оточила з трьох сторін Гуту Пеняцьку, стріляючи здалека по хатах, підпалила частину будівель, вступила в село..."

Далі йде детальний опис грабування і мордування людей, що, на нашу думку, напевно переборщено.

„...ця акція мусила бути реваншом за забитих 4 СС-ів дня 23. II. 44, коли українські СС-и в силі приблизно 60 вояків увійшли увечорі до села і почали плюндрувати помешкання. Тому, що вони були в німецьких мундирах і говорили по-українському, їх взяли на перебрану банду. Самооборона почала свою протидію, забила напевно двох і кількох поранила."

Про „відплати" годі говорити, бо німці не відплачувалися за українських убитих. А що весь командний склад був німецький, то українські вояки мусили виконувати їхні накази й, як звичайні вояки, не могли мати впливу на накази.

Причини до акції у звіті подаються такі:

„1. В Гуті Пеняцькій перебував довший час більший відділ більшовицьких партизанів (приблизно 300 людей). Своєю аґітацєю партизани склонили місцевих мужчин вступати до них, частуючи їх водкою і обіцяючи охоронити село перед українцями. Ті обіцянки, через нервоне вичерпання місцевої людности, мало дуже великий вплив. Однак, після остороги, ніхто з місцевих мужчин не зголосився до більшовицької партизанки, за винятком кількох людей з чужих сіл.

2. Примусове квартирування впродовж 4 днів більшовицьких партизанів, які робили грабункові випади на довколишні фільварки і українські села, забираючи коней, худобу і провіянт. Це все йшло на рахунок людности Гути Пеняцької.

3. У зв'язку з тим, що українці зголошували до німецьких властей про перебування більшовицьких партизанів, вислано на розвідку відділ українських СС-ів. Більшовицькі партизани вже були відійшли. З того вийшов нефортунний випадок, описаний вгорі.

4. Згромадження у селі польських втікачів з Волині, Бродів і довколишніх змішаних [своєю людністю] сіл, та зголошення українцями до німецьких властей про цю концентрацію поляків, що було сіллю в оці українців, використано тут українських СС-ів у допомозі українським бандам, які боялися самі заатакувати село, в якому була добре зорганізована самооборона."

Командир у своєму звіті далі пише:

„Я наказую в майбутньому беззастережно не приймати більшовиць-

ких партизанів, вказуючи їм на небезпеку, яку вони створять. Після їхнього відходу відразу зголошувати німцям про їхню присутність. Не нав'язувати з більшовиками жодних стосунків, приймати їх, тільки під примусом, холодно й з резервою. Докладно розпізнавати надходячі [до села] відділи. Проти дивізії СС укр. заховуватися, як до німців. [Тобто, не зачіпати їх і не стріляти на них.]"

У іншій таємній депеші до Лондону з дня 22 березня 44, м. і., зголошено наступне:

б) Партизанські загони з панцирною зброєю, скріплені великим десантом, осягнули райони Siedlce-Sokolow Podlaski, Trawniki, Bilgoraj, Jaworow, [Сідлиці-Соколів Підліський, Травники, Білгорай, Яворів]. Користають з допомоги наших партизанських відділів, які дають їм відомості про німців, користають деколи з їхньої охорони, прохарчування і квартирування.

ц) Інше. На Волині й у районах Тернополя, стверджено співпрацю з німцями відділів „Галичина", розміщених а районах Зборів, Підкамінь, в боротьбі з нашими відділами і в мордуванні польської людности, які спалили 27. II. польське село Ґуту Пєняцьку і замордули приблизно 100 людей, в тому прибулих там біженців.

У цих звітах приписується злочини проти українського населення більшовицьким партизанам. Одначе відомо, що польське підпілля і Армія Крайова застосовували жорстоку аґресивну політику відносно українців. Вони видавали інструкції для польського населення, наприклад, як інтриґами, доносами і т. п. шкодити українцям в Галичині після радянського приходу в 1939 році, чи що робити проти зголошування українців до дивізії „Галичина".

Польські фольксдойчі чи залізнична поліція теж „вславилися" своєю жорстокістю відносно українців.

І село Павлокома, в якому 1-3 березня 1945 року закатовано 366 українців... (Див. *Вісті комбатанта*, ч. 3, 2006: „Українці готові прощати, а поляки зберігати національну гідність" Галини Левицької.)

Члени Військової Управи Михайло Хронов'ят та д-р Любомир Макарушка були очевидцями тих подій і звітували на засіданні 7 березня 1944 року. Подаємо звіти з протоколу:

„Сот. М. Хронов'ят звітує про свій побут у курені другому в районі Бродів. Був він у тому курені майже два тижні. Приїхавши до Золочева, до штабу 4-го полку, першого зустрів полкового Дух[овника] о. Карпінського, що сказав: „Нещастя! Хлопці хочуть стріляти німців!" З о. Карпінським поїхав сотник Хронов'ят до села Струтина, де стояла наша сотня „паки" (протитанкові гармати), командир сотні, гштуф, показав коні, побували й між стрільцями. Але за згодою командира сотні, іде сам в село між стрільців, розмовляє з ними–настроїв ворожих до німців, ніяких. –Іде

далі, в село Берлин, де мав бути штаб куреня, тимчасом там був штаб 5-ої сотні, а штаб куреня в Конюшкові, про що штаб полку ще не знав.

Назначено на 28. II. другий Einsatz (бойову дію) на Ґуту Пеняцьку. (Перший Einsatz, коли впало два стрільці, Олекса Бобак, родж. 3. III. 1908 р. в Станиславові, і Роман Андрійчук, родж. 21. V. 1924 р. в Станиславові, був 23. II. 1944 р. Перед цим Einsatz-ом, мав сотник М. Хронов'ят розмови зо старшинами й підстаршинами німцями, вони зо стрільців задоволені. Потім сот. Хронов'ят просить дозволу поговорити собі з хлопцями без приявности старшин і підстаршин,–на що дістає, „Bitte Sehr! " (Прошу дуже!). Настрої серед стрілецтва так само добрі; кажуть, що старшини дуже добрі, але підстаршини недобрі. „Що ви собі ще бажаєте?"–„Забезпечити наші родини і дати нам відпустку!"– відповіли стрільці.

Далі сот. М. Хронов'ят говорить про виправу на Ґуту Пеняцьку, в якій він узяв участь у однострої німецького вояка. Рушили вони з Конюшкова й у Жаркові були на 2 год. ранку 28. II. 1944. Жарків–останнє село перед Ґутою Пеняцькою. Вранці в 6 год. почався наш наступ: передня стежа мала 40 людей. Стрільці йшли вперед, добре билися. Увійшли в село Ґуту Пеняцьку по одній годині бою й у селі були до 11 години. Відходячи з села забрали двох убитих стрільців–23. II.–що були нагі, помасакровані. Мазури Ґути Пеняцької мають свою славу: знущалися вони над українцями, селян наших мордували, одному нашому священикові вирвали щелепи. Все населення збіглося до костьола. Запалили село. Кожна хата була складом амуніції–тріщало, вибухали ґранати. Між іншим–і жиди скривалися в цьому селі. У костьолі й одного фольксдойча знайдено, що його, по допиті, командир німець відпустив. А наш стрілець: „Ми кров ляли, а вони його випускають!" На це дістав стрілець відповідь: „Не будь хлопи дурний! Навіщо ж ти привів фольксдойча перед командира?" Увільнений фольксдойч крутився поміж стрільців і кожному увічі зазирав. Йому порадили. „Ґибай до чорта і не шукай тут щастя!"

У розмові зі стрільцями про деяких невдоволених стрільців, вони самі твердили, щоб мальконтентів забрати. Стрільці не дістають часописів, хоч ті приходять до Повновласника до Золочева. Був сот. Хронов'ят і в 6-ій сотні, що стоїть у Підкамені. Тут від стрільців не було ніяких побажань. У с. Конюшкові наші люди з приходом наших СС-ів нарешті відітхнули, нарешті спали по своїх хатах, бо, до приходу туди наших СС-ів, через Ґуту Пеняцьку,–яку, по відході з неї наших СС-ів, окремий німецький відділ дощентно спацифікував, так, що лишився тільки костьол,– вони скривались, спокою не мали. Селяни в Конюшкові говорили: „Ми б хотіли, щоб до кінця війни ви, стрільці, були в нас!"

Цей же відділ наших СС-ів, що здобув Ґуту Пеняцьку, окружив був і 500 кінноти большевиків, що верталися з півдня Галичини на північ.

Наші СС-и є у контакті з „лісом": „ліс" вдоволений, що в Галичину

прийшли СС і „ліс" за тим, щоб наші СС-си трималися в дисципліні. Виринає ще таке, чи не спитати „ліс": Якби була амнестія, чи пішли б вони тоді до Дивізії?"

Нашим СС-ам давали на вишколі 750 гр. хліба денно; на фронт ідучи, їм обіцяли 1500 гр. хліба денно; а дають 500 гр. хліба денно. Настрій стрільців бадьорий, добрий.

Бажання: нашим лікарям признати старшинські ступні; мальконтентів забрати; забрати й пол. дух. о. Карпінського.

На 12 березня припадають іменини командира 4-го полку–якийсь гостинець приготовити йому. При кінці звіту: „Питалися мене, чи знаю я, що з Варшави пішли до Дивізії два типи з завданням–розсадити нашу Дивізію з нутра?"

Д-р Л. Макарушка. По сот. М. Хронов'ятові звітує д-р Л. Макарушка: він був у Радехівському районі–с.с. Лопатин, Сушко, Горбків коло Тартакова. Говорить про Einsatz проти большевицької кінноти–біля 1600 верхівців із 8 гарматами, що стояла в Добрусині, Льобелі (Жовква), а з нашого боку було 250 до 300 стрільців. Подає опис, як виглядало окруження. Цими Einsatz-ами командує оберґрупенфюрер Бок.

Сот. Хроновя'т: „Коли ми здобували і здобули Ґуту Пєняцьку, тоді обгрф. Бок літав над цим селом, а по його здобутті, він знизився й стрільці почали до нього махати шапками, а він до них якоюсь червоною платинкою, а врешті–впала між нас його шапка."

Далі говорить д-р Макарушка. З Радехова нікуди він не виїздив. Говорить про сам Радехів і його настрої. У цьому місті широко було розвинене підпілля наше. На три тижні перед приходом туди наших СС-ів переходили большевицькі партизани. Большевики ці зараз випитувалися за українськими націоналістичними організаціями і їх членів винищували, катуючи їх. Напр.: наш швець приніс большевицькому командирові чоботи; командир побачив у шевця на пальці перстень із тризубом і сам командир зараз замордував шевця. Найгірші звірства доконали тоді ці большевицькі ватаги в с.с. Туря, Трійця, Навиці. (Наші партизани, „ліс", ні одного бою не звели з большевицькими партизанами. Крім леґенд–нічого більше нема–подає ред. Ст. Волинець). Селяни зраділи нашими СС-ами. В цих районах, де є добровольці наші, голосяться до Дивізії „Галичина" нові охотники. В Радехові арештовано голову українського Комітету либонь на донос одного москаля, що працює у SD; той сам москаль, що зорганізував справу „націоналістів" при кінці минулого року в с. Оглядові й не було кому привітати куреня. Щойно д-р К. Паньківський, що на щастя там був, привітав курінь, бажання стрілецтва: дати їм лікаря, бо не мають; дати їм відпустки, бо це єдина причина „дезерції"; жаліються, що вислано їх на фронт без „Schwere Waffen" (важка зброя); бувають випадки, що й на „фронті є неозброєні стрільці; і то жаліються не стрільці, а їх старшини."

Роман КОЛІСНИК

Роман КОЛІСНИК

ЗАУВАЖЕННЯ ДО РЕЦЕНЗІЇ НА КНИЖКУ МАЙКЕЛА МЕЛЬНИКА

Michael James Melnyk. ***To Battle: The Formation and History of the 14th Galician Waffen-SS Division.***

Рецензію англійською мовою у *Journal of Ukrainian Studies*, no. 2 (Winter 2005) написав докторант з України Олександер Мельник, який студіює на стипендії Канадського Інституту Українських Студій *.

Свою рецензію Олександер Мельник чомусь починає із статті „Не називайте нас СС" у часописі *Україна молода* (30 січня 2001 року), в якій Роман Дебрицький, голова Братства дивізійників у Німеччині, „реклямує" (showcase) післявоєнний націоналістичний погляд на Українську дивізію й стверджує, що зловісна назва „СС" у назві Дивізії–це формальність та що вояки Дивізії не повинні бути ототожнювані з „ідеологічними воїнами" Гайнріха Гіммлера. Далі О. Мельник додає, що ані Р. Дебрицький, ані його інтерв'ювер не порушували контроверсійних питань про мнимі злочини, які мали б поповнити вояки Дивізії проти цивільного населення у Польщі, Словаччині та Словенії.

Щодо назви „СС"–це не „післявоєнна націоналістична" справа, на що вказує розпорядження Гіммлера від 26 травня 1944 року до всіх шефів Поліції безпеки:

„Прошу не вживати у жодних зголошеннях та в урядових і неурядових висловах для членів чужої народности, які сьогодні підпорядковані СС-організаціям, так дорогої нам і високоціненої назви SS-Mann."

Це розпорядження видано, коли Головний уряд державної безпеки у судовій справі проти вояка Дивізії назвав його „українським СС-маном."

Слід теж зауважити, що всі іноземні з'єднання військ СС присягали послух Гітлерові тільки як „головнокомандувачеві Німецьких збройних сил у боротьбі проти більшовизму."

Щодо мнимих злочинів.

У листі L. Scopes із British Foreign Office до Canada House від 26 серпня 1950 року в справі еміґрації дивізійників до Канади пишеться:

„Хоч комуністина пропаґанда постійно старається представити їх

* Олександер Мельник продовжує свою дисертацію в Торонтському університеті (історичний факультет) про силу, культуру і пам'ять в Україні від червня 1941 до смерти Сталіна.

(дивізійників), як і інших біженців, як „квіслінґів" і „воєнних злочинців", це цікаво, що ніколи вони не подали оскаржень воєнних злочинів,–ні совети, ні інші уряди–проти членів цієї групи."

Канадська державна комісія щодо провірення перебування воєнних злочинців у Канаді (30 грудня 1986 року), під гоовуванням судді Жулья Дешена, після дворічного дослідження, подає:

„Обвинувачення членів Дивізії у воєнних злочинах ніколи не були доказані ані в 1950 році, коли їх вперше видвигнено, ані в 1984 році, коли їх поновлено, ані тепер перед цією комісією."

Слід додати, що у Словаччині відносини населення до дивізійників були дуже прихильні.

У т. зв. документальному ТВ фільмі *SS in Britain*, приписуючи мнимі злочини дивізійній бойовій групі Віттенмаєра, пофальшовано зізнання словацьких свідків у перекладі на англійську мову. Академік Микола Мушинка з Пряшева записав на плівці спростування свідків-сестер Павліни і Етели Бегмерових (Див. „Академік Микола Мушинка" у *Вістях комбатанта*, ч. 4, 2006).

Словенія була частиною Райху й тут були дуже суворі закони. Індивідуальних вояків дуже суворо карано, звичайно розстрілом, за найменші проступки супроти населення. (Див. спомини Вольф-Дітріх Гайке *Українська дивізія.*)

На особливу увагу заслуговує інтерпретація Олександра Мельника подій у Ґуті Пеняцькій. Він пише:

"In chapter 5 we learn that the training of some of the recruits was interrupted in February 1944, when Petro Vershyhora's Soviet partisans began to pose a serious threat to German communications in the Lublin District of the Generalgouvernement. A unit of the Galician Division, known to historians as the Beyersdorff Battle Group, and several police detachments, consisting of both Germans and Galician Ukrainians, were assigned the task of putting down the Communist resistance in the area. The division's anti-partisan operations and the destruction of the Polish village of Huta Pieniacka on 28 February 1944 have been the most frequent subjects of controversy. Melnyk considers two Polish and one Ukrainian testimony about the incident at Huta Peniacka and concludes that because of the discrepancies in available sources, there is "no evidence which is sufficient to substantiate either side's contention beyond all reasonable doubt" (p. 352, n. 63).

Perhaps he would have arrived at a different conclusion had he used another source. I have in mind the reports of representatives of the Ukrainian Aid Committees (subordinated to UCC in Cracow), currently located in the Michael Chomiak collection in the Provincial Archives of Alberta, accession no. 85.191, folder 59. One of the reports mentions the incident at Huta

Pieniacka and states unambiguously that the "pacification" was conducted by soldiers of the Galician Division in retaliation for the death of their two comrades on the outskirts of the village. The same report mentions another "action" of the German gendarms and Ukrainian members of the SS-Division in the Polish village Wicen' on 4 March 1944 in retaliation for the killing of fifteen Ukrainians in the village of Pukiv by Polish partisans".

Переклад:

У 5-му розділі (*To Battle*) ми довідуємося, що рекрутський вишкіл перервано у лютому 1944, коли радянські партизани Петра Вершигори загрожували німецьким комунікаційним лініям у Люблінському дистрикті Ґенералгубернаторства. З'єднання Дивізії „Галичина", відоме для істориків як „бойова група Баєрсдорфа" та поліційні відділи, що складалися з німців і галицьких українців, отримали завдання знищити комуністичний опір у цьому районі. Дивізійні антипартизанські операції та знищення с. Гути Пеняцької 28 лютого 1944 залишаються найбільш контоверсійними. Мельник розглядає два польські й один український звіти про Гуту Пеняцьку й приходить до висновку, що з причини неточностей у джерелах, „нема доказу, щоб встановити поза всяким сумнівом твердження обидвох сторін."

Можливо він прийшов би до іншого висновку, як би знав про інше джерело. Я маю на думці звіти представників Українських допомогових комітетів (підпорядкованих УЦК у Кракові), які знаходяться у колекції Михайла Хом'яка у Провінційному архіві у Едмонтоні–ч. 85.191, папка 59. В одному рапорті згадується про випадок Гути Пеняцької і стверджується безсумнівно, що пацифікацію виконали вояки Дивізії „Галичина" у відплату за смерть двох їхніх товаришів на краю села. У тому ж рапорті згадано іншу „акцію" німецьких жандармів і українських вояків СС-дивізії у польському селі Віцень 4 березня 1944 як відплату за вбивство польськими партизанами 15 українців у селі Пуків.

Ми отримали копію звітів колекції М. Хом'яка і друкуємо їх без змін:

„Дня 29-го лютого частини СС Дивізії „Галичина"перешукували ліси в околиці польського села Гути Пеняцької місця найчастішого приземлення більшовицьких парашутистів. Коли стежі СС-ів зближалися до села, несподівано обстріляно їх густо крісовим вогнем вбиваючи двох СС-ів, а третього тяжко ранено. У відповідь на це частини СС-ів окружили село та перевели пацифікацію."

„В ніч на 3-го березня напали озброєні люди на присілок села Жуків Скаженицю пов. Золочів спалили 8 українських господарств та вбили около 15 українців. Напасники відійшли в сторону польського села Віцинь. Наступного дня сильний відділ ніецької жандармерії і частини СС-ів Дивізії „Галичини" зі Золочева перевели пацифікацію вищезгада-

ного польського села."

Очевидно, що у звітах комітетів записані не „достовірні джерела", а просто поголоски, почуті десь від когось, яких годі вважати історикові за такі, що „стверджують без сумніву" факти. Навіть дата невірна, а опис акції зовсім не такий, як подають польські й українські очевидці. Як відомо, відділів Дивізії „Галичина" не було ні в Гуті Пеняцькій, ні в Золочеві, а був 4-й галицький добровольчий полк під комадою порядкової поліції. Бойова група Баєрсдорфа не діяла в тих околицях. Зрештою слово „пацифікація" може мати різні значення, наприклад, побиття людей, як під час „пацифікації" польським урядом у селах Галичини восени 1930 року.

Щодо села Віцинь–не Пуків, як пише О. Мельник, а присілок Жукова,–у польському рапорті згадується так:

„Тепер отримую постійні зголошення про концентрацію банд українських волинських (бульбівців) в лісах перемишлянських і загрозу для села Віцинь."

Ми післали рецензію Олександра Мельника до автора книги *To Battle* Майкела Мельника, щоб він скоментував її. Замість це зробити, М. Мельник виконав „бажання" О. Мельник й у другому накладі своєї книги, в примітці 63 до 5-го розділу (про Гуту Пеняцьку), додав повністю, подану вгорі, „безсумнівну" цитату з рецензії О. Мельника.

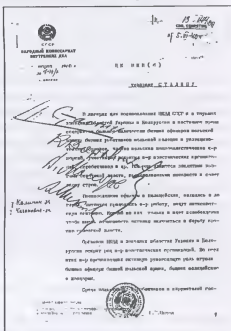
Так пишеться історія з „української перспективи"...

ЗЛОЧИН ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ОФІЦЕРІВ

Лист Берії до Сталіна рекомендує екзекуцію польських офіцерів, які є „запеклими, непоправними ворогами радянської влади". Лист був схвалений до виконання підписами Сталіна, Климентія Ворошилова, Вячеслава Молотова і Анастаса Мікояна. На маргінесі написано: „т. Калінін–за" і „т. Кагановіч–за".

Друкуємо лист в перекладі на українську мову.

Редакція

СССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

5.III.40

ЦК ВКП(б)

товарищу СТАЛИНУ

від 5.III.1940

Пропозиція Берії – факсиміле

<u>товаришу СТАЛІНУ</u>

В таборах для військовополонених НКВД СССР і в тюрмах західних областей України та Білорусії тепер утримується велика кількість колишніх офіцерів польської армії, колишніх працівників польської поліції і розвідувальних органів, членів польських націоналістичних к-р партій, учасників викритих к-р повстанських організацій, перебіжчиків та ін. Всі вони є запеклими ворогами радянської влади, що переповнені ненавистю до радянського устрою.

Військовополонені офіцери і поліцейські, знаходячись в таборах, намагаються продовжити к-р роботу, ведуть антирадянську агітацію. Кожен з них тільки чекає звільнення, щоб мати можливість активно включитися в боротьбу проти радянської влади.

Органами НКВД в західних областях України і Білорусії розкрито ряд к-р повстанських організацій. У всіх цих к-р організаціях активну керівну ролю відігравали колишні офіцери колишньої польської армії, колишні поліцейські і жандарми.

Серед затриманих перебіжчиків і порушників держкордону також виявлено значну кількість осіб, котрі є учасниками к-р шпигунських і повстанських організацій.

В таборах для військовополонених утримується всього (не враховуючи солдатів і унтерофіцерського складу)–14.736 колишніх офіцерів, чиновників, поміщиків, поліцейських, жандармів, тюремщиків, осадників і розвідників–за національністю понад 97% поляків.

З них: генералів, полковників і підполковників – 295, майорів і капітанів – 2.080, поручників, підпоручників і хорунжих – 6.049, офіцерів і молодших командирів поліції, прикордонної охорони і жандармерії – 1.030, рядових поліцейських, жандармів, тюремщиків і розвідників – 5.130, чиновників, поміщиків, ксьондзів і осадників – 144.

В тюрмах західних областей України і Білорусії всього утримується 18.632 арештованих (з них 10.685 поляків), у тому числі: колишніх офіцерів – 1.207, колишніх поліцейських розвідників і жандармів – 5.141, шпигунів і диверсантів – 347, колишніх поміщиків, фабрикантів і чиновників – 465, членів різних к-р повстанських організацій та різних к-р елементів – 5.345, перебіжчиків–6.127.

Виходячи з того, що всі вони є запеклими, невиправними ворогами радянської влади, НКВД СССР вважає необхідним:

I. Запропонувати НКВД СССР:

1) Справи про розміщених у таборах для військовополонених 14.700 осіб колишніх польських офіцерів, чиновників (урядовців), поміщиків, поліцейських, розвідників, жандармів, осадників і тюремщиків,

2) а також справи про арештованих і розміщених в тюрмах західних областей України і Білорусії в кількості 11.000 осіб членів різних к-р шпигунських і диверсійних організацій, колишніх поміщиків, фабрикантів, колишніх польських офіцерів, чиновників і перебіжчиків –

– розглянути в особливому порядку, із застосуванням до них вищої міри покарання–розстрілу.

II. Розгляд справ провести без виклику арештованих і без пред'явлення звинувачення, постанови про закінчення слідства і обвинувального висновку – в наступному порядку:

а) на осіб, що знаходяться в таборах військовополонених–за довідками, поданими Управлінням у справах військовополонених НКВД СССР,

б) на осіб, котрі арештовані–за довідками з справ, поданих НКВД УССР і НКВД СССР.

III. Розгляд справ і винесення рішень покласти на трійку, в складі товаришів Меркулова, Кобутова, Баштакова (начальник 1-го Спецвідділу НКВД СССР).

Народний комісар
внутрішніх справ Л. Берія

НАРОДНИЙ КОМИСАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
Союза ССР
(Л. БЕРИЯ)

ФАШИСТСЬКИЙ МЕЧ КУВАВСЯ В СРСР

Відродження німецьких збройних сил у Радянській Росії залишається однією із вражаючих глав сучасної історії. Воно підготовлялося протягом одинадцяти років (1922-1933 рр.) потай від усього світу. Саме тут, у Росії, значною мірою були закладені основи майбутніх наступальних збройних сил Німеччини, що стали у 1939 році жахом для Европи, а в 1941–звалилися на СРСР.

Німецькі наступальні збройні сили–Вермахт–у минулому значною мірою вигодувані таємно й за повної згоди й підтримки Радянського уряду. Фашистський меч, занесений над світом, кувався в СРСР. Адже дійсно, протягом шести років–з 1933 до 1939 року–„з нічого" створити сильний військово-повітряний флот і мати найпотужніше на той період часу танкове озброєння було б не під силу навіть генієві в галузі будівництва збройних сил.

Сталінський уряд робив масові поставки саме тих дефіцитних матеріялів, без яких неможливо було виробництво літаків, танків, підводних човнів. Безперебійні надходження з СРСР хліба й м'яса, масла і яєць дозволило Німеччині, де діяла карткова система, створити необхідні продовольчі запаси на випадок війни. Досить сказати, що поставки Радянського Союзу Німеччині в 1939-1941 роках становили більше 40% радянського експорту й значно послабляли ефект англійської блокади.

Протягом сімнадцяти місяців після підписання радянсько-німецького пакту Німеччина одержала з Радянського Союзу 865 тисяч тонн нафти, 140 тисяч тонн марганцевої руди, 14 тисяч тонн міді, 3 тисячі тонн нікелю, 101 тисячу тонн бавовни-сирцю, більше 1 мільйона тонн лісоматеріялів, 11 тисяч тонн льону, фосфатів, плятини й майже півтора мільйони тонн зерна. Через радянську територію проходив транзит стратегічної сировини й продовольства із країн Тихоокеанського басейну. СРСР фактично перетворився в позавоюючого союзника Гітлера. „Сталін став інтендантом Гітлера"(Л. Троцький). Додамо інтендантом у форсованій підготовці війни проти Радянського Союзу.

Німецькі командири не порушували заборон до певного часу й не готувалися до аґресивних воєн на своїх полігонах. Вони робили це... на території Радянського Союзу. Сталін надав німецьким командирам усе те, чого вони не мали права мати: танки, важку артилерію, бойові літаки. Сталін виділив німецьким командирам навчальні класи, полігони, стрільбища, відкрив доступ німецьким командирам до найпотужніших у світі радянських танкових заводів: дивіться, запам'ятовуйте, переймайте. Сталін з якоюсь метою не шкодував засобів, сил і часу на відродження німецької ударної могутности. Навіщо? Проти кого? Звичайно, не проти самого себе! Тоді проти кого? Відповідь одна: проти Европи. Ще до приходу Гітлера до влади радянські лідери назвали його

таємним титулом–Криголам Революції. Сталін розумів, що Европа вразлива тільки у випадку війни і що Криголам Революції зможе зробити Европу вразливою. Адольф Гітлер, не усвідомлюючи того, розчищав шлях світовому комунізму. Криголам Революції робив найбільші злодіяння проти світу й людства і своїми діями дав Сталіну моральне право в будь-який момент оголосити себе „Визволителем Европи", замінивши коричневі концтабори червоними. Комуністи самі визнають, що руками Гітлера вони роз'язали в Европі війну й готували раптовий удар по самому Гітлеру, щоб захопити зруйновану ним Европу. Викриваючи фашистів, ми зобов'язані викривати й радянських комуністів, які заохочували нацистів на здійснення злочинів і мали намір результатами їхніх злочинів скористатися. Цього цілком достатньо для того, щоб поставити радянських комуністів до стіни ганьби й посадити їх на лаву підсудних поруч із фашистами, а то й попереду.

Оргкомітет з підготовки міжнародного суду над злочинами комунізму проти людства

ГЕНЕРАЛЬНА УГОДА

про співробітництво, взаємодопомогу, спільну діяльність між Головним управлінням державної безпеки НКВС СРСР і Головним управлінням безпеки Націонал-соціялістичної робітничої партії Німеччини (Ґестапо)

час підписання:
м. Москва, 11 листопада 1938 р.
15 година 40 хв.

Народний Комісаріят Внутрішніх Справ Союзу РСР, далі за текстом НКВС, в особі начальника Головного управління державної безпеки, комісара держбезпеки 1-го ранґу Лаврентія Берії, з однієї сторони, й Головне управління безпеки Націонал-соціялістичної робітничої партії Німеччини, в особі начальника четвертого управління (Ґестапо) Ґенріха Мюллера, на підставі доручення № 9 1-448/12-1, від 3 листопада 1938 р.. виданого шефом Головного управління безпеки Райхсфюрера СС Райхарда Ґайдріха, далі за текстом Ґестапо, з іншого боку, уклали справжню генеральну угоду про співробітництво, взаємодопомогу, спільну діяльність між НКВС і Ґестапо.

§1. п. 1. Сторони бачать необхідність у розвитку тісного співробітництва органів державної безпеки СРСР і Німеччини в ім'я безпеки й процвітання обох країн, зміцненя добросусідських відносин, дружби російського й німецького народів, спільної діяльности, спрямованої на ведення нещадної боротьби іа загальними ворогами, що ведуть планомірну політику з розпалення воєн, міжнародних конфліктів і поневолення людства.

п. 2. Сторони, що підписали дану угоду, бачать історичну необхідність такого рішення й будуть намагатися робити все для зміцнення впливу й силових позицій своїх країн в усім світі, не заподіюючи взаємної шкоди. Беручи до уваги історичні процеси в розвитку міжнародніх відносин, за яких СРСР і Німеччина є лідируючими країнами, а так само, що між нашими урядами встановлюються гарні відносини, між народами міцніє дружба й співробітництво, у той же час бажання загальних ворогів СРСР і Німеччини, спрямоване на роз'єднання добросусідських відносин, розпалення недовіри, ворожости, відвертої ворожнечі й реваншистських випадів, НКВС і Ґестапо поведуть спільну діяльність у боротьбі зі спільними ворогами й будуть інформувати уряди своїх країн про результати діяльности.

п. 3 Усвідомлюючи, що зміни у світі, які відбулися останнім часом, подають нашим країнам унікальний шанс встановити у світі новий порядок, ґрунтуючись на примату, бажаючи додати динамізм відносинам між СРСР і Німеччиною, сторони домовилися про нижченаведене:

§2 п. 1. НКВС і Ґестапо будуть розвивати свої відносини в ім'я процвітання дружби й співробітництва між нашими країнами.

п. 2. Сторони поведуть спільну боротьбу із загальними основними ворогами:

– міжнародним єврейством, його міжнародною фінансовою системою, іудаїзмом та іудейським світоглядом;

– деґенерацією людства, в ім'я оздоровлення білої раси й створення євгеничних механізмів расової гігієни.

п. 3. Види й форми деґенерації, що підлягають стерилізації й знищенню, сторони визначили додатковим протоколом № 1, що є невід'ємною частиною даної угоди.

§3. п. 1. Сторони будуть усіляко сприяти зміцненню принципів соціялізму в СРСР, націонал-соціялізму в Німеччині, і переконані, що одним з основних елементів безпеки є процес мілітаризації економіки, розвиток воєнної промисловости й зміцнення міці й дієздатности збройних сил своїх держав.

п. 2. Сторони будуть сприяти розвитку співробітництва у військовій галузі між нашими країнами, а при необхідності війни сприяти проведенню спільних розвідувальних і контррозвідувальних заходів на території ворожих держав.

§4. п. 1. У випадку виникнення ситуацій, що можуть створити на думку однієї зі сторін загрозу нашим країнам, вони будуть інформувати один одного й негайно вступати в контакт для узгодження необхідних ініціатив і проведення активних заходів для ослаблення напружености й для вреґулювання таких ситуацій.

§5. п. 1. Сторони надають важливого значення розвитку й поглиб-

ленню професійної діяльности. Обмін досвідом і зустрічі, відрядження співробітників обох відомств будуть здійснюватися на постійній основі.

п. 2. Керівники НКВС і Ґестапо, співробітники служб обох відомств будуть мати реґулярні зустрічі для проведення консультацій, обговорення інших заходів, що сприяють розвитку й поглибленню взаємин між нашими країнами.

§6. п. 1. Сторони будуть сприяти розширенню й поглибленню співробітництва між нашими країнами в галузях:

– воєнної промисловости;

– літакобудування;

– економіки;

– фінансах;

– науково-технічного співробітництва;

– в галузі енерґетики;

– науки й техніки;

– в галузі таємниць, теозоології, теософії, паранормальних і аномальних явищ, що впливають на соціяльні процеси й внутрішнє життя держав.

§7. п. 1. Кожна зі сторін буде сприяти полеґшенню, наскільки це можливо, на основі взаємности візового режиму в'їзду співробітників обох відомств у наші країни.

§8. п. 1. Сторони будуть містити в міру необхідности додаткові угоди з метою реалізації положень даної угоди

§9. п. 1. Дана угода набуває чинности в день її підписання строком на п'ять років і буде автоматично продовжуватися на наступні п'ятирічні періоди.

Текст угоди видрукований російською і німецькою мовами у єдиному екземплярі, кожний з яких має однакову силу, скріплений підписами й печатками представників НКВС і Ґестапо. Російський текст угоди залишається в НКВС, німецький–у Ґестапо.

Начальник Головного управління державної безпеки
Народного Комісаріяту Внутрішніх Справ СРСР,
комісар держбезпеки 1 рангу Л. БЕРІЯ,
начальник четвертого управління (Ґестапо) Головного
управління безпеки націонал-соціялістичної робітничої
партії Німеччини бриґаденфюрер СС Г. МЮЛЛЕР

* * *

„Якщо ми хочемо, щоб нас шанували інші, ми повинні навчитися поважати самі себе".

Павло Загребельний, письменник

РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ФОРМУВАННЯ І АДМІНІСТРАТИВНІ ОРГАНИ, ЯКІ РАЗОМ З ГІТЛЕРІВСЬКОЮ НІМЕЧЧИНОЮ БОРОЛИСЯ ПРОТИ СРСР

Згідно з даними російського історика Ігоря Буніна у перші тижні війни ПІВТОРА МІЛЬЙОНИ червоноармійців перейшли (не здалися) у полон до німців зі зброєю у руках. Деякі– цілими з'єднаннями, під звуки дивізійних оркестрів.

ДВА МІЛЬЙОНИ кинули зброю і здалися в полон, а ОДИН МІЛЬЙОН відверто дезертирували.

Вісімсот тисяч червоноармійців було вбито або поранено.

Таке становище було на вересень 1941 року. Безвісті пропало 20 генералів та 182 432 офіцери; 106 генералів, включаючи командуючих арміями, опинилося у німецькому полоні.

Більшість з перерахованих готова була боротися з більшовицько-сталінським режимом, але безмізка гітлерівська верхівка, засліплена успіхами на фронті, знехтувала цим важливим фактором.

У німецьких таборах для полонених за всю війну загинуло, а фактично було заморено голодом, 3,3 мільйони червоноармійців.

Звернення до німців з пропозиціями спільної боротьби проти СССР видатних радянських військових старшин почали враховуватись не гітлерівською верхівкою, а більш далекоглядними і прагматичними представниками Вермахту і Абверу.

Вже під кінець 1941 року був сформований Російський загін 9-ої армії Вермахту, а в січні 1942 року Російська національна народна армія–РННА, яку очолювали генерал К. Іванов і майор А. Бочаров.

У лютому 1942 року в різних підрозділах Вермахту і Ваффен СС воювало півтора мільйони росіян, а у Франції боровся чисто російський 621-ий артилерійський полк СС.

У липні 1943 року лише на Східному фронті на боці німців воювало 78 російських батальйонів СС.

Хоч Гітлер істерично заявляв, що до Уралу жоден слов'янин не буде носити зброї, але знекровлені німецькі дивізії вимагали поповнення, тому фельдмаршали Вермахту не звернули уваги на заяви єфрейтора Адольфа Альойзовича. Навіть шеф ґестапо Гіммлер дивився крізь пальці на ці дії Вермахту і Ваффен СС.

Відомо про створення „Русской освободительной народной армии"– РОНА, яка була перетворена у 29 ґренадерську дивізію СС–„29.Waffen-Grenadierdivision SS".

Була створена і 1-а російська національна бриґада СС–„Дружина", яку очолював полковник Н. Радіонов.

Документально зафіксовано багато менших російських есесівських загонів і, навіть, 2-й Російський національний загін під командуванням

колишнього майора НКВД (!) Е. Блажкевича.

Не відставала від червоних генералів і полковників у формуванні російських національних загонів і російська діяспора зі своєю леґендарною РОА.

На особливу увагу заслуговують військові формування козаків, які мстили більшовикам ще з часів жовтневого перевороту. Відомі такі отамани козачих антирадянських формувань як генерали: Краснов, Доманов, Шкуро, Султан-Гірей, Клича, Павлов, Коновалов та інші.

Козаки виправдовували свою участь у війні на боці німців таким гаслом: „Хоч з чортом, аби тільки проти комуни".

Згадався такий радянський курйоз на козацьку тему. Ілля Еренбурґ, захищаючи свій роман „Буря" на з'їзді російських письменників, часто вживав слово „Родина". Михайло Шолохов, який сидів у президії, кинув репліку: „О какой родине ты, Илья, говоришь?", натякаючи Еренбурґу на його попередній роман „Мой Париж". Але Еренбурґ миттєво зреаґував: „О той, Михаил, которую твои казаки трижды продавали".

Ми перерахували тільки невеличку частину російських військових, переважно есесівських формувань, які свідомо воювали на боці гітлерівської Німеччини проти ненависного більшовицько-сталінського режиму.

Мабуть, доцільно згадати і такий факт. На одній із ділянок Ленінградського фронту до німецького командування звернувся військовий інженер 1-го рангу Іван Іванович Іванов з групою старших офіцерів, який мав доручення високих чинів фронту організувати у Ленінграді заколот проти комуністичного режиму. Але і ця пропозиція не була використана, засліпленим військовими успіхами, Гітлером.

Що стосується територіяльних утворень на територіях окупованих німцями, які рішуче виступали проти СССР, то слід згадати Полоцьке утворення і Локотську республіку на території Орловської і Курської областей, які продовжували свої військові дії аж до 1947 року.

А яке ставлення сучасної путінської Росії до згаданих антирадянських формувань? А різне. Є публікації, які реабілітують Андрія Андрійовича Власова, російська православна церква на території Всіхсвятського храму встановила стеллу, де викарбовані прізвища згаданих козачих отаманів, які надзвичайно хоробро боролися з більшовицькою гидрою.

А ось пам'ятні знаки дивізії „Галичина" і УПА москалі, вітренківці, сімоненківці і герасимівці постійно паплюжать, навіть у Львові.

Така вже природа окупанта і його малоросійських колаборантів.

Нагадуємо, що наведені факти про участь росіян у війні на боці гітлерівського Вермахту і Ваффен СС взяті з офіційних документів, які досліджує видатний рівенський історик Григорій Пустовіт.

Ю. МИКОЛЬСЬКИЙ

директор Карпатського музею
визвольних змагань України, доцент

Спомини

Степан МЕДИНСЬКИЙ

ІЗ ДИВІЗІЙНОГО ЗАПИСНИКА З ПОЛОНУ В АНГЛІЇ

(Закінчення з попереднього числа)

Неділя, 28.3. Після сніданку, попрощавшись з друзями, відходжу. Тому що це був латинський Великдень, автобуси рано не йшли. Отже, мусив вертатися пішки до своєї концертової групи. Пополудні з Василем Наконечним їдемо до міста Бері на прогулянку. Ввечорі о год. 7-ій даємо концерт разом з німецькою оркестрою і театральною групою. Концерт тривав понад три години. На концерті були також англійці. В таборі нас приймали гарно.

Понеділок, 29.3. Пополудні від'їздимо до свого табору. В таборі на свята були гості з цивільних таборів. В нашій пекарні відкрили деякі надужиття. Справу віддали до англійців.

Вівторок, 30.3. Табір не йде до праці, всі відпочивають після свят. Ввечорі знову їдемо до англійців з концертом. Тим разом одну частину дали англійці, а другу ми. Концерт тривав 3 години.

Четвер, 1.4. Я залишаю працю в таборі, присвячую більше часу науці. Ходять чутки, що наш табір перенесуть в іншу місцевість.

Субота, 3.4. Таборовики йдуть на прохід. Хто пішки, хто ровером. Всі прибираються якнайкраще, з чого англійці дивуються. Ввечорі драмгурток відіграв комедію „Швець Копитко". Актори грали свої ролі дуже добре, декорації зробив П. Полянський.

Неділя, 4.4. О год. 9.30 рано православний священик Іов Скакальський, який прийшов до Дивізії з Волинським леґіоном у Словенії, відслужив в церкві Службу Божу. Ввечорі наш хор їде співати до одної англійської церкви.

Неділя, 11.4. Погода гарна. Пополудні їдемо з концертом до м. Ґолі. По концерті проводимо товариські забави.

Понеділок, 13.4. Цілий табір йде на прохід. В таборі проводиться контроля інвентару.

Вівторок, 12.4. Пополудні з Василем їдемо роверами до міста на фільм „Сонґ оф Шехересада".

Четвер, 15.4. В англійськім касіно відбулася забава військових. Виступила наша танцювальна група.

П'ятниця, 16.4. Цілий табір йде на прохід. Англійський комендант табору просить хор до першої сотні, отже, цілу дорогу розливаються пісні. Весна вже в повному розквіті.

Субота і неділя, 17–18.4. Ввечорі паде сильний дощ, громовиця, всюди погасло світло.

Четвер, 22.4. Після збірки і Служби Божої табір йде на прохід. Примусовий для всіх.

П'ятниця, 23.4. О год. 10 рано збірка. Переглядає капітан і дає деякі накази. Ввечорі їдемо з концертом до міста Стовмаркет.

Субота, 24.4. Пополудні їдемо роверами за лозою на неділю. Ввечорі відправилась Вечірня. Хор дає концерт у шпиталі. На концерті був присутній німецький фельдмаршал Манштайн.

Неділя, 25.4. По збірці відправилась Служба Божа, свячення і роздача лози. Ввечорі–Вечірня.

Понеділок, 26.4. По збірці відправилась Служба Божа перед освяченням дарів. Відбувається великодня сповідь.

Вівторок, 27.4. Рано відправилась Служба Божа. В таборі відбулась виставка ручних робіт. Ми дали малий концерт для англійського генерала, який відвідав наш табір.

Четвер, 29.4. По збірці відправилась Служба Божа з Вечірнею, а ввечорі–Страсті Христові.

П'ятниця, 30.4. День дощовий. О 5-ій год. вранці в церкві приготовляємо Божий Гріб. Рано відправляються Царські Часи, відтак Вечірня і винесення Плащаниці. Біля гробу стоїть почесна варта. Ввечорі відправляється Єрусалимська Утреня.

Субота, 1.5. День дощовий. По збірці відправилась Служба Божа з Вечірнею. Пополудні приготовляємось до свят, прибираємо церкву. До табору приїздять на свята дивізійні та цивільні товариші.

Неділя, 2.5. Воскресіння Христове. Раненько, о год. 4-ій, цілий табір на ногах. О год. 5-ій почалась Воскресна Утреня, відтак Служба Божа і свячення пасок та інших страв. По сніданку ходили до шпиталю зі священиком співати хором Службу Божу. Настрій святочний. Хоч у невідрадних обставинах, за дротами, але в серці відчувається радість Великодня. Ввечорі в таборі відправляється Вечірня, а в театральній залі відбулася вистава „Воскресіння".

Понеділок, 3.5. Частина людей з табору йде до праці. Я їду з о. Кордубою до табору ч. 85, де відправляємо Службу Божу. Ввечорі даємо концерт в нашому таборі.

Вівторок, 4.5. Рано відправилась Служба Божа, а ввечорі–„Маївка". Сьогодні приїхала до нас німецька оркестра і театральна група. Вистава була дуже цікава.

Неділя, 9.5. Драмгурток повтоює виставу „Воскресіння".

Понеділок, 10.5. По від'їзді нашого ад'ютанта-англійця новий ад'ютант і деякі нові старшини в команді починають ставитись до нас вимогливіше.

Вівторок, 11.5. З табору виїхало 72 людей, котрі записались до Німеччини. Також розглядають справи тих, котрі записались до Франції і Арґентини.

Неділя, 16.5. Пополудні ідемо до англійської церкви співати. Опісля перекуска і гарний настрій між англійськими дівчатами.

Понеділок, 17.5. Англійські Зелені Свята. По обіді їдемо роверами до села на весняні забави. Наступного дня також.

Понеділок, 24.5. Ввечорі в тетральній залі відбулася Академія в честь головного отамана Симона Петлюри і полковника Евгена Коновальця.

Вівторок, 25.5. Приїхав священик. В театральній залі–кіно.

Вівторок, 1.6. З табору від'їздить 100 людей на іншу працю.

П'ятниця, 4.6. Зранку відправляється Служба Божа. Поблизу нашого табору приїхав невеликий цирк. Вечорами там великий рух. Не бракує там і нашої „братви".

Неділя, 6.6. Погода гарна. Після збірки відправилась Служба Божа, на котрій були дві англійки з родини священика. О год. 11-ій відправилась друга Служба Божа у шпиталі. Ввечорі відправився Молебень.

Вівторок, 8.6. По раннім богослуженні йдемо до праці. З табору знову відходить 10 людей. Їдемо з концертом до місцевості Ґепворт. Люди задоволені концертом.

Середа, 9.6. З табору виїхало 25 людей. Прийшло офіційне повідомлення, що не вільно носити зеленої уніформи. Будуть вимінювати на чорну. Ввечорі в церкві відправилась Велика Вечірня.

Четвер, 10.6. Вознесіння. О год. 6-ій відправилась Служба Божа, а ввечорі у шпиталі–Молебень.

П'ятниця, 11.6. Після богослуження священик від'їхав.

Неділя, 13.6. По збірці робимо таборові знімки до альбому. Ввечорі хор їде до церкви в м. Дісс.

Ранішня збірка у таборі.

Середа, 16.6. З табору знову має виїхати 300 людей. Ввечорі ми даємо для них концерт і для англійської комісії, яка приїхала до табору.

Четвер, 17.6. Погода дощова. Вранці їдемо з хором на похорон нашого друга з 82-го табору, котрий помер після автомобільної катастрофи. Сьогодні від'їздить 300 людей до міста Ілі. Ввечорі їдемо з концертом до м. Бектону. До шпиталю приїхав наш священик о. М. Ратушинський.

П'ятниця, 18.6. Погода змішана–вітер, дощ, сонце. Після богослуження в церкві їдемо за харчами до Цетфорду. Священик від'їхав.

Субота, 19.6. Зелена субота. В церкві робимо могилу, замаюємо зеленню. Хлопці привозять з праці квіти і зелене галуззя та замають

бараки. Пополудні, на прохання жінки ад'ютанта, даємо малий концерт.

Неділя, 20.6. Зелені Свята. Після збірки, в церкві відспівали (без священика) Панахиду за поляглих. До табору приїхали три дівчини– „діпістки" до хлопців, з котрими переписувались. Перед вечором їдемо з хором до церкви у Ботесфілд.

Вівторок, 22.6. На дворі хмарно, паде дощ. Я йду до праці в поле. З нашого табору відійшли люди до праці в шпиталі з причини виїзду німців. Між ними–три хористи.

Середа, 23.6. В таборі ходять поголоски про наше скоре звільнення, однак ми не віримо, бо знаємо з досвіду минулих років полону.

Субота, 26.6. Ввечорі о. М. Ратушинський відправив Молебень.

Вівторок, 29.6. Приїхав о. Кордуба. Ввечорі грає кіно. Знову ведуться балачки про наше звільнення. Полон вже всім досить докучив. По таборах ширяться чутки про виїзд до Німеччини.

Середа, 30.6. Ввечорі у театральній залі відзначено проголошення відновлення Самостійности України у Львові 1941 року.

Четвер, 1.7. До праці не пішли. Причини не знаємо. Ввечорі у шпиталі відзначаємо Акт 30.6. 1941 року.

Неділя, 4.7. Надворі дощ. Богослуження не було. Ввечорі хор у шпиталі дає концерт, який голосниками був поширений на цілий табір. Сьогодні кількадесят людей записались на виїзд до Німеччини. Приїхав о. Кордуба.

Вівторок, 6.7. На праці знову виникають непорозуміння. Кількох людей замикають до „калабушу".

Середа, 7.7. Всі на праці. Приїздить сотник Богдан Панчук.

П'ятниця, 9.7. Цілий день дощ. В такі дні в бараках йдуть різні гутірки „на весело". Особливо тоді, коли хтось дістане якогось „веселого" листа, найчастіше від наших „діпісток", котрі пережили тяжкі часи в Німеччині, а тепер доля кинула їх до Англії. Від'їхав о. Кордуба, а приїхав православний о. І. Скакальський. З нашого табору має виїхати 300 людей, в тому числі наш хор.

Неділя, 11.7. Службу Божу відслужив о. Скакальський. Тому, що з табору виїздимо, то кожний ще востаннє переходить вулиці і знані місця цієї околиці.

Понеділок, 12.7. Св. Петра і Павла. Приготовляємось до від'їзду.

У Норвігу на жнивах

Вівторок, 13.7. Вранці забираємо свої речі й виходимо з табору. Машини відвозять речі й вертаються та забирають нас уже з дороги. Зі станції Дісе від'їхали до міста Норвіч. Пішки йшли до табору, зараз біля міста. Тут взялися до чищення бараків, які були запущені. Пополудні проба хору. В таборі провадяться курси танців і, на запрошення керівника, я йду увечорі грати на акордеоні.

Середа, 14.7. До праці не йдемо. Збірок нема. Вранці англійський

старшина проводить перегляд наших речей. Пополудні йду з товаришами оглянути нову околицю, а передовсім місто, котре має понад 120 тисяч населення.

Четвер, 15.7. Пополудні йдемо до музею у Норвіч. Увечорі даємо в таборі концерт.

П'ятниця, 16.7. Табір на праці. Хор до праці не йде. В перших днях табір нам не зовсім подобався. Вільний час проводимо в місті.

Неділя, 18.7. В таборовій каплиці католицький священик відправив богослуження. Хор співав частини літургії. Під табір кожного вечора приходить багато дівчат. Нас відвідують також наші дівчата.

Понеділок, 19.7. Всі йдемо до праці. Наша група, 15 людей, працює при садженні капусти.

Вівторок, 20.7. Вибираємо льон. Праця досить прикра, бо робимо схильцем.

Четвер, 22.7. Весело проходять години в полі. Вечорами „більші кавалєри" снуються по парках з англійками.

П'ятниця, 23.7. Англійський комендант повідомив, що наступного тижня мало би бути наше звільнення. Цілий табір радіє.

Субота, 24.7. Футбольна дружина грає матч з англійцями. Наші перемогли 3:0.

Неділя, 25.7. Чеський католицький священик відправив Службу Божу. Співав наш хор. Пополудні всі ідуть до парку, де кожної неділі грає оркестра. Ввечорі ми в парку заспівали хором кілька пісень. Цивільні щоразу більше цікавляться нами.

Понеділок, 26.7. Майже всі команди працюють тепер біля льону і бараболі. Дні тепер дуже гарячі. В таборі ввечорі грає кіно.

Четвер, 29.7. Від'їздить 200 людей назад до 56-го табору.

П'ятниця, 30.7. Ввечорі даємо концерт в більшій школі в селі Спровстон біля Норвічу.

Неділя, 1.8. Вранці співаємо в церкві підчас богослужіння, яке відправив чеський католицький священик. Пополудні під час проходу в парку п'яний американський вояк-чех розвеселив нашу „братву".

Понеділок, 2.8. Свято банку. Отже, день вільний від праці. Пополудні йдемо до міста й заходимо до церковного музею, де є ікони та церковні золоті речі з України.

Четвер, 5.8. Ввечорі даємо концерт в таборі, на котрий приїздять репортери з міста Норвіч.

П'ятниця, 6.8. В таборі вже працює комісія, котра приготовляє документи звільнення.

Понеділок, 9.8. Після праці ввечорі повідомила нас команда, що ми повертаємося до свого старого табору ч. 56. Трохи шкода нам від'їздити, бо тут ми щойно почали розгортати працю–концерти, вистави, спорт.

Четвер, 12.8. Погода не сприяє. Підчас маршу нашої вісімдесятки

до станції, цілий час іде дощ. О год. 9-ій всідаємо до поїзду. Дорогою чомусь нема веселого гумору. На станцію Дісс приїздять дві машини. На одну вантажимо наші речі, а на другу сідає частина людей. Ще на станції довідуємось від наших шоферів, що в таборі почали голодівку.

Голодівка

Під табором повіяло сумом. Довкола колючий дріт, брама замкнена на колодку. Військова служба, котра вештається біля табору, дивиться на нас вовчим оком. Ми уставляємось п'ятками й англійці проводять в наших течках і валізах ревізію. За чим шукають? Не знаємо. За якийсь час приїздить решта людей і машина з пакунками. Тут знову перевіряють наші пакунки, декому забирають цивільні речі.

Йдемо до табору, за нами брама знову замикається. В таборі майже всі лежать в ліжках під покривалами. Ми приміщуємось у вільних бараках. Від знайомих довідуємось про події. Наш 56-ий табір був взірцевим щодо порядку і дисципліни. Однак чомусь його вважали за найгірший з усіх. Коли роз'їхавсь по інших таборах, якось відчувалось кращу атмосферу й назад ніхто не мав охоти вертатись. Однак вертатись мусили. Минулого тижня сталась одна подія, яка спричинила голодівку.

Люди поїхали, як звичайно, до праці, а їх привезли на заміновані поля. Частина поля вже була відмінована. Англійці дали пояснення і сказали братись до роботи. Наші відмовились. Приїжджає комендант табору з своїми штабовцями і вговорює, що нема ніякої небезпеки, що міни будуть вишукувати апаратами. Не помогло. Їм відповіли, що ми вже три роки в неволі й незабаром буде звільнення. Отже, ми не хочемо тут шукати собі смерти або каліцтва. Ми цих полів не мінували, з вами ми не воювали, добровільно перейшли до вас, отже, цієї роботи не будемо виконувати. Всі вернулися до табору. Вихід з табору замкнули. Згодом прийшло повідомлення з головної кватири, щоби до цієї праці наших людей не брали і табір знову дістав дозвіл на вихід. Якийсь час було все спокійно. Приходить повідомлення, що має приїхати цивільна комісія на звільнення. Однак прийшов цей день і показалось, що це неправда. Людей це страшно вразило. Ввечорі в кожному бараку заповіли, щоб не йти до праці.

Середа, 11.8. Всі встають, однак на збірку й до праці ніхто не йде. До табору привозять харчі. Весь табір вийшов перед браму і не допускає автомашин з харчами. Два рази скидали з машин харчі і два рази викидали їх назад. Всі стоять перед брамою. Тоді виходить англійський комендант з фузією і ще кількох англійців з палками, та пробують цим настрашити людей. Ніхто не злякався. Один з таборовиків вийшов наперед, розстібнув сорочку і сказав: „Стріляй!" Тоді комендант відійшов. Згодом через нашого коменданта перепросив людей, що він зле поступив, бо був дуже знервований.

В таборі тимчасом вибрали комітет. Ухвалено, щоб також відмовитись від прийняття харчів. Увечорі приїхав англійський підпоручник, а з ним голова Союзу Українців у Британії сотник Богдан Панчук.

Цілий вечір обговорювали вигляди звільнення, про обдурювання обіцянками і відкладанням з місяця на місяць. Почалась голодівка.

Ми, приїхавши, застали всіх в ліжках. Довідавшись про ситуацію, ми прилучились до цієї акції.

П'ятниця, 13.8. День хмарний, немов співчуває нашому невідрадному положенню. В таборі спокійно. О год. 9-ій старші бараків і члени комітету мають нараду, як представити нашу справу англійському генерал-бриґадирові, котрий має приїхати з головної кватири о год. 11-ій. О год. 11-ій ввесь табір виходить на збірку. Приїхав бриґадир, а з ним приходить комендант і ад'ютант табору. Бриґадир сказав, що він нас розуміє, чому ми зробили цей протест, однак, каже, що цим нічого не осягнемо. Сказав, що вони стараються, щоби нас якнайскоріше звільнити. Запевнив нас, що в понеділок приїде цивільна комісія, відтак лікарська. Однак мусимо перестати голодувати.

Опісля наша делеґація з'ясувала йому наші домагання і погодилась перервати голодівку, якщо його запевнення будуть правдиві. Табір почав повертатись до життя.

Неділя, 15.8. Погода гарна. По збірці відправилась Служба Божа. Після гамірного й рухливого міста Норвіч, наш Ботесдейл виглядав глухим і непривітним. До деяких хлопців приїхали наші дівчата.

Понеділок, 16.8. Починає працювати цивільна комісія. Записують виключно до сільськогосподарських робіт. Чомусь багатьох не приймають.

Вівторок, 17.8. Комісія працює далі. З табору люди переходять через дроти на приватну працю до фермерів. Я з двома товаришами також йду. Через дві години вдалось дістати працю в одного господаря. Кожний був вдоволений, бо заробив кілька шілінґів, яких нам так бракує.

Середа, 18.8. На списку вже є моє прізвище, тому залишаюсь в таборі.

Четвер, 19.8. Проходжу комісію, опісля йду до праці. 60 людей поїхало до лікарської комісії.

П'ятниця, 20.8. Половина табору пройшла комісію. З табору люди ходять командами до праці. Працюють по 12 годин денно. 40 людей від'їхали до 85-го табору на працю.

Субота, 21.8. До праці пішли, як звичайно. Багато пішло на приватні роботи. На збірці бракувало людей, тому після списків вишукували, кого бракує. По полудні наша трійка знову ходила до праці. Ввечорі в театральній залі наш драмгурток давав виставу „Швець Копитко".

Неділя, 22.8. На збірку всі стають біля своїх бараків і англійці проводять точне числення. Пополудні йдемо на прохід.

Середа, 25.8. Збірка в таборі два рази. Промовляє майор-комендант табору. Упоминав, що табір не придержується порядку і дисципліни. Від сьогодні вихід з табору дозволений щойно від 5-ої години увечорі. Ми дали концерт для англійської цивільної комісії. Зробили з нею знімки. Буде пам'ятка перших кроків до цивільного життя.

Четвер, 26.8. Маючи вільний час, пишу листи, вивчаю англійську мову, граю на фортепяні. Ввечорі йду зі священиком до шпиталя, де відправляєм Молебень.

Субота, 28.8. До поблизької місцевості приїхав цирк. Наших хлопців це цікавить, бо в кишені дзвенить якийсь гріш.

Понеділок, 30.8. Через дроти йду на цивільну працю. До лікарської комісії іде 40 людей.

Вівторок, 31.8. 70 людей, в тому числі і я, їдуть до лікарської комісії міста Іпсвіч. Гарне місто. Цивільні документи потверджені.

Середа, 1.9. Йду до праці з командою. Праця можлива, однак прикро, коли подумаєш, що такий довгий день треба робити та сухих харчах за мізерний один шілінґ. Перша від'їжджаюча наступного дня група до цивільного табору дістала виплату з рахунку запрацьованих грошей.

Субота, 4.9. Праця при молотарці досить тяжка.

Неділя, 5.9. Отець Кордуба відправив Службу Божу. У шпиталі відправилась також співана Служба Божа. Пополудні їду ровером до знайомих англійців, в котрих працював кілька днів. Дуже мені подобалось їхнє ставлення до мене.

Вівторок, 7.9. По праці маємо ще досить вільного часу. Проводимо його досить приємно на „одному мості" з дівчатами.

Четвер, 9.9. Вранці від'їздить група „щасливців"–110 осіб. До табору вертає група людей, котра була на праці під Лондоном. Сьогодні закінчується робота на жнивах для таборовиків, лиш дві команди ще йдуть до праці.

П'ятниця, 10.9. Відпочиваю у таборі. Увечорі приїздить сотник Богдан Панчук і два священики з Лондону для полагодження особистих справ полонених.

Понеділок, 13.9. Праці нема. Повідомляють про від'їзд 50 людей. Їдемо ми, тобто хор (не всі, бо кількох вже виїхало).

П'ятниця, 17.9. Наша п'ятдесятка вибирає гроші. Я маю 20 фунтів. Це моя заплата за майже півтора року праці в полоні в Англії. Гарні гроші на перші кроки цивільного життя. Здаємо „прізонерські" лахи. Чуємося задоволено.

Неділя, 19.9. По збірці відправилась Служба Божа, на котрій ми останній раз співали хором. Відтак іду зі священиком до шпиталя, де відслужили ще одну Службу Божу.

Пополудні йду попрощати знайому англійську родину. З ними іду у відвідини до їх родичів. Дуже мені подобалась їх гостинність. Пізно вечором вони привезли мене своїм автом до табору.

Кінець полону

Понеділок, 20.9. Встаємо раннім ранком. Який це радісний день. Я звільнений з полону. По трьох і пів роках задротянського життя, сього-

дні починається нове, вільне життя. У це не хочеться вірити.

З табору автами від'їжджаємо до Цетфорду на станцію. Їдемо в напрямі Лейчестер. В Петерборо маємо двогодинну зупинку. У Ґрентген перебирає нас цивільна влада і автами їдемо до гостелю в Редмайл.

Гостель нам сподобався, бо малий, якраз на нашу п'ятдесятку. В кожній кімнаті замешкало нас по 8. Меблі для кожного окремо, всюди чисто і гарно. Відразу відчулось оживлення, задоволення і взагалі зміну. По вечері директор табору видав нам розпорядки, поінформував про все–почалось нове життя.

Ми цивільні.
Перший ряд стоять: Онуферко, В.Нищота, М.Романюк, М. Костюк.
Задній ряд: С. Мединський, В. Кецун, Т. Романюк.

Вівторок, 21.9. Погода гарна. Йдемо до праці. Працюєм як цивільні, за нормальну платню.

Середа, 22.9. Ті, хто працює в поблизьких господарів, їде ровером, а решта автом. Я їду ровером. Праця нормальна. Увечорі приїздить цивільна поліція і виписує документи. Ми заспівали їм кілька пісень, з чого вони були дуже вдоволені.

Четвер, 23.9. Ввечорі до гостелю приїздять араби з різним крамом. Зачули свіжі гроші в нових цивілістів.

П'ятниця, 24.9. Дістаєм перші гроші, по одному фунтові.

Субота, 25.9. Працюємо до полудня. По полудні йдемо на футбольний матч. Грає наша дружина з англійською. Виграли наші. Ввечорі йду з товаришами на пиво, щоби трохи розпізнати місцевість і познайомитись з людьми. Як звичайно, при пиві ми заспівали кілька пісень і люди нами зацікавились. Обговорюємо концерт в цьому селі.

Неділя, 26.9. Приїздить декілька знайомих товаришів. Майже цілий день йдуть розмови.

Понеділок, 27.9. Увечорі робимо пробу хору. Араби-гендлярі знову з крамом у гостелі.

Четвер, 30.9. Сьогодні не йду на роботу–перестудився. Життя почало набирати щораз більшого темпу. Хор і спортова дружина почали свою діяльність, культурно-освітня праця поширилась, і нове, цивільне, вільне життя потекло своїм руслом.

Гостель Редмайл,
1.10. 1948 року.

Ро-Ко

НАЙНОВІША Й НАЙКОРОТША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ?

Кажуть деякі історики: історія—це фікція...Твердять інші історики: якщо твою історію пишуть іноземці, то вона, історія твоя, буде іноземна...

А якщо твою історію пишуть політики, то така історія буде „політична", тобто нікудишня для твого народу, а найкудишніша для автора-політика, а ще окупанта!

Ось, наслухався, начитався про історію України чи українського народу, чи народу України... І що з того? Є незалежна Україна, тобто держава Україна, а яка її історія? Є! І скільки захочеш. І скільки надруковано. І скільки купиш. Якщо її знайдеш. Навіть у столиці Золотоверхому.

Цікаво би було довідатися, яку історію прочитав Президент Ющенко. А яку Перша Леді Катерина! А яку Бюті Юля? А яку профессор Янукович? А яку професор Литвин?

А яку Президент Кучма?

Його історія записана на плівках і закінчилася на Ґонґадзе. Без голови... Тобто дуже довга, бо без кінця!

Президент Ющенко виявив неабияку історичну ерудицію, коли його запиталися на радіопрограмі про дивізійників-героїв і упівців-героїв. Він відповів: що ви? Це небо і земля. Перепрошую, це земля і небо,—мав би сказати. Отже, він не вірить у пекло. І це добре для наших героїв.

Аж тут справу історичну розв'язав для усіх українців Президент Путін. Ніхто не сподівався, що він такий „історичний", що не тільки створив історію держави України, але й дав перший урок. І то не комубудь, а Президентові найбільшої потуги—так називають свою Вітчизну американські історики—Джорджеві Бушові.

—Джордж,—сказав Путін,—ти не знаєш з ким почав дружбу. Україна навіть не держава.

І далі пояснив, що Україна—це щось гейби харитативна установа, на яку скинулися, як на бідну сироту, різні держави: Польща, Румунія, Чехословачина і найбільше Росія. Бо вона найщедріша. Забув згадати Угорщину—не відомо, чи угорці про це читали у своїй історії. І, очевидно, забув Словаччину, уряд котрої напевно образився.

Як Буш зареагував на таку лекцію історії?

Не відомо, бо медії нічого про це не говорили. Джордж Буш не дуже битий в історичних питаннях. На це докази в Афганістані і Іраку. Напевно він пустив ці слова Путіна попри вуха, а в найліпшому випадку—крізь одне вухо до другого й так далі. Невідомо, в котрому напрямку—зі сходу на захід чи з заходу на схід...

Президент Ющенко в одній секунді став екзильним президентом—без держави—на еміґрації вдома. Або в діяспорі у Росії. Очевидно, ніяк не зареаґував, бо той історичний урок передавався з Сочі, а не з Москви.

Ще один доказ у користь Путіна. Коли балотувався на президента Янукович, його Путін визнав Президентом України, хоч Янукович програв вибори! Опираючися на історичну логіку, Путін був правий, бо проголосив Януковича президентом недержави. А це велика політика!

З цієї політики скористалася пані канцлер Меркель. Вона признала, що Україна не держава й тому не може бути членом НАТО. І дайминато, Німеччині може щось впасти, як буде свою пожертву від України відбирати Польща. Будуть „відзискані землі" для Дойчлянд юбер аллєс!

А що залишиться для українців—на своїй не своїй землі? У Недержаві?

Залишиться це, що було і що буде. Бо як каже наша справжня історія:

Коли Бог розподіляв землі між народими світу, кожному щось дав по заслузі. Аж тут з'явилися українці. Як звичайно, спізнилися. Подивився ласкавим оком на тихий побожний люд і сокрушилося Йому серце.

—Все роздав я,—каже,—але собі затримав найкращий кусок землі. То й вам цей віддаю і живіть та хваліть Бога во віки вічні.

Що на це скаже „історик" Путін?!

Огляди, рецензії

ЛІТОПИС УПА – ДОКУМЕНТОВАНА ІСТОРІЯ

35 років тому з'явився перший том видавництва „Літопису УПА"–серії книг, у якій публікуються документи і матеріяли з історії УПА та Збройного підпілля ОУН. Початок цьому виданню дали кол. вояки УПА, які в результаті Великого рейду 1947-49 рр. опинилися в Західній Европі, а опісля в Північній Америці. „Літопис УПА"–це спільне видання Об'єднання колишніх Вояків УПА США і Канади та Товариства колишніх Вояків УПА ім. ген. Тараса Чупринки в США і Канаді. Від початку заснування видавництва появилося 67 томів у трьох серіях. До друку готуються також подальші книги.

Перша серія (так звана „канадська"або основна) налічує 46 томів. Вона базується на документах, що їх рейдуючі частини або спецкур'єри переправили з України на Захід. Це переважно підпільні документи. Більшість із них походить з Архіву ЗП УГВР. Вийнятком є три томи німецьких документів, один том польських і радянських документів і том документів, які стосуються Кирила Осьмака, Президента УГВР. Три останні томи – 43-ій, 44-ий та 46-ий укладені на основі знайденого під землею в 2004 році підпільного архіву в с. Озерна Тернопільської області. Другою організацією, яка мала багато документів підпілля була ЗЧ ОУН, але з різних причин „Літопис УПА" мав доступ лише до поодиноких документів цієї збірки. Усі намагання налагодити співпрацю з отаманом Тарасом Бульбою-„Боровцем" та ОУН (М) не мали успіху.

Друга серія, або нова київська (започаткована в 1995 р.), нараховує 11 опублікованих томів, інші перебувають на різних стадіях підго-

товки. Вона охоплює тільки документи з архівів України. Серед них є як підпільні, так і радянські документи, що походять з архівів ЦК КПУ (тепер ЦДАГОУ), Жовтневої Революції (тепер ЦДАВОУ) та КҐБ (тепер СБУ). Багато таких матеріялів знаходиться у різних обласних архівах. Серія виходить під грифом не лише „Літопису УПА", але й Інституту української археографіїї ім. М. С. Грушевського, Національної академії наук України, Державного комітету архівів України та Архіву СБУ. Тому книги вміщено також на офіційній веб-сторінці Державного комітету архівів України.

Третя серія „Бібліотека" (заснована у 2000 р.) подає аналітичні розвідки та спогади, хоча спогади друкувались і в першій серії. У рамках серії вийшло 9 томів, ще декілька готуються до друку.

Багато уваги у виданнях „Літопису УПА" приділено Волині, де 1942 року зародилася УПА. Томи 1, 2, 5 і 27 першої серії, 1, 2, 8 і 11 другої серії та 1 і 7 серії „Бібліотека" присвячені саме Волині. Томи 6, 7 і 21 першої серії містять німецькі документи про українське протистояння на цій території. Інші томи другої серії (від 2 до 8) також пов'язані з Волинню та Поліссям. Загалом матеріяли про діяльність УПА і Збройного підпілля на Волині займають 18 томів.

Другий реґіон, який широко представлено в книгах Літопису–Закерзоння. Причиною цього, принаймі на початковій стадії розвитку видавництва, стала досить велика кількість матеріялів із цього терену. Більшість з них принесли рейдуючі відділи, а також кур'єри, які курсували між Західною Німеччиною та Україною. До того ж, засновниками й активістами „Літопису УПА" були вихідці із Закерзоння. Документи з тих земель увійшли до томів 13, 14, 16, 17, 22, 28-31, 33, 34, 37, 39 і 40 першої серії та 2, 3 і 4 серії „Бібліотека"(разом 17 книг).

Документи з Поділля, переважно з Тернопільської області, уміщено в томах 11, 12, 43, 44 і 46 першої серії й частково у томах 3-8 другої або нової серії.

Карпатському реґіонові (Дрогобиччина та Івано-Франківщина) присвячено томи 3, 4, 18 і 19 першої серії та том 6 серії „Бібліотека".

За змістом видання можна покласифікувати так. Спогади подано у першій серії в т. 5 („Волинь і Полісся. Німецька окупація"– це перша книга, яка містить декілька спогадів про тогочасні події), т. 15 (спогади Костя Гіммельрайха), т. 18 (спогади групи УПА „Ґоверля"), т. 27 (спогади Романа Петренка), т. 28 (спогади Марії Савчин-„Марічки"), т. 29 (спогади Івана Ґарасиміва-випускника школи „Оленів"), т. 30 (спогади Степана Стебельського та Олекси Конопадського), т. 31 (спогади вояків УПА з „Розточчя"), т. 37 (спогади Івана Лика та Миколи Терефенка) та в серії „Бібліотека" в т. 1 (спогади Юрія Ступницького), т. 3 (спогади Ярослава Грицая), т. 4 (спогади Василя Левковича, Івана Василевського-Путко та інших). З 12 книг спогадів найбільш

знаними є спогади Марії Савчин-„Марічки", які удостоїлися перевидання та видання англійською мовою. Перевидано також спогади Ю. Ступницького, 1 і 2 томи Основної серії.

Підпільні часописи опубліковано в 7 книгах (разом із книгою, присвяченою УГВР, їх 8). Том 1 другої серії містить видання (три журнали) Головного Командування УПА. У тт. 3 і 4 першої серії передруковано журнал „Чорний ліс", у т. 16–підпільні журнали Закерзоння, у т. 17 подано англомовні видання підпілля, а в т. 24–передрук журналу „Ідея і Чин".

Чотири книги Літопису присвячено біографіям–Кирила Осьмака, Президента УГВР (т. 41 основної серії), Катерини Зарицької, керівника УЧХ (т. 8 серії „Бібліотека") і в 2007 році до 100-ліття з дня народження ген. Романа Шухевича–„Тараса Чупринки" видано дві книги–документів (10 том Нової Серії) та спогадів (45 том Основної серії) і брошура „Нескорений Командир" про легендарного командира УПА.

УГВР присвячено 4 книги (6 або навіть 7, якщо враховувати біографічні томи)–тт. 8, 9, 10 і 26 першої серії.

У двох томах першої серії–23 і 32 зібрано матеріяли про медичну службу УПА. Цієї теми торкаються документи тт. 2 і 8 другої серії, а також т. 7 (автор Володимир Ковальчук) серії „Бібліотека".

Полеглим воякам присвячено два томи першої серії–11 і 36. Перший із них стосується Тернопільщини, а другий–Львівщини. Інформацію про полеглих вояків містять інші книги, як наприклад, тт. 33, 39, 40, а також книга „Повстанські могили" (про загиблих на Перемищині, Лемківщині, Ярославщині, Любачівщині та Холмщині). Побіжні згадки можна знайти у подальших книгах і радянських документах.

Дві книги серії „Бібліотека"–тт. 5 (Львівщина) і 6 (Дрогобиччина) –це реєстр осіб, причетних до визвольної боротьби. Там наведено імена колаборантів.

У тт. 43, 44 і 46 першої серії вміщено протоколи допиту ОУН СБ Тернопільщини.

Тексти і ноти понад 600 пісень УПА, які зібрав і професійно опрацював композитор Зеновій Лавришин, уміщено в т. 25 першої серії. Том 38 наводить схеми й описи криївок і бункерів УПА, узяті з Архіву внутрішніх військ СРСР.

Радянські протоколи допитів полонених керівників УПА, яких згодом розстріляли, увійшли до т. 9 другої серії. Подані там документи детально описують організаційну структуру підпілля та його діяльність. Наступний том цих матеріялів повинен з'явитися в 2008 році.

Томи 20 і 35–це покажчики до цілого видання (в тому тт. 1–34 „Бібліотека" та книга „Повстанські могили").

Історія, діяльність та біографії усіх, хто спричинився до появи видань Літопису описана у 42 томі Основної серії.

Як доповнене ілюстроване видання, Літопис щорічно із 2004 року видає настінні календарі із тематикою про УПА з відзначеними історичними та іншими важливими подіями, знимками тощо.

Крім власних книг, „Літопис УПА" допоміг побачити світ книжці д-ра Євгена Місила „Повстанські могили", чотиритомному (перевиданому і доповненому) зібранню творів Володимира Макара „Спомини і роздуми" та англомовній праці „Політична думка українського підпілля 1943-1951", випущеній у 1986 році Канадським інститутом українських студій (КІУС). Деякі матеріяли цих видань походять зі Збірки Петра Й. Потічного про підпільну та протипідпільну боротьбу в Україні–архіву „Літопису УПА" при Торонтонському університеті. У цій збірці знаходиться також повний архів Внутрішніх військ українського округу 1944-1954 років (понад 150.000 сторінок документів), частини яких вели боротьбу проти підпілля протягом цього часу, та інші матеріяли з архівів Росії та України. Електронний опис видань „Літопису" можна знайти на веб-сторінці www.litopysupa.com, де до кожного тому, за винятком найновіших, подано вступні статті та резюме англійською мовою.

Оскільки щоразу в Україні та інших країнах стають все більш доступними важливі архівні документи про Визвольні змагання минулого століття, на їх основі готуються до друку вісім слідуючих томів, зокрема три томи Основної серії, два томи Нової (Київської) серії, три томи в серії Бібліотека, в тому книга про Підпільну Пошту України (вона має зацікавити і філателістів), книга, присвячена ВО „Буг" та багато інших.

Видавництво „Літопис УПА" встигло за свою історію зробити чимало. Зібрано багато документів і матеріялів, які становлять інтерес як для дослідників, так і для ширшого кола читачів. Вартість проекту чимала. Всі гроші надійшли від Української Громади у формі фундацій та пожертв, яка доцінює потрібність такого видання. Колектив „Літопису УПА" працює безкоштовно на громадських засадах і оплачує тільки друкарські роботи. Цей факт допомагає зрозуміти, чому горстці колишніх вояків УПА вдається забезпечити постійний ріст Видавництва й продовження цієї важливої праці.

Редакція та Адміністрація
Litopys UPA, P.O.Box 97, Stn "C", Toronto, ON M6J 3M7,
upa@sympatico.ca, www.litopysupa.com

1-ша УКРАЇНСЬКА ДИВІЗІЯ „ГАЛИЧИНА" У ЕНЦИКЛОПЕДІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ, том 5-й

У статті є деякі неточності, які справляємо наприкінці.

„ГАЛИЧИНА" ДИВІЗІЯ–військова формація у складі німецьких збройних сил періоду Другої світової війни, до якої набирали галицьких українців. Назва і підпорядкування дивізії змінювалися: на час організації набору (весна-літо 1943)–„СС стрілецька дивізія Галичина", або „Галицька дивізія"; у січні 1944–„14–СС добровольча дивізія Галичина"; після переформування в серпні 1944–„14-а гренадерська дивізія зброї СС (Галицька №1)"; від листопада 1944–„14-а гренадерська дивізія зброї СС (Українська №1)"; після складання 25 квітня 1945 присяги на вірність українському народу перед представниками Українського національного комітету–„1-а Українська дивізія УНА" Однак повного завершення „українізації" дивізії, в складі якої на той час налічувалося 11% німецького персоналу, не сталося у зв'язку з капітуляцією Німеччини. З цієї ж причини не перебрав командування формацією від бриґаденфюрера СС Ф. Фрайтаґа генерал-хорунжий М. Крат. Тривалий час ініціативи частини українських антикомуністичних діячів, спрямовані на створення військового з'єднання, яке б разом з німецькою армією боролося на фронті проти радянської армії, німецька влада відкидала. *Однак, навесні 1943 окупаційна адміністрація на теренах райхскомісаріату „Україна" приступила до організації „Українського визвольного війська" на зразок „Русской освободительной армии" генерала А. Власова, до складу яких включалися особи різних національностей.*[1] *Водночас за клопотанням губернатора дистрикту „Галичина" О. Вехтера, який пішов назустріч побажанням українських громадських діячів Східної Галичини, райхсфюрер СС Г. Гіммлер згодився на формування дивізії СС з числа галицьких українців.*[2]

28 квітня у Львові відбулося урочисте офіційне проголошення формування дивізії. Для набору, духовно-культурної та соціяльної опіки її вояків та їхніх родин створювалася Військова управа (ВУ) як допоміжний орган при губернаторові дистрикту „Галичина". Почесним головою ВУ обрали колишнього військового діяча ЗУНР генерала УГА В. Курмановича, головою–представника німецької адміністрації А. Бізанца, колишнього старшину УГА. Від грудня 1943 ВУ видавала часопис „До перемоги", *від січня 1945 „До бою"*.[3] На теренах Східної Галичини діяло близько 50 окружних та повітових уповноважених, яким допомагали місцеві органи Українського центрального комітету. Набір до дивізії йшов досить швидкими темпами і спершу проходив за урочистих обставин, *хоча ОУН(б) і УПА виступали рішуче проти вступу українців до дивізії.*[4] 30 жовтня 1943 на засіданні ВУ були підбиті підсумки вербувальної кампанії: зголосилося до вступу в дивізію понад 82 тис. осіб, пройшли медичне обстеження–25,6 тис., одержали

виклик на зарахування–19 тис., з'явилося–13,2 тис., направлено у вишкільні табори–11 578 осіб, що було менше штатної чисельності піхотної дивізії СС. Основний рекрутський вишкіл проходив у таборах Гайделяґер і Нойгаммер, згодом різні категорії вояків були направлені на фахові вишколи й підстаршинські школи вермахту й військ СС у Чехії, Франції, Нідерландах. За штатним розписом дивізія мала у своєму складі три піхотних полки (№29, 30, 31), гарматний полк; батальйони: фузілерний, зв'язку, саперний; дивізіони: протитанковий, зенітний; спеціяльні частини, запасний вишкільний полк (разом близько 16 тис. вояків). Командиром було призначено бриґадерфюрера СС Ф. Фрайтаґа, *начальником штабу–майора В.-Д Гайке. Старшинські і підстаршинські посади займали переважно німці, в ланці нижче батальйону були й українці.*[5] Командною визнавалася галицька (українська), наказовою–німецька мови. *Разом із полками № 1-3 (29, 30, 31) формувалися й полки № 4-8, які називалися поліційними й були включені у формування, що мало назву „Добровольча СС поліційна дивізія „Галичина".*[6] Зокрема 4-ий полк цієї формації в лютому 1944 діяв проти польських і радянських партизанів у районі Золочів-Радехів-Збараж. Це ж стосується т. зв. Бойової групи Баєрсдорфа (2 тис. вояків), яка у березні 1944 вела боротьбу з партизанами у районі Чесанів-Любачів-Замостя-Тарноград. Вояки дивізії присягалися на вірність ідеалам боротьби проти більшовизму для визволення українського народу й своєї батьківщини і на виявлення безумовного послуху Верховному головнокомандувачеві німецьких ЗС А. Гітлеру. На відміну *від інших формацій*[7] військ СС, на комірах і рукавах уніформи вояків дивізії „Галичина" замість срібних блискавок давньонімецького бога Тора були традиційні галицькі емблеми: срібний лев на чорному тлі й жовтий лев на синьому тлі. Після боїв на радянсько-німецькому фронті під Бродами (17-22 липня 1944) дивізія „Галичина" внаслідок важких втрат відведена на відпочинок і переформування. У цей період частина її вояків (до 4-х тис. осіб) перейшла до лав УПА. У вересні-грудні 1944 дивізія вела боротьбу проти радянських і місцевих партизан у Словаччині, де теж були випадки переходу окремих груп вояків як до УПА, так і до словацьких партизан. У січні-березні 1945 дивізія воювала проти юґославських партизан у Словенії, у квітні 1945–зайняла оборону в районі Грац (Австрія). Після капітуляції Німеччини більша частина 1-ї Української дивізії УНА була інтернована *в Італії, частина–в Австрії.*[8] Всупереч вимогам уряду СРСР передати її особовий склад, інтерновані вояки дивізії були вивезені до Великої Британії, а *в 1947*–звільнені з таборів. 1949 у м. Новий Ульм (Німеччина) засновано Братство колишніх вояків 1-ї Української дивізії Української національної армії.

Література: Гриньох І. *Дивізія „Галичина" й українське підпілля*. Мюнхен, 1951; Гайке В.–Д. *Українська дивізія „Галичина": Історія формування і бойових дій 1943-45*. Торонто, 1970; Верига В. *Дорогами Другої світової війни:*

Легенди про участь українців у Варшавському повстанні 1944 р. та про Українську Дивізію „Галичина". Торонто, 1980; Колісник Р. *Військова управа та Українська дивізія „Галичина". Діяльність Військової управи та німецька політика відносно українських національних збройних сил в роках 1943-1945.* // НТШ в Канаді: *Б-ка українознавства*. Т. 30.1990; *Українська дивізія „Галичина": Історично-публіцистичний збірник*. Канада, Торонто, 1994; Боляновський А. *Дивізія „Галичина". Історія*. Львів, 2000.

А. В. Кентій

1. Українське визвольне військо було організоване Вермахтом-Ґенералом для східних військ. Полк. Петро Крижанівський був назначений шефом штабу УВВ восени 1943 року. Набір до УВВ мав поповнюватися з усіх українських теренів. (Див. „Полк. Петро Крижанівський", *Вісті комбатанта*, ч. 1, 2008.)

2. Ґубернатор Вехтер належав до тих німецьких провідників, які хотіли включити у боротьбу проти більшовизму народи Східної Европи. Він отримав дозвіл на формування одної галицької дивізії, хоч вимагав, щоб то була „українська дивізія", що не дозволив Гіммлер. Він провів переговори з Кубійовичем і дав виразно до зрозуміння: якщо український провід не підтримає творення Дивізії, німці самі її сформують і українці не матимуть жодного впливу на її долю. Після нарад з ветеранами Визвольних змагань, Український Центральний Комітет погодився і провів вербункову кампанію.

3. Часопис *До бою* видавали воєнні звітодавці у штабі Дивізії.

4. ОУН (б) і УПА виступали проти вступу українців до дивізії, хоч згодом висилали своїх людей на вишкіл та для зв'язку.

5. В.-Д. Ґайке був начальником відділу операцій (Іа) у штабі Дивізії. Позиції начальника штабу в Дивізії не було.

Вищі командири від батальйону вгору були німці, хоч було двох українців–командир 1-го батальйону 29-го полку був сотник Михайло Бриґідер і важкого дивізіону артилерії–майор Микола Палієнко. Командирами сотень і нижче були переважно українці. У Дивізії теж служили українські капелани.

6. Частину добровольців до Дивізії, без відома Військової Управи, було спрямовано на вишкіл до Порядкової поліції (SS-Ordnungs Polizei), яка була окрема служба, незалежна від військ СС. З них було сформовано СС-галицькі добровольчі полки 4-7. (8-го полку не було сформовано.) На усіх командних–старшинських і підстаршинських–постах були німці. Полки 6-ий і 7-ий було розв'язано в січні 1944, а полки 4-ий і 5-ий-у червні 1944. Українських вояків перенесено до Дивізії „Галичина", а німецькі кадри залишилися у Порядковій поліції. („Добровольчої СС-пол. дивізії „Галичина" не існувало.)

7. „На відміну від ін. формацій..." має бути від німецьких формацій військ СС, бо інші іноземні формації носили свої національні відзнаки.

8. Більша частина (прибл. 10 тис.) була інтернована в Італії англійською армією, їх перевезено до Великої Британії у травні 1947 році й звільнено восени 1948 р. В американському полоні було кілька соток в Австрії, а приблизно тисячу вояків–у Німеччині.

Роман КОЛІСНИК

ПРЕСОВИЙ ФОНД

За час від 1 лютого до 30 квітня 2008 р.
надійшли такі вплати на розбудову журналу:

по дол. 5.00: С. Мединський–Онтаріо, В. Любка–Торонто, пані О. Бурдик–Гамільтон, О. Винник–Нью-Йорк **разом 20.00**

по дол. 10.00: Б. Садівський–Гамільтон, В. Станько–Австралія **разом 20.00**

по дол. 15.00: Р. Тицький–Торонто, С. Климців–Торонто, Р. Байляк–Нью-Йорк, С, Кобасовський–Нью-Йорк, С. Ткачук–Англія, В. Гайовський–Вінніпеґ, З. Бандура–Монтреаль, В. Король–Фльорида, В. Качан–Оттава, І. Кацюба–Онтаріо, пані Л. Закревська–Нью-Йорк;

П. Кіщук, П. Мартинюк, Р. Н. Сурма, А. Фурґала, Я. Коваль, В. Томків, М. Атаманюк, С. Василько, Український Центр, Р. Дубиняк, В. Гірняк, С. Мальцкий–всі з Англії **разом 345.00**

по дол. 20.00: Т. Романюк–Тандер Бей, В. Гаврилюк–Ст. Катеринс, В. Мазяр–Торонто, І. Стельмащук–Квебек **разом 80.00**

по дол. 25.00: пані О. Бойко–Едмонтон, пані А. Славич–Торонто, М. Костишин–Торонто **разом 75.00**

П. Антонищин–Торонто **30.00**

по дол. 35.00: О. Шеґда–Ст. Катеринс, пані Н. Чабалко–Торонто, Стрілецька Громада–Торонто **разом 105.00**

І. Давидович–Монтреаль **40.00**

пані М. Кривуцька–М. D. **45.00**

С. Лос–Онтаріо **50.00**

В. Рокицький–С. Т. **60.00**

М. Когут–Торонто **65.00**

по дол. 100.00: Р. Гарасимович–M.D., С. Дух–Саскатун, Крайова Управа Братства–Австралія **разом 300.00**

М. Цяпа–Мішіґан **126.26**

М. Олійник–Віндзор **500.00**

Як нев'янучий вінок...

Замість квітів на могили бл. п. побратимів М. Бойчука та Е. Поповича на „ВК" жертвує Я. Сиваник з Саскатуну **45.00**

В пам'ять бл. п. покійного дорогого мужа Івана Джуґлая на „ВК" жертвує горем прибита дружина Ольга **100.00**

В п'ятдесятиліття смерти бл. п. Павла Грицака на розбудову „ВК" жертвує Петро Грицак **100.00**

Замість квітів на свіжу могилу друга бл. п. Я. Бачинського на „ВК" жертвує Роман Тицький **100.00**

Замість квітів на могилу сл. п. Богдана Артимишина жертвує на „ВК" пані Христина Ринасевич **50.00**

В пам'ять бл. п. побратима Миколи Красножоного на розбудову „ВК" Станиця Нюарку жертвує **50.00**

В пам'ять земляка та побратима по зброї бл. п. Михайла Перекліти на „ВК" жертвує О. Білоголовський з Боффало **25.00**

На допомогу хворим дивізійникам в Україні від передплатників „Вістей комбатанта" **35.30**

Щиро дякуємо всім жертводавцям,
котрі не забувають про піддержку журналу.

І. Кушніренко–адміністратор

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

В першому числі журналу „Вісті комбатанта" за 2008 рік допущено помилку. А саме: На пресовий фонд „ВК" по дол. 15.00: М. Наконечний–Ню Джерсі. Має бути **Петро Наконечний–Нью-Йорк**.

В першому числі „ВК" на сторінці 100 поміщена посмертна згадка про четверту річницю відходу у вічність коханої дружини сл. п. Наді Коструби.

Через недогляд пропущено, що Евген Коструба, чоловік бл. п. Наді Коструби, з цієї нагоди на розбудову „ВК" жертвував 1000.00 дол.

За недогляд прошу вибачити.

Чікаґо, 6-го квітня 2008

До адміністрації і редакції
„Вістей комбатанта", Торонто

Шановні Побратими!

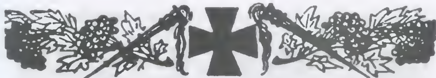
Оцінюючи належно довголітню працю теперішньої та попередніх адміністрацій і редакцій, бажаємо скласти свій даток у сумі одну тисячу (1000.00) долярів для продовження видавання нашого вартісного військового журнала.

Надіємося, що інші Станиці Братства також доповнять фонди так дуже потрібні для вдержання і продовження видавання наших дивізійних „Вістей комбатанта".

Бажаємо Вам дальших успіхів у редаґуванні, друкуванні та висилці „Вістей комбатанта" до дивізійників та іншим українським ветеранам.

Остаємось з братським привітом!

Степан Стрільчук *скарбник* ***Орест Городиський*** *голова* ***Юліян Чорній*** *секретар*

Відійшли у вічність...

МИКОЛА КРАСНОЖОНИЙ

21.VI. 1920 – 23.X. 2007

Ділимось сумною вісткою, що після довгої і важкої недуги відійшов у вічність кол. воїн Дивізії „Галичина" Микола Красножоний.

Народився Микола в селі Скоморохи, повіту Бучач Тернопільської обл. По закінченні навчань в рідному селі помагав батькам в господарстві та цікавився молодечими організаціями. Став членом читальні „Просвіта", гуртка „Сокіл". З вибухом 2-ої світової війни та приходом нового окупанта все змінилося. Почались репресії, облави, арешти та висилка т. зв. „ворогів народу" в далекий холодний Сибір. В 1942 р. одружився, а згодом народилася молодому подружжю доня Стефанія. Ранньою весною 1944 р., з наближенням фронтових дій, залишає дружину з улюбленою донею, залишає батьківську стріху, рідне село, та добровільно вступає до Дивізії „Галичина". Він ступив слідами свого батька, котрий в лавах Української Галицької Армії боровся за волю України в роки Визвольних Змагань (1918-1920).

Закінчивши інтенсивний вишкіл на полігоні в Нойгаммері, приділений до тяжкої сотні 31-го полку, бере участь у кампанії на Словаччині, Словенії та більшовицькому фронті в Австрії. Кінець війни 8-го травня 1945 року. Замовкли гармати на побоєвищах Европи–настала тиша. Дивізія відступає на Захід та складає зброю Альянтам. Наступили довгі дні, а то й роки в полоні-неволі. Два роки в Італії, та півтора року ще в Англії, де працював на фермерських роботах аж до звільнення з полону наприкінці 1948 року.

Працював на сільськогосподарських роботах аж до виїзду в Америку 15-го грудня 1951 року. Поселився в Нюарку, штат Нью-Джерзі. Початки були трудні, важка праця, туга за ріднею. Все таки включається в суспільно-громадське життя, а саме: активний член Осередку СУМ, член управи Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, активний член Українського Народного Дому, а також в церковному комітеті української католицької церкви св. Івана Хрестителя.

Пройшло багато років... відродилась Українська держава. Відвідав родину, рідне село, якого не бачив понад 50 років. І, важко йому стало, повернувшись сказав: „Не така то Україна, за котру ми воювали, за котру проливали кров".

Микола був дивізійник-патріот! За довголітню працю в громаді і Станиці Головна Управа Братства нагородила його „Золотим Хрестом за особливі заслуги". Останніми роками його здоров'я погіршилось з огляду на невиліковну хворобу. Пролежав довгий час в ліжку, але не піддавався. Все ж таки хвороба перемогла і Микола залишив наші

ряди... відійшов в засвітні простори вічного, спокійного життя.

В похоронному закладі „Литвин-Литвин" в Юніон, Н. Дж., парох церкви св. Івана Хрестителя о. Леонід Мальков, ЧНІ, відслужив Парастас при співучасті присутніх і комбатантських організацій з прапорами. Молитви закінчено тужливою піснею „Видиш, брате мій..." Похований на католицькому цвинтарі „Ґейт ов Гевен" в Іст-Ґановер, Н. Дж. Прощав покійного Миколу довголітній приятель Андрій Роґальський від дочки Стефанії, внуків, правнуків, від рідних тут і в Україні, та від всієї вояцької братії.

Вічна пам'ять про тебе!

Андрій Роґальський

ЯРОСЛАВ БОБИНСЬКИЙ

Бувший вояк дивізії „Галичина", учасник бою під Бродами, активний член Станиці Братства у Філядельфії, в 50-их роках власник підприємства, відійшов у вічність на 96-му році життя в місті Лас Крусес, Ню Мексіко, 17 січня 2008.

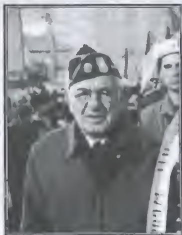
Похоронні відправи відбулися 25 січня 2008 року в церкві св. Архистратига Михаїла в Дженкінтовн, ПА, відтак покійного поховано біля його дружини на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейс, ПА. Члени Станиці не брали участи в похоронних відправах, тому що не були вчасно повідомлені.

Дочці Зірці з чоловіком Кебузом, внукові, правнукам, сестрінкам, ближчій та дальшій родині члени Станиці Братства 1-ої УД УНА у Філядельфії складають щирі вислови співчуття.

Зенон ЗАВАДОВИЧ

ЯРЕМА-ЛЕВ БАЧИНСЬКИЙ

26.XII. 1926 – 16.III. 2008

Ярема Бачинський народився в Черчі, Рогатинського повіту. Після закінчення початкової школи навчався у Перемиській, а пізніше у Львівській гімназіях. В 1943 р. добровільно зголосився до дивізії „Галичина". Військовий вишкіл проходив у Мюнхені у частині тяжкої артилерії. В березні 1944 р. був направлений до Нойгаммеру, де формувалась дивізія. Там був зарахований до полку тяжкої артилерії. У кінці червня виїхав під Броди, де його батерея зайняла позиції під Старими Бродами. Коли дивізія була оточена, батерея відступала в напрямі Ясенів, Підгірців, Олеська до Білого Каменя, беручи участь в обороні. Коли закінчились стрільна, гармати були зірвані, щоб не попали ворогові. Яремі удалось прорватись з оточення та щасливо добратись до села Середнє у Закарпатті, де була назначена збірка. Звідси частини, які вийшли з оточення, були спрямовані до Нойгаммеру, де після поповнення новими

рекрутами проходили вишкіл. Пройшов воєнну баталію у Словаччині, Словенії, фронтові бої в Австрії, де закінчилась війна. Йому вдалось уникнути полону, добравшись до табору переміщених осіб. Згодом у Ґетінґені здав матуру і поступив у Гірничий інститут, не закінчивши його виїхав до Канади, де вже була його рідня.

Одружившись 1955 р. з Варварою Цьолко, переїжджає до Америки, де проживав постійно. У 1971 році народився син Ярема-Андрій. Впродовж років Ярема був членом Братства УД УНА та в управі Братства „Броди-Лев". Дочекався відновлення незалежности України, кожного року літо проводив в Україні, де помагав Галицькому Братству у спорудженні меморіяльного цвинтаря та каплиці. Після смерти дружини в 2005 р. переїжджає до сина в Київ, який тут проживає від 1996 р. Радіє, що має онуків–Івана, Михася та Софійку, котрі народились у вільній Україні.

Та невмолима смерть забрала його від родини. Він попрощався з сином Яремою, невісткою Іною, онуками Іваном, Михасем і Софійкою. З рідним братом Мироном і сестрами Лідою і Мартою, котрі проживають в Канаді. Попрощався з родиною в Україні, та сі своїми побратимами-дивізійниками, з якими пройшов бойовим шляхом від Бродів до Княжого.

Спи, наш побратиме, спокійно. Ти похований там, де обрав собі місце між своїми побратимами на Личаківському цвинтарі у Львові. У похоронних відправах брали участь члени станиці з прапорами.

Михайло БЕНДИНА

ОЛЕКСАНДЕР ЛУЦЬКИЙ

9. II. 1913 – 11. XII. 2007

Народився в с. Серафинці, обл. Коломия, в священичій родині о. Миколи і Ольги Луцьких, мати з дому Ступницька. В 1941 році учасник похідних груп ОУН, воєнний звітодавець дивізії „Галичина", в 1963 році в Дітройтському Університеті одержав бакаларат, працював на державній роботі. Належав до товариства „Рідна Школа" і до Спілки Українських Журналістів Америки. Член Пластприяту, Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, був кореспондентом українських часописів „Свобода", „Америка", „Народна Воля" і „Новий Шлях". Був редактором „Листка Пласприяту" і співредактором місячника „Пластовий Шлях". Одержав окреме відзначення за його працю в Міністерстві Фінансів ЗСА.

Відійшов у вічність на 94-му році життя. Парастас був відправлений 14-го грудня 2007 року в похоронному закладі Флечер-Насевич. Відтак 15-го грудня парох церкви Благовіщення ПДМарії в Мелроз Парку о. Ігор Роїк відправив Службу Божу і панахиду, під

час проповіді згадав про пройдений життєвий шлях покійного. Покійний є похований на цвинтарі св. Марії у Фокс Чейс, ПА. Члени станиці брали участь у похоронних відправах, біля могили попрощали покійного піснею „Видиш, брате мій". Дочці Зоряні, ближчій і дальшій родині в Америці і Канаді управа і члени станиці Братства 1-ої УД УНА у Філядельфії складають щирі вислови співчуття.

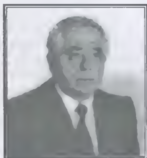
Залишив в смутку дочку Зоряну, сестру Ґалю Стецько в Чікаґо зі синами Іваном і Йосифом з родинами, братанку Дану Кручак в Дітройті з родиною, братанка Романа Луцького з родиною в Ню Джерзі, сестрінка Марка Левицького, сина св. п. сестри Марії та ближчу і дальшу родину.

Вічна йому пам'ять!

Зенон ЗАВАДОВИЧ

СТЕПАН НИКОН

1923 – 17.II. 2008

Ділимося сумною вісткою з українською громадою, що на 84-му році життя відійшов у вічність Степан Никон.

Степан Никон народився на Радехівщині в свідомій селянській родині столярів, в ріднім селі одержав народну і неповну середню освіту, та брав активну участь у молодіжних національно спрямованих товариствах. З бажанням боротись за волю рідного краю–України вступив в ряди дивізії „Галичина", і взяв участь у бою під Бродами, поблизу родинного села.Пройшов весь шлях воєнних дій Дивізії, через Словаччину, Словенію та Австрію.Коли Дивізія увійшла в склад Української Національної Армії (УНА), в травні 1945 р. перейшла до британської армії, Степан опинився в таборі військовополонених в Ріміні (Італія), а потім в Англії біля м. Брадфорд, де був звільнений з полону в початках 1949 р.

29 квітня 1949 р. прибув до Арґентини, оселився при родині дядька в Беррісо і відразу ж включився в українське зорганізоване життя при товаристві „Просвіта", брав активну участь в товариствах Українського Визвольного Фронту та Українського Інформативно-Видавничого Інституту.

Залишив родину на рідних землях, яка зазнала жахливих поневірянь, один із братів загинув в боях УПА, батько помер на засланні в Сибіру, де був разом з дочкою, яка після років заслання повернулась до рідного села.

Будучи професійним столяром і добрим організатором, проґресував у власному підприємстві. Одружився з Євгенією Мазуркевич в Берíссо, родина збільшилась синами Михайлом та Степаном, які допомогли у розбудові підприємства.

Допомагав рідним в Україні та був активним у громадському життю, меценатом українських товариств та щедрим жертводавцем на різні національні цілі. Між іншим, у

1993 р. подарував хрест на символічну могилу убієнних голодомором. Його нагороджено званням почесного голови т-ва „Просвіта"в Аргентині, де був довгі роки членом Товариського Суду. Будучи глибоко релігійним, допомагав у розбудові УКЦ у Беріссо й Буенос Айресі.

В останніх роках підупав у здоров'ї, маючи невиліковну хворобу. Відійшов у вічність, взявши Св. Тайни з рук о. Марка у лікарні м. Енсенада.

Похоронні відправи відбулись у залі філії товариства „Просвіта" Беріссо, де була присутня численна українська та аргентинська громада. Прощальні слова виголосили о. Марко УКЦ, голова ГР УЦР арх. Ю. Данилишин, голова Централі товариства „Просвіта" П. Маслюк, голова філії товариства „Просвіта" Беріссо Є. Юзва, секретар Братства кол. вояків дивізії УНА І. Сверлик та представник УВФ І. Жибак. Поховано покійного Степана на муніципальному цвинтарі м. Беріссо, де прощальні слова висловили представники уряду міста, інших діяспор, сестра ЧСВВ–Маріеля та голова філії товариства „Просвіта" Є. Юзва. Піснею „Видиш, брате мій..." прощала українська громада ветерана УНА, щирого патріота та мецената Степана Никона.

Арґентинська преса м. Беріссо та м. Ля Плята подала ширші статті про життя і діяльність всім дорогого громадянина Арґентини та патріота України Степана Никона.

Хай свіжа арґентинська земля буде Тобі легкою. Ти мріяв, боровся і працював для рідної Твоєї Батьківщини–України, яка завжди буде згадувати про Тебе, а Твоя родина буде продовжувати Твоє діло.

І. Ж.

МИКОЛА ФРАНЦУЖЕНКО

29.XI. 1923 – 28.X. 2007

Микола Француженко–відомий як Микола Вірний–багатогранна творча особистість. Блискучий журналіст, диктор-продюсер, редактор українських радіопрограм, керівник українського відділу „Голосу Америки"; автор сотень статтей про життя і творчість українських письменників та діячів української культури, талановитий промовець, декляматор, майстер художнього слова; поет, прозаїк, драматург, автор книжок „Долі", „Портрет поета" (про Василя Барку), „Нащадок славного роду" (про Валеріяна Ревуцького); „Наші долі"–художні твори, в деяких із них розповідав про своїх бойових побратимів-дивізійників; „Василь Стус" (співупорядник і співредактор); „Цвіт папороті" М. Ситника (упорядник і автор вступної статті); автор десятка брошур і сотні статтей. Надзвичайно широкий діяпазон діяльности і творчости Француженка-Вірного.

Він народився в місті Краснокутську на Харківщині в родині

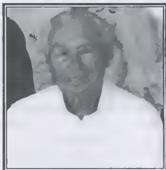
військового технічного спеціяліста.

М. Француженко помер в м. Сілвер Спрігс, Мериленд, поховали його 3 листопада 2007 р. на православному цвинтарі св. Андрія Первозваного в С. Бавнд-Бруку, Нью-Джерзі.

(Див. „Вірний покликанню" „Вісті комбатанта", ч. 3, 2006)

МИКОЛА КОБРИН

22.VIII. 1923 – 2.II. 2008

Після довгої і важкої недуги, в шпиталі Venice Regional Medical Center в м. Веніс, південно-західна Флорида, відійшов до вічності в суботу, дня 2 лютого 2008 р., б. воїн 1-ої Української Дивізії „Галичина" Микола Кобрин.

Народився в підкарпатському м. Дрогобич, колись обласному центрі, а тепер Львівської області. Батьки–Володимир і Юлія–виховували своїх дітей в християнському і патріотичному дусі, і тому не дивно, що Микола був одним з тих, хто зголосився до Дивізії вже в 1943 році. Йому пощастило оминути полон, і по кількох роках перебування в Німеччині прибув до Північної Америки. Жив довший час в Лонг-Айленд, Нью-Йорк, а згодом переїхав до сонячної Флориди, спочатку до м. Голлівуд, а згодом до м. Веніс.

Похоронні відправи в похоронному закладі Фарлі в м. Норт-Порт, а також на цвинтарі Venice Memorial Garden, де спочив покійний Микола, відслужили о. Северин Ковалишин, парох Українського Католицького Собору Входу в Храм Пресвятої Богородиці, і б. воїн 1-ої Української Дивізії о. мітрат архипротепресвітер Володимир Волошук; парох-емерит д-р Володимир Король, який вишколював молодого рекрута, поділився споминами про відважного, солідного і доброго вояка Миколу Кобрина, а від земляків-дрогобичан, від широко розгалуженого роду Кобринів, і від шкільної товаришки покійника, дрогобичанки Стефанії Геврик з Едмонтону, яка не могла прибути на похорон, прощав покійного Миколу і склав щиросердечні вислови співчуття родині Атанас Кобрин, уродженець с. Якубова Воля біля Дрогобича.

Після панахиди присутні попрощали покійного Миколу піснею „Видиш, брате мій..."

Покійний залишив в глибокому смутку дружину Любов, яка старанно і з любов'ю довго опікувалася хворим Миколою, заки він мусив опинитися в шпиталі, сина Володимира Юрія, невістку Ніну, внуків Миколу і Олександра, а також сестру в Дрогобичі й інших рідних у Дрогобичі і Львові.

Заупокійну Св. Літургію в 40-ий день від дня смерти Миколи в Соборі Входу в Храм Пресвятої Богородиці відслужив о. Северин Ковалишин в четвер, 13-го березня 2008 року.

Атанас Т. КОБРИН

Норт Порт, Фл.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

До Побратимів-Дивізійників, бувших Воїнів УПА
і Ветеранів інших формацій

Час-від-часу припадає мені сумний обов'язок або сказати кілька прощальних слів на похороні, або написати „кілька слів" до розділу „Відійшли від нас..." в нашому журналі „Вісті комбатанта" про покійного побратима. Дуже часто мені трудно щось путнього сказати, або написати, бо ані родина покійника, ані ніхто з приятелів останніх літ життя покійника ніяких інформацій не мають, часто навіть імен батьків, а про те, де і в якій частині в Дивізії служив, і т. п., то взагалі нічого не знають.

Знаю навіть одного побратима, з яким ми разом пережили понад рік в американському полоні з Австрії, котрого дружина не лише що не знає подробиць про минуле свого мужа, але навіть не знає, що він служив в Дивізії, бо, як він мені старався пояснити, вона „того не любила б"!

Можна зрозуміти побратимів, котрі прибули до Північної Америки не виявивши своєї служби в Дивізії, або в інших формаціях, що вони того факту не розголошують, хоч є багато, які стали членами і беруть участь у праці Станиць, передплачують дивізійні видання і т. д.

Після смерти немає вже чого боятися.

Моє прохання і порада побратимам-дивізійникам і іншим ветеранам є написати короткі, але стислі спомини, подаючи дати, назви шкіл перед військовою службою, військових вишколів, військових частин, імена командирів, важніші події і. т. п., або залишити ці спомини з родичем або добрим приятелем, або запечатати в конверті, на якій написати „Можна відкрити лише по моїй смерті". Такі інформації зможе використати та особа, котра прощатиме покійника підчас похорону або тризни, а також писати про покійника до преси. В додатку, такі інформації можуть стати важним джерелом для дослідників нашої історії, наших визвольних змагань.

Не можна не забувати, що навіть якщо дружина, діти, або інші рідні покійника мають всі інформації, то переживаючи і вболіваючи за щойно втраченим мужем чи батьком, вони не завжди є в стані передати ці подробиці комусь підчас приготувань до похорону, панахиди чи тризни. Тому дуже прошу взяти це моє прохання і мою пораду до уваги.

З пошаною і дружнім привітом,

Атанас Т. Кобрин
Норт Порт, Флорида

ЗМІСТ

(Закінчення)

ДО ІСТОРІЇ 1-ої УД УНА

ДО ІСТОРІЇ 2-ої СВІТОВОЇ ВІЙНИ

СПОМИНИ

ГУМОР І САТИРА

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ